

2⁴ 10 —

A. or. 2612 8°

Fragmentum

FRAGMENTUM COPTICUM
EX ACTIS S. COLUTHI MARTYRIS
Erutum ex membranis vetustissimis
saeculi V

AC LATINE REDDITUM

QUOD NUNC PRIMUM IN LUCEM PROFERT

EX MUSEO SUO

STEPHANUS BORGIA

A SECRETIS SACRAE CONGREGATIONIS
DE PROPAGANDA FIDE

R O M A E

TYPIS SAC. CONGREG. DE PROPAG. FIDE

CICIDCCLXXI

PRAESIDUM ADPROBATIONE

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

ROMAE
TIBI SAC. CONGREG. DE PROPAG. FIDE
MDCCCLXXI

INSTITUTIONE

КЕТТИМН
КОГНИК
УУОМТБОС
УИЕТРЕКС
ЕРОСНОТ
СОУТИ
ТЕХЕЛНО
ТЕХЕЛНО
УУОМТБОС
ТЕГСИТ
СЯК ТХОВ
ЕРОУПТ
ИТЛТЛ
ОСКОУ
ЕРОСНОТ
ТОТ

*Specimen characteris fragmenti Coptici
membranacei saeculi V. in museo Borgiano
Velutris*

†ⲛⲁⲕⲓⲡⲧⲁ
Ⲡⲟⲩⲛⲉⲓⲕⲃⲁ
ⲁⲭⲱⲛⲓⲅⲟⲥⲉ
ⲁⲛⲉⲧⲣⲉⲕⲁⲩ
ⲉⲣⲟⲩⲁⲛⲟⲩ
ⲥⲟⲟⲩⲧⲛ
ⲧⲧⲉⲭⲉⲡⲣⲱ
ⲙⲉⲭⲉⲧⲟⲩ
ⲱⲱⲉⲩⲉⲉ
ⲧⲉⲩⲁⲙⲉⲛ
ⲩⲁⲓⲕⲧⲁⲭⲱⲕ
ⲉⲃⲟⲕⲓⲡⲧⲱⲃ
ⲛⲧⲁⲡⲧⲁⲓ
ⲟⲩⲓⲕⲟⲕⲟⲩ
ⲑⲟⲩⲩⲟⲛⲓ
ⲉⲧⲟⲟⲧ.

ERUDITO LECTORI

STEPHANUS BORGIA

Fragmentum sane pretiosum, ac insigne, prorsus Actorum S. Coluthi Martyris, quod nunc publici iuris facimus, detectum fuit anno CIOCCCLXXVIII. inter rudera veteris monasterii, quod situm erat prope Thebas in superiore Aegypto, quae urbs caput, & metropolis Thebaidis quondam erat. Aliter etiam audiebat haec ipsa urbs, quae nimirum dicta quoque est Diapolis, vel Diospolis (a), & Hecatompilos, mutuato posteriori hoc nomine a centum portis, quibus eadem donabatur (b), & ob quas apud Iuvenalem (c) legitur:

Atque vetus Thebe centum iacet obruta portis.

Thebarum itaque civitas, de qua nunc loquimur, haud permiscenda est cum ceteris eidem homonymis, quas & in Boeotia (quae quidem ob Amphionis fabulam, per quam ab eo condita eiusdem moenia circumferuntur, celebris evasit, quaeque & Heptapylos dicta est ob septem eidem tributas portas, quas respexit Iuvenalis (d), dum ait:

A 2

Rari

(a) Hinc Manethoni, urbs Parthiae maxima, Africano, & Eusebio Reges Thebani Diospolitani & regia, inter Ecbatana, & Alexandriam Ariae. nuncupantur.

(c) Sat. xv. v. 6.

(b) Hecatompilos eadem de causa vocabatur

(d) Sat. XIII. v. 26.

Rari quippe boni : numero vix sunt totidem, quot

Thebarum portae, vel divitis ostia Nili) & in Cilicia, & in Corsica, & in Italia tandem, in Lucania nempe, olim exstitisse cognovimus. Hinc factum est, ut Ptolemaeus (a), quo nostras Thebas ab aliis distingueret, civitatem hanc ipsam μεγάλην magnam scilicet appellaverit.

De loco, in quo huiusmodi fragmentum prostabat, fidem nobis facit Angelus Antonius Bergomas Alumnus Fratrum Minor. Reformator., Nagadae degens, quod oppidum est Aegypti superioris, qui huiusmodi fragmentum ad nos dono misit cum nonnullis aliis, ac singulis quidem membranaceis, atque eodem loco existentibus, tum & Copticis litteris exaratis; inter quae est, quod ceteris praestet, illud, quod Coptice, & Graece uno tempore loquitur, quodque capitula aliquot haud tamen integra Evangelii S. Iohannis comprehendit, quae insuper edenda in sacrorum studiorum utilitatem mature curabimus (b). Interim praeclare actum censeri debet cum fragmento, de quo agimus, quod nempe strenuum illustratorem, & interpretem magnum nactum fuerit, virum scilicet cl. Augustinum Antonium Georgium Eremitarum Augustinen- sium Procuratorem generalem, cui commode illud extricandum pro summa sua orientalium fere omnium linguarum peritia, & pro insigni ad ardua quaeque expe-

(a) Lib. IV. cap. 5.

(b) Vide quae de hoc fragmento adnotavit eruditiss. Andreas Christianus

Hwiidius Hauniensis in Specim. ined. versionis Arabico-Samarit. Pentateuchi Romae 1780. pag. 14.

expedienda alacritate commisimus. Quare cum duo tantum, eaque mutila prodigia contineat fragmentum Actorum S. Coluthi, quae ad eius martyrium patrata perhibentur, ita ad ea supplenda ipse industriam, & animum suum comparavit, ut nil sive verosimilius, sive felicius excogitari posse videatur iis, quae ab eo nunc proponuntur.

Nos vero, ut quoquo modo huic rerum apparatui sane egregio respondeamus, & orientalis litteraturae studiosis morem geramus, characteris specimen aere insculptum exhibemus, quod nempe ex prioribus fragmenti lineis petatum est, ut proinde ex eo iudicium ferri possit de universa Copticarum litterarum forma, qua quinque omnino membranae, binis in unaquaque scripturae columnis appositis, exaratae sunt, quot nempe a pag. 221. ad pag. 230., quemadmodum recensentur, existunt. Hinc sane colligere est, fragmentum hoc pertinuisse olim ad codicem, in quo forsan alia Sanctorum Martyrum acta continebantur, quodque vulgo Passionarium appellari consuevit. Profecto scribendi forma magnam redolet vetustatem, quae ex sententia laudati Georgii nostri, & Raphaelis Tukii natione Aegyptii, & Episcopi Arsenuensis, cui acceptae referri debent editiones peractae Liturgicorum librorum, & Psalmorum Coptice loquentium typis Propagandae Fidei, viri sane utriusque ad iudicium de huiusmodi re recte ferendum perquam idonei, saeculi quinti aetatem citra dubium omne attingat. Nulla in hisce membranis capitulorum vestigia, sive sectionum indicia, neque eo loci, quo ad rem aliam fiat oratio-

nis conversio ; ut idcirco ubi explicit prioris miraculi narratio per haec verba : Dantes gloriam Deo , & Sancto Colutho , continenter , citra alterius capituli auspicationem , alterius prodigii descriptio subsequatur per haec verba : Audite quoque magnum aliud miraculum . *Acta* haec Thebanensi , seu Sabidica dialecto , quae in superiore Aegypto obtinebat , non autem Memphitica , seu Alexandrina , quae communiter adhibebatur , concinnata sunt . At non haec nos nunc agimus .

Quare in eo potius erit propositum nostrum , ut monumenta , quae de S. Colutho innotuerunt , quaeque nos coegimus , afferamus . Sancti huiusce Martyris mentio occurrit primum in Graeco Basilii Imp. Menologio ad diem XIX. mensis maii (a) , in quo tum de eo , tum de ipsius martyrio haec leguntur :

"Αθλησις τῆς ἁγίας Μάρτυρος Κολλέθου .

Οἱ τῆς Χρυσῆς μάρτυς Κολλέθου ὑπῆρχεν ὅπτι τῆς βασιλείας Μαξιμιανῆς , ἐκ Θηβαΐδος πόλεως τῆς Αἰγύπτου . Ὁ δὲ τὴν εἰς Χριστὸν ὁμολογίαν κρατηθεὶς ὑπὸ τῶν περσικωθέντων τὰ εἰδῶλα , παρεδόθη πρὸς τῆς χώρας ἡγεμόνι . Καὶ μὴ τὸ κολακείαις δελεασθεὶς , μήτε ἀπειλαῖς πῶνθεὶς , ὁμολόγη τὸν Χριστὸν παρρησίᾳ . Διὰ τῆς τοῦ πρώτου μὲν λίθου μεγάλου τὸν τράχηλον περσίδεθεὶς , ἐκρεμάσθη κατὰ κεφαλῆς . Καὶ τυπτόμε-

vos

(a) Tom.III. edit. Urbini 1727. pag.105. & seq.

νός ὑπὸ τῶν δημίων, ἔλεγεν. Οὐχ ἄξια τὰ
 παθήματα τῷ νῦν καιρῷ πρὸς τὴν μέλλουσαν
 δόξαν ἀποκαλύπτεσθαι εἰς ἡμᾶς. Ἐπειτα τῷ
 ξύλῳ, ἐν ᾧ ἐκρέματο, καταβιβαθεὶς, ἠναγκά-
 ζετο ἀπελθεῖν εἰς τὸν ναὸν τῶν εἰδώλων, καὶ
 θύσαι. Καὶ μὴ πειθεὶς, τὴν διὰ τῷ πυρὸς
 ἀπόφασιν ἐδέξατο· καὶ ἐμβλιθεὶς εἰς κάμινον
 ἰχυρῶς ἐκκαΐσαν, τέλος ἔχε τῷ περσικαίρῳ
 βίῃ.

Certamen Sancti Martyris Colluthi.

Martyr Christi Colluthus fuit Imperatore
 Maximiano, ex Thebaide Aegypti urbe. Ob
 Christi autem confessionem ab idololatriis com-
 prehensus, praefidi regionis traditus est: a quo
 neque blanditiis illectus, neque minis perter-
 ritus, Christum libere profitebatur. Idcirco
 primum quidem ingenti saxo ad eius collum
 alligato, inverso capite suspensus fuit. Cum-
 que a lictoribus flagellaretur, dicebat: Non
 sunt condignae passionis huius temporis ad fu-
 turam gloriam, quae revelabitur in nobis.
 Postea e ligno, in quo suspensus fuerat, de-
 positus, fanum idolorum ingredi, & sacrifi-
 care compellitur. Quod cum facere recusa-
 ret, ut flammis addiceretur, sententiam acce-
 pit. In fornacem itaque valde accensam inie-
 ctus, huiusce temporariae vitae finem habuit.

Haec Basilius Imp. Verum in ms. Synaxario, & mss. Menaeis Mediolanensibus bibliothecae Ambrosianae, & Taurinensibus Regis Sardiniae ista leguntur apud Bollandium (a), qui Latinam tantum versionem refert: Certamen Sancti Martyris Coluthi. Hic fuit tempore Maximiani Imp. in Thebaide Aegyptiaca, & ob professionem Christianae religionis ad Arianum praesidem adductus, primum quidem lapide cervici alligato aggravatur, deinde per ignem accepit vitae finem, & martyrium consummavit. Synaxarium Divionense simile elogium habet Sancti Martyris Acoluthi, cum disticho adludente ad nomen, unde & ἀκολούθεω, sequor ducitur, quod est huiusmodi apud laudatum Bollandium (b):

*Ὁ μάρτυς Ἀκόλουθος ὡς πρὸς πᾶσιν
Ἐπακολουθεῖ τοῖς ἄγχοι πρὸς φλόγα.*

Martyr Acoluthus ad rogam sequitur libens,

Ceu nuptialem duceretur ad thorum.

Hos versus ex eodem Graeco textu, seu ex Codice Petri Francisci Chiffletii, vertit quoque L. Urbanus Godofinus Siberus in Ecclesiae Graecae Martyrologio metrico ex Menaeis (c), licet haud pressim Graecae linguae genium sequutus videatur. En illos:

Hic Martyr Acoluthus ascendit pyram

Perinde acsi duceretur ad thorum.

Prae-

(a) Ad diem XIX. maii (b) Loc. cit.
pag. 309. Antuerpiae (c) Lipsiae in officina
1685. Lancisiana 1727.

Praeter Menologii, aliorumque Graecorum librorum commemorationem praesto est etiam commemoratio Aismavur, seu Menologii Armenorum (a). Quamquam hic liber emanet a Menologio Graecorum, ex quo in Armenum idioma conversum est a Gregorio, qui Uchaiafer, scilicet amator martyrum, dictus est, quique saeculo xi. floruit, tamen id peculiare habet, ut diem prodatur, quo apud Armenos celebratur festum S. Coluthi, quod nempe incidit in diem xxii. mensis maii ab Armenis mais nuncupati; quemadmodum penes Syros duobus antecedit diebus hoc idem festum, ut dies xx. maii, sicut inferius etiam adnotabimus, eidem assignatus comperiatur; tum & nomen Iudicis, quod deest in Menologio Basilii,

(a) *Aismavur* nuncupatur ab Armenis diarium, hoc est lectionarium continens vitas Sanctorum per anni circulum. Manuscriptum circumfertur, sed editum quoque habetur CPoli an. Chr. ciccxcvi. Armenorum ciccclv. Apud cl. Iosephum Simonium. Assemanium Tom. iii. Par. I. Bibl. Orient. p. 651. ubi Sanctorum tantum nomina excerpta ab *Aismavur* habentur, mendum irrepsit in nomine S. Coluthi, quod *Zolothae* per-

peram notatur pro *Gulutha*, ut revera scribunt Armeni, & apud eundem Assemanium Tom. citat. pag. 647. legitur in Armenorum libro *Donazuiz*, qui est ordo perpetuus iuxta ritum Armenorum indicans officium, cantus, lectiones, ac festa Sanctorum per annum, editus CPoli sub *Astuzadur*, seu Deodato Patriarcha Ecmiazin, in quo ad diem xxii. maii habetur memoria *Theodoti venditoris vini*, & *Colutae*.

lii , ad cuius tribunal primum S. Coluthus stetit . Is Arianus vocatur : ac penes Simeonem Metaphrastem in *Actis SS. Apollonii & sociorum eius* idem iudex Arianus , qui Thebaidi praeerat , memoratur , qui condemnavit Apollonium ipsum monachum satis celebrem in Thebaide , tum & eius socios , qui apud Antinoum civitatem passi primum sunt (a) , deinde Alexandriae martyrium in Diocletiana persecutione consummarunt (b) . Idem Arianus iudex alios martyres , Asclam scilicet celeberrimum martyrem (c) , Paphnutium , & socios in ipsa Thebaide morte affecit (d) . Quare cum tempus & regio concordent , Ariani nomen recte additum videtur tum aliis Graecorum libris , quos ex Bollandio retulimus , tum Menologio Armeno , cuius textum nunc accipe , eiusque litteralem versionem , quae a Paulo Leonio , Armenorum Episcopo pro obeundis Romae sacris gentis suae ordinationibus , nobis communicata est :

3^{ius}

(a) Vide Bolland. ad diem VIII. martii pag. 753. Antuerpiae 1668.

(b) Vid. Ruinart. *Act. MM.* pag. 428. edit. Veronae 1731.

(c) Vide Bolland. ad diem XXIII. ianuarii p. 456. Antuerpiae 1643.

(d) Vide Bolland. ad

diem XXIV. septembris p. 684. Antuerpiae 1757. , ubi animadvertit Arianum praesidem postea conversum , & martyrio coronatum fuisse , ut habent *Acta SS. Philemonis , Apollonii , Ariani &c.* ad diem VIII. maii .

Յայտմ աւուր . Ս կայաբանութի
 սրբոյն կուլութայ . Սէ մկայն քնի կու-
 լութաս էր 'ի թէբայիթէ եգիպտաց-
 ւոց , յամս մաքսիմիանոսի արքային :
 Յաւուր միում կոչեաց զկուլութաս ,
 արիանոս դատաւորն առաջի իւր , և
 ասէ . զսէան չոծոցն . և նո իչ զոհ-
 եաց . այլ զքս գաւանեաց . և զկուլուն
 անարգեաց : Յայնժամ բարկացեալ
 ետ տանջել զսբն . և յետոյ հրով այ-
 բեցին զնա . և այնպէս կատարեցաւ
 'ի քս :

In hac die . Testificatio Sancti Gulutha :
 Sanctus testis Christi Guluthas erat ex Thebai-
 de Aegyptiorum , anno Maximiani Regis : Quo-
 dam die vocavit Gulutham Arianus iudex ante
 se , & dixit : immola Diis ; & ipse non immo-
 lavit , sed Christum professus est , & idola
 despexit . Tunc dedignatus dedit in tormentis
 Sanctum : & postremo igne combusserunt eum ,
 & ita in Christo perfectus est .

Tempori vero etsi respondere non videatur
 Synaxarium , sive Martyrologium ecclesiae Alexan-
 drinae , sive Copticae (siquidem diem alium , diver-
 sum & a XIX. , quem exhibet Graecum Menologium ,
 a XX. iuxta Syros , & a XXII. , quem exhibet Menolo-
 gium

gium Armenicum, hoc ipsum praeferat); tamen iuxta diversas temporis supputandi rationes hae dierum varietates in nostrum xx. diem maii redire apertum est. Huiusmodi enim Synaxarium, quod, ut alibi adnotavimus (a), collectum fuit initio saeculi xv., refert S. Coluthi commemorationem ad diem xxv. (quae est apud nos xx.) maii, sive mensis bescenes, ut a Coptis vocitatur. Si quae vero sunt discrimina, ea sunt quoad nonnulla alia, ut lectori facile constabit, tum ex textu Arabico, tum ex Latina versione, quorum utrumque ex laudati Tukii nostri humanitate nobis communicatum heic nunc exhibemus:

في هذا اليوم استشهد القديس كولوتوس
الطيب الانصناوى
هذا القديس كان ابوه رجلاً خائفاً
من الله وكذلك امه ايضاً وكان والده والى
انصنا ولم يكن له ولداً فلم يزل يسأل
المسيح الى حيث رزقه هذا القديس
فعلمه الكتابة وحفظه كتباً كثيرة من
كتب البيعة: وكان طاهراً من صغيرة
ناسكاً

(a) De Cruce Veliterna pag. 110. Romae 1780.

ناسكًا عابدًا مصليًا صلوات كثيرة:
 فكان قانونه في صلاته مائة صلاة في
 الليل ومثلها في النهار: فلما نسا قليلاً
 طلب أباه أن يزوجه فلم يفعل. وكان
 لهما ابنة قد رزقاها بعد القديس
 فازوجها لاريانا الذي تسلم الولاية بعده.
 لان أبيه لما شال شال الملك فاعفاه من
 الولاية وسلمها لاريانا صهره. ولما توفى أبيه
 بنا فندقاً وجعله للغربا. ثم قرى الطب
 وصار طبيباً وكان يطيب بلا أجره. فلما
 اشتد كفر ديقلاديانوس وافقه اريانا
 لاجل الولاية وصار يعذب الشهيد
 فقصم القديس الشهادة فاتي الى المحفل
 وشتم الملك واريانا صهره واوتانهم فلم
 يقدر

يقدر أريانا أن يفعل به شيئا لاجل أخته .
 بل سيرة آل البهنسا فافام في السجن
 ثلث سنين فأرسلت أخته وخلصته ثم
 أتت والى أخرفعرف خيرة وأرسل أخصرة
 وهدده . فلم يلتفت إلى تهديده فغضب
 جدا وأمر بهذا به تعذب بأنواع العذاب .
 وملاك الرب يأتي إليه ويقويه ويعزيه
 وأجرى الله على يديه آياتا عظاما ولما
 تخبر الأمير في عقابه وهو لا ينتنى عن
 رايه المستقيم قكتب باخذ رأسه : ثم
 كفنوه أهل بيته وجعلوه في مكان جيد
 وكان يظهر من جسده آيات وعجائب لا
 تحصى صلاته وشفاعته تكون معنا هـ

أمين هـ

In

In hac die martyrium subiit Sanctus Collutus
Medicus Anthinoensis .

Hic Sanctus patrem habuit virum timen-
tem Deum , similiter etiam fuit mater eius
(*fuit religiosa*) . Et erat genitor eius praefe-
ctus Anthinoe , nec habebat filium ; unde non
cessabat Christum rogare , quousque ei con-
cessit hunc Sanctum , eum itaque docuit scri-
bere , & instruxit libris multis ex libris eccle-
siae . Fuit vero purus a minoritate sua (*ab
ineunte ipsius aetate*) , continens , devotus , orans
multas orationes . Canonem habuit in sua
oratione , centum orationes (*fundere*) in nocte ,
& totidem (*similesque*) in die . Cum aliquantu-
lum adolevisset , parentes eius exquisierunt illum
coniugio ligare , at ipse non fecit (*noluit con-
sentire*) . Et fuit eis filia , quam obtinuerunt
post Sanctum , hanc autem in coniugem dede-
runt Ariano , qui praefecturam post ipsum
(*patrem Coluthi*) suscepit ; nam pater eius , cum
senuit , a Rege petiit , eumque a praefectura
exemit , eamque tradidit Ariano genero ipsius .
Et cum e vita decessit pater eius , aedifica-
vit (*Coluthus*) hospitium pro peregrinis .
Deinde medicinae studuit , factusque est medi-
cus , medebaturque absque mercede . Cum
perfidia Diocletiani confirmata fuit , eique
assensit Arianus ob praefecturam , & coepit
tormentis afficere Martyres , Sanctus martyrium
assequi proposuit , & venit ad concilium (*curiam*) ,
& conviciis laceffivit Regem , & Arianum virum
soro-

fororis suae, & idola eorum: nec potuit Arianus quidquam in eum agere propter sororem eius; sed in exsilium eum misit ad Behnesam (*civitatem*). Mansit vero in carcere tribus annis, & misit soror eius, eumque liberavit: deinde venit alius praefectus, qui cognita eius causa misit, ac coram se sisti praecepit, eique minatus est. Conversus vero non fuit ad minas eius (*non acquievit minis eius*); iratus proinde est (*praefectus*) valde, & eum cruciari iussit; & variis tormentis affectus fuit: & Angelus Domini veniebat ad ipsum, eumque corrobora-
bat, & consolabatur. Et patravit Deus per manus eius signa magna. Et cum miratus esse praefectus, quod cruciaretur, quin denuc-
ret a sua recta sententia, caput eius tolli scripsit: tum sudone involverunt eum domestici eius, eumque collocarunt in loco optimo: & ex corpore eius apparebant signa, & miracula, quae numerari nequeunt. Oratio eius, & intercessio eius sit nobiscum, amen.

Ex duobus, quae adduximus, monumentis (quandoquidem Armenum, praeter iudicis nomen, cum Graeco Menologio, ex quo illud processit, omnino conveniat) Synaxarii auctoritatem prae Menologii testimonio attendendam potissimum Copti arbitrantur. Menologium sane, si collectionis tempus respiciatur, vetustius habendum est; at vero cum Synaxarium Copticum in Aegypto concinnatum, & in unum collectum fuerit ab Episcopo Aegyptio, haeretico tamen (quod utinam expurgatum publica luce aliquan-

aliquando donetur, ne tot praeclarissimorum Martyrum nomina diutius quamplurimos lateant) tum res sit de Aegyptio Martyre, ut plura nimirum suadent testimonia, tum evincit ipsum Coluthi nomen, ab aliis gestum, ac praesertim a Colutho, sive Collutho, ut scribit S. Epiphanius (a), Aegyptio haeresiarcha tempore Arii, a quo dicti Colluthiani; tum & a celebri Colutho Thebano Lycopolita, sub Imp. Anastasio florente, & auctore carminis heroici, cui titulus Ἡλένης ἄρπαιγῆ, Helenae raptus, quod in Basilianorum monachorum coenobio prope Hydruntum feliciter detexit Bessarion Cardinalis Nicaenus (b), ac primus in publicum emisit Aldus Manutius; illud facile consequi videtur, ut quae in Aegypto litteris consignata habentur, ad veritatem, & certitudinem magis accedere deberent tum quoad tempus,

B

& diem,

(a) Adv. haereses lib. II. To. II. haeres. LXIX. p. 728. Tom. I. Oper. Gr. Lat. Coloniae 1682. Itaque, inquit, alii ad Arium adhaeserunt, alii ad Colluthum, alii Carponae, alii Sarmatae partes tuebantur; & cum in sua quisque ecclesia alius aliquid interpretando proponeret; prout in unumquemque favore, ac laudatione propensiores erant, alii Colluthianos, Arianos alii sese nomina-

bant. Quippe & Colluthus falsa quaedam ac depravata docuit: sed eius secta diuturna non fuit; statimque dissipata est. Quod utinam & Arii furiosae illi sectae, vel infidelitati potius, aut si magis pravae fidei contigisset!

(b) Vid. Comment. de vita & rebus gest. Bessarionis Card. Nicaeni cl. Aloysii Bandinii pag. 18. Romae 1777.

Et diem , tum quoad ceteras vitae , Et martyrii circumstantias . Compertum sane est , quanta sedulitate veteres recensuerint illustrium virorum memorabilia , Et acta Martyrum , qui pro Christi fide sanguinem effuderunt (a) ; quae quidem acta ad nos usque transmissa id ipsum abunde testantur . Quapropter ita

(a) Pontius Diaconus Carthaginensis in prologo ad vitam S. Cypriani laudat studium Christianorum in iis naviter adnotandis , quae ad Sanctos Martyres pertinebant: *Cum maiores nostri* , inquit , *plebeiis , Et cathecumenis martyrium consequutis tantum honoris pro martyrii ipsius veneratione dederint* , ut de passionibus eorum multa , aut prope dixerim pene cuncta conscripserint , ut ad nostram quoque notitiam , qui nondum nati fuimus , pervenirent &c. S. Gregorius Neocaesariensis , *Thaumaturgus* dictus , qui obiit circa an. CCLXV. , teste S. Gregorio Nysseno in eius vita , Decii persecutione completa omnem regionem peragrassse dicitur , ut in singulis locis

Martyrum , qui in iis fuerant consummati , festa institueret . Vide quae ad rem notavimus in illustratione *Vaticanae Confessionis* pag. 97. Romae 1776. De persecutione vero Diocletiani haec memoriae , prodidit Sulpicius Severus lib. II. *Hist. sacr.* cap. 47: *Exstant etiam mandatae litteris praeclarae eius temporis Martyrum passionnes* : quas connectendas non putavi , ne modum operis excederem . Forsan intelligit eas , quas Eusebius historiae suae mandavit ; ille enim separatim eas quoque edidit . Verum ad nos non pervenerunt . Utinam ad tam praeclaram conservandam memoriam Sulpicius in suam historiam invexisset !

ita comparati sunt Copti, ut Synaxario Alexandrino maius auctoritatis momentum quoad Coluthum Martyrem Aegyptiacum tribuendum putent, dum interim observamus hoc ipsum Synaxarium quoad martyrii tempus cum Menologio Graecorum convenire. Contigit hoc sane ingruente x. persecutione, cuius initium exstitit ab edicto, quod tulit Diocletianus Imp. anno cccii. Nicomediae Bithyniae die xxiii. perizii, sive februarii mensis. Diocletiani iniquo consilio adhaesit Maximianus Herculeus, & Galerius Maximianus, qui a Lactantio (a) praecipuus incentor persecutionis habetur. Quapropter in Synaxario, Diocletiani, sub quo Coluthus Martyr passus est, non Maximiani, ut in Menologio, nomen adnotatur; siquidem manifestissime pateat, anno ccxcii., degentibus Nicomediae Diocletiano, & Maximiano, ab ipsis salutatos fuisse Caesares Constantium Clorum, & Galerium Maximianum, ac cum Romanum imperium in quatuor partes esset dispescendum, Diocletianum sibi reservasse Syriam, Aegyptum, cum primum ab Achillei manibus erepta fuisset, ceterasque orientis provincias, ducto ab ipsius Byzantii freto initio. Revera quidem Diocletianus anno ccxcvi. obsedit, & expugnavit Alexandriam, & an. ccxcix. iam totam Aegyptum sibi vindicaverat. Hinc Diocletianeae imperii epocha novae aerae principium apud Coptos Aegyptios, & Aethiopes Abissinos exstitit, quae dein aera Aegyptiorum, ac saepe etiam aera gratiae, & misericordiae, & a tran-

B 2

fitu

(a) De mort. persecut. cap. xv.

situ Martyrum dicta est. Licet re quidem vera Diocletianus non nisi septembri mense anni cclxxxiv. Imperator electus fuerit, tamen aera, quae ab imperio suo inchoatur, a die xxix. augusti, sive a prima mensis thoth anni cclxxxiv. numerari coepta est. Cum enim fere universe haec, de qua sermo est, aera apud Christianos in Aegypto degentes obtinuisset, non aliter eam, quam a die xxix. augusti auspiciari iidem consueverunt, a qua quinetiam omnes Aegyptiorum anni, qui dein certo statuti sunt, decurrere incipiebant. Licet enim persecutio a Diocletiano, & sociis suis in Christianam religionem excitata haud ipsi Diocletianae aerae suppar fuerit, quae nimirum postmodum, anno scilicet cccii. processerit; tamen aera Diocletianei imperii appellari quoque potuit aera Martyrum, siquidem eo renunciato Imperatore modo in hac, modo in illa provincia Christianorum sanguis effundi coeperit, quod profecto suadent Acta SS. Martyrum Claudii, Asterii, & aliorum penes Ruinartium (a), qui nimirum in oriente, Aegeae scilicet in Cilicia, martyrium subierunt anno cclxxxv. Augusto (Diocletiano), & Aristobulo Consulibus; tum Chronicon Paschale (b), in quo ad an. ccxcv. legitur, quod martyrium subiit Sanctus Menas, qui fuit Martyr Aegyptius celeberrimus, in cuius honorem magnus Constantinus ecclesiam exstruxisse CPoli dicitur apud Nice-

(a) Act. MM. p. 336. (b) Pag. 275. edit. Paris. edit. Veronae 1731. 1688.

Nicephorum : donec tandem Christiani sanguinis effusio passim obtinuit anno xx. aerae Diocletiani, si Gallias excipias, tum & Britanniam (ut vir doctus Iohan. Andreas Paternò Castellius Monachus Casinensis (a) contendit), quae provinciae cum obvenissent Constantio Cloro Caesari in Christianos bene animato, persecutio circa aedificia dumtaxat versata est (b); dum interim facile sivit in aliis locis, quibus ipse imperabat, in Hispania nempe, & in Mauritania Tingitana, quae ad Hispaniam pertinebat, praefectos persecutionis edicta, prout ipsis lubebat, executioni mandare. Vexabatur ergo, ait Lactantius (c), universa terra, & praeter Gallias, ab oriente usque ad occasum tres acerbissimae bestiae saeviebant, Diocletianus nempe, & duo Maximiani. Verumtamen frustra se extinxisse Christianorum nomen gloriati sunt (d), quin potius ex Martyrum sanguine nova Christianorum proles progigni, & amplificari visa est. Recte ergo ad id ait Augustinus (e) : Cum vidissent inimi-

B 3 ci,

(a) In not. ad Lactantium de mortib. persecut. pag. 54. Venetiis 1766.

(b) Ne dissentire, inquit Lactantius de mortib. persecutor. cap. xx. pag. 53. cit. edit., a maiorum praeceptis videretur, conventicula, id est parietes, qui restitui poterant, dirui passus est.

(c) Lactantius de mortib. persecutor. cap. xxi. pag. 53. & seq. cit. edit.

(d) Vid. opusc. nostrum de Confessione Vaticana, pag. 96. Romae 1776.

(e) In Psalm. XC. ferm. I. pag. 966. & seq. Tom. IV. Oper. Parisiis 1681.

ci, quod multi festinarent ad martyrium, & tanto plures crederent in Christum, quanto plures patiebantur, dixerunt apud se: Nos occisuri sumus genus humanum; tot millia, quae credunt in hoc nomine, si occiderimus omnes, prope nullus in terra remanebit. Incassum sane hoc de se iactarunt Imperatores; quemadmodum & nequicquam ethnici sibi ipsis in animum induxerunt, ope quorundam carminum Graecorum, quae tamquam oracula in vulgum protulerant, quibus nempe Christus uti cultum sibi vindicaturus spatio cccclxv. annorum solummodo protendebatur, Christianaeque religionis finis indicebatur uno tempore imponendus, id se tandem consequi posse, quod nequaquam cruciatuum, & suppliciorum immanitate antea obtineri nequiverat (a).

Ex

(a) Accipe, quae ad rem habet S. Augustinus lib. xviii. de civit. Dei cap. 53. pag. 535. To. vii. Oper. Parisiis 1685. Cum enim viderent [ethnici nempe] nec tot tantisque persecutionibus eam [Christianam religionem] potuisse consumi, sed his potius mira incrementa sumpsisse, excogitaverunt nescio quos versus Grae-	cos, tamquam consulentium, divino oraculo effusos, ubi Christum quidem ab huius tamquam sacrilegii crimine faciunt innocentem, Petrum autem maleficiis fecisse subiungunt, ut coleretur Christi nomen per cccclxv. annos, deinde completo memorato numero annorum, sine mora sumeret finem. Verum stultae praedictioni contraria
--	---

*Ex his ergo consequitur , Sanctum Coluthum
martyrio coronatum fuisse sub Diocletiani imperio (a) ;*

B 4

quod

traria prorsus obvenisse
vidimus : & tantum abfuit
religionem Christianam de-
fecisse , & Deorum cultum
in pristinum restitutum
fuisse , ut quae reliqua es-
sent templa ethnicorum
diruta fuerint , quod Au-
gustinus ipse demonstrat .
Porro ad solamen suo-
rum de iisdem falsis oracu-
lis ab ethnicis in Africa
excogitari , & iactari soli-
tis idem Augustinus haec
alibi in *Psalm. XL.* pag.
346. Tom. IV. *Oper. Paris.*
1682. habet : *Sedent paga-
ni , & computant sibi an-
nos , audiunt fanaticos suos
dicentes : Aliquando Chri-
stiani non erunt , & idola
illa coli habent , quemad-
modum antea colebantur .
Adbuc dicunt : Quando
moriatur , & peribit no-
men eius . Bis victi , vel
tertio sapite : mortuus est
Christus , non periit nomen
eius ; mortui sunt Marty-*

*res , multiplicata est ma-
gis ecclesia , crescit per
omnes gentes nomen Chri-
sti : qui de morte sua ,
& de resurrectione sua
praedixit , qui de morti-
bus Martyrum suorum ,
& de corona praedixit ,
ipse & de ecclesia sua fu-
tura praedixit : si verum
dixit bis , tertio mentitus
est ?*

(a) Quam dira fuerit
sub Diocletiano persecutio
in Aegypto , prodit Igna-
tius Patriarcha Antioche-
nus a Scaligero consultus,
qui in quadam epistola
Arabica, quam refert Atha-
nasia Kircherius in *Pro-
dromo Copto , sive Aegy-
ptiaco* cap. II. pag. 25. Ro-
mae 1636. , ait , hoc edi-
cto [Diocletiani nempe]
martyrio coronata sunt fi-
delium terrae Coptae cen-
tum quadraginta quatuor
millia , septingenta autem
in exsilium acta. Sed quid-
quid

quod sane martyrium , ex quo animam Deo reddidit , non ignis ministerio paratum , sed capitis truncatione absolutum fuit ; quod primum quidem in Menologio forte perperam legitur , posterius vero multo verosimilius in Synaxario traditur . Posset sane secundum hoc martyrii genus colligi quinetiam ex passione xxxvii. Aegyptiorum Martyrum apud Ruinartium (b) ,
si Col-

quid sit de hoc Martyrum numero , illud certum *pupils ingentem numerum* Martyrum in Aegypto celebrari ab Eusebio *Hist. eccl.* lib. viii. cap. 13. , ubi , tum & in cap. 8. & 9. de Martyribus , qui in Aegypto , & in Thebaide sub Diocletiano pro Salvatoris nostri doctrina passi sunt , copiose pertractat . Idem in libro *de Martyribus Palaestinae* cap. xiii. asserit, *innumerabiles in singulis provinciis Martyres exstitisse, in Libya scilicet, & per universam Aegyptum , ac Syriam , omnesque provincias , quae ab oriente usque ad tractum Illyrici quaquaversum protenduntur . Tandem Sulpicius Severus lib. ii. Hist. sacr. cap. 47. de acerbissi-*

ma persecutione Diocletiani , quae per decem continuos annos plebem Dei depopulata est , haec adnotat : *Qua tempestate omnis fere sacro Martyrum cruore orbis infectus est . Quippe certatim gloriosa in certamina ruebatur , multoque avidius tum martyria gloriosis mortibus quaerebantur , quam nunc Episcopatus pravis ambitionibus appetuntur . Nullis umquam magis bellis mundus exhaustus est : neque maiore umquam triumpho vicimus , quam cum decem annorum stragibus vinci non potuimus .*

(a) *Act. MM.* p. 488. cit. edit. Exstant quoque penes Bollandium ad diem xviii. ianuarii .

si Collotus, sive etiam Collustius, ut alii codices habent, qui ibidem recensetur, ad nostrum traduci posset. Ast vero, praeterquamquod omni carent temporis nota huiusmodi Acta, id insuper argui posse videtur, Collotum, cuius ibidem mentio habetur, diaconum, vel clericum cuiuscunque alterius ordinis, non vero laicum, ut noster erat, exstitisse. Neminem vero latet, saepe contingere, ut martyres, ac sancti viri homonymi in ecclesiasticis diptychis occurrant. Synaxario ergo, multis sane absurdis referto, si quis nimium tribuat, alia etiam nobis innotescerent omnino peculiararia, quae S. Coluthi vitam pertingunt. Primum quidem sunt in eo, quae prodant ipsum medicinam fecisse, tum cetera, quae recte adnotata videntur, cum fragmento nostro mire conveniant (a). Ceterum ille quoque absque mercede exercebat medicam artem; ut ex Menologio Basilii intelligimus (b) hac etiam ratione se gessisse Cosmam, & Damianum, qui idcirco Anargyri dicti sunt: Tria sunt SS. Anargyrorum paria, qui & iisdem Cosmae, & Da-

miani

(a) Medicinam, sed spirituales totam Aegyptum, imo universo orbi praebuisse Antonium magnum Abbatem in Thebaide, affirmat S. Athanasius in eius vita cap. XIX: Et ut infinita brevi sermone comprehen-

dam, bonum Aegypto medicum Christus indulserat. Quis non tristitiam apud Antonium mutavit in gaudium? quis non iram vertit in pacem? &c.

(b) Tom. I. pag. 124. XVII. octobris.

miani nominibus appellati fuerunt, & medicinae artem tractaverunt, & Anargyrorum cognomen habuerunt. *Atque hoc sane ab aliis viris sanctitate claris factitatum quoque cognovimus. Si de patria nunc quaeratur, Graecorum quidem Menologium ipsum ex Thebaide facit, quod generale nimis est; ast Synaxarium patriam eius fuisse Antinoem (a) luculenter indigitat, atque insuper addit (etsi inverisimile videatur) S. Coluthi patrem ibidem praesidem egisse, atque ob senectutem munus*

(a) *Antinoe, Antinous, Antinopolis, Antinoia, urbs primae Thebaidis, ut ex Chronico Victoris Tununenensis, post Cos. Basilii XIV. liquet, atque Episcopalis, ut adnotavit Aubertus Miraeus lib. I. Notitiae episcopat. cap. XI. De urbibus Thebaidis celebrioribus ita Ammianus Marcellinus lib. XXII. pag. 232. edit. Henrici Valesii Paris. 1636: Tres provincias, inquit, Aegyptus fertur habuisse temporibus priscis, Aegyptum ipsam, & Thebaidem, & Libyam: quibus duas adiecit posteritas, ab Aegypto Augu-*

stamnicam, & Pentapolim a Libya sicciore dissociatam. Igitur Thebais multas inter urbes clariores aliis Hermopolim habet, & Copton, & Antinoon, quam Hadrianus in honorem Antinoi ephebi condidit sui. De quo legendi Spartianus in Hadriano, Cassius Dio lib. LXXIX., & Eusebius in Chron. Ab Hadriano dicta etiam Hadrianopolis; sita in dextra Nili ad orientem ripa, media fere inter Babylonem, quae Cairus dicitur, & Copton, urbes nostra quoque tempestate celebres.

nus dimisisse, quod Ariano eius genero, illi nempe qui S. Coluthum in exsilium dedit, non vero ad martyrium condemnavit, ut habent superius relata Graeca, & Armena monumenta, ab Imperatore dein fuit collatum. Ceterum in Syrorum Calendario ad diem xx. mensis maii, qui iiar apud ipsos audit, ita notatum patriae nomen habemus (a):

ܡܪܝܬܝܡ ܡܪ ܥܘܬܝܬܝܢ Martyrium Mar Colutos sapientis

ex Atfsena; nempe ex Antinoe, cuius nomen, ut frequenter accidit in versionibus propriorum nominum ex una lingua in alteram, corruptum prorsus in allato Calendario habetur. Celebris evasit haec civitas, utpote quae facta est metropolis civilis Thebaidis, cum antea hoc honore potiretur Lycopolis. Tandem ex Synaxario, si eidem fidere liceret, locus deprehendi posset, in quo S. Coluthus ante martyrii palmam trium annorum spatio carcere detentus fuit ob Iesu Christi fidem, quam profitebatur; siquidem id evenisse dicitur in Benhesac civitate (b). Sed iam plura de hoc argumento prosequendi nobis otium faciunt illustrato-

ris

(a) Exstat ad calcem Codicis ms. Officii Syrorum signat. n. XXI. G. 36. Romae in Bibliotheca Collegii Urbani de Propaganda Fide.

(b) Nota aliud Synaxarii mendum, cum Benhesa, seu Oxyrynchus, quod antiquum eius nomen est, haud pertineret ad praefecturam Thebaidis.

ris eruditissimi monitum , ὑπὲρθεσις , & adnota-
tiones , quae sequuntur , & ad quas lectores nostros
amandamus .

CL. VIRI
AUGUSTINI ANTONII GEORGII

EREMITAE AUGUSTINIANI

MONITUM

IN FRAGMENTUM

ACTORUM COPTICORUM

S. COLUTHI MARTYRIS.

UO tantummodo sunt miracu-
la, quae nobis ex actis S. Co-
luthi Martyris quinto, uti iure
credimus, ecclesiae saeculo
scriptis Aegyptiacum hocce fragmentum
forte fortuna servavit. Sed o utinam, quam
potiorem, eandem & integram utriusque
prodi-

prodigii conservasset historiam ! Non eam modo de ingenioli nostri coniecturis cogeremur supplere ; usque adeo misere illa discerpta, & mutilata in manus nostras pervenit . Nam primi miraculi narratio toto caret exordio , eoque omni apparatu rerum , quo caecitatis vitium , nonnisi divino prodigio tollendum statui in antecessum , scirique necessario deberet : alterius vero descriptio in ima sui parte , atque in iis maxime , quae mirificam aegri sanationem & comitata , & consecuta sunt , imminuta prorsus , & obtruncata iacet . Nunc autem , si , quae haecenus commemoravimus huius historiae damna diligentia nostra compensare licebit , faciam , ut statuarii solent . Ii namque in mutilis simulacris redintegrandis nova quidem sive capita , sive alia quaevis membra , sed quae & abscissorum similia videri , & cum reliquis simul partibus naturalem concentum fervare possint , eorum truncis inferere , & agglutinare student . Sic & ego efficere conabor , ut quicquid novi , ad ea , quae
histo-

historicae narrationi in hoc nostro fragmen-
to defunt , supplenda , de meo addidero ,
aptius , quoad fieri poterit , atque concin-
nius cum cetero corpore cohaereat . Age
igitur & tu quisquis es , qui haec nostra
legeris , accipe exordium , aut potius , dum
ita velis , *argumentum* , quale in exfectis
amissisque Aegyptiaci codicis tabulis priori
miraculo fuisse coniicimus .

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

VIR Aegyptius immani , atque diu-
turno oculorum vitio laborans cae-
cus infelix evaserat . Artis , & naturae
remediis frustra tentatis cogitationes suas
ad caelestia convertere coepit . Itaque
commotus fama miraculorum , quae Deus
ad S. Coluthi *martyrium* operari consueve-
rat , eo se a *domesticis* suis adduci voluit
pristini visus gratiam imploraturus . Ibi
interea versanti , & coram Thaumaturgo ,
& auspice suo beatissimo *Colutho* vota pre-
cesque pro re tanta fundenti , idem ipse
S. Martyr in visione repente apparuit ;
& qua demum certa , mirabilique ratione
optatam ei medelam allaturus de caelo
esset , singillatim manifestavit . Iussit ut
oculos perfunderet lacte , quod mulier, sibi
quidem ignota , sed probe nota Deo , sup-
peditasset . Et ne quicquam de felici , cer-
toque eventu dubitaret , eundem monuit,
ut uni illi praenunciatae mulieri curam
omnem

omnem moderandae, & dirigendae medellae relinqueret; neque enim fieri posse edixit, ut, quae tota summi sospitatoris instinctu, atque imperio ducenda, & gubernanda esset, in statuti operis directione erraret. At hominem statim atque ab ecstasi ad se rediit, nonnihil fortasse turbarunt, implicaruntque inopinata nomina *mulieris*, & *lactis*, quae eum in varias subinde suspicionum ambages de veracitate dignitateque visionis facile coniecere potuerunt. Nam & ad voces Angeli, qui desperatae sterilitati, & effoetae senectuti filium nuntiarat, Sara risit, & Zacharias sacerdos primum dubitavit. Deus tamen, qui ad omnipotentiae suae, & ad Martyrum suorum gloriam multis & miris modis ubi, & quando vult, utitur creaturis suis, quique, ut ait Apostolus, stulta & infirma mundi eligit, ut confundat sapientes, oraculi fidem dubitanti caeco persuadere novit. Hinc ille ad historiam omnem *visionis* famulis suis, aliisque conventis, qui magno numero ad S. Martyris

memoriam accesserant, libere, palamque narrandam progressus mox est: eamque narrando novis veluti supernae lucis radiis, igniculisque accensus, ad S. Coluthi iussa exsequenda se magis, magisque incitari, inflammarique sensit. Ecce, quam in primi miraculi narratione deperditae historiae partem hucusque supplendam existimavimus. Reliquam exordientem a posttemis verbis S. Coluthi, quae sibi dicta in coronide visionis caecus ipse retulit, prima fronte dabit nostrum hocce fragmentum ex residua amissi Codicis pag. 229.

ACTA

ACTA COPTICA
S. COLUTHI MARTYRIS.

MIRACULUM I.

† ηακ ε πταλδο ενεκβαλ:
ατα ητρωσε ανετρεκε ερος
ρη οτσοοτην¹. Πεχε πρω//
με κε τρωαυ ερε ετεσριμε
ηρακ² ταχα κεβολ επρωβ
ηταπραγιδος Κολουθος³
ροηε ε τοοτ. Πεχε τεσριμε
κε ανοκ τηαμερ ενεκβαλ ηε//
ρωτε ρη παεκιβε⁴. Πεχε
πρωμε ενας πετερε νευβαλ
C 2 ουανε

MIRACULUM I.

VERSIO.

Tibi dabo sanitatem oculorum
tuorum : & difficultas non faciet
eam tibi deficere in directione.

Dixit homo : volo invenire mulie-
rem puerperam, ut perficiam opus,
quod a Sancto Colutho iussum est
mihi. Dixit mulier : ego implebo
oculos tuos lacte ex uberibus meis.
Dixit autem ad eam vir ille, cuius
ocu-

ψωπε θε ἀριταγάπη· ἡέλει
εἰς ῥήν τε παρ ἐπαρῖσε
ἐν τῷ θλίψις.

Πεχε περὶ παρ ῥή οὐ
ἐν τῷ τῷ θε ῥαυδοῦ
πε ἀπὸρ παρ ὁ ἀνποτε ἡσετ //
ἐλδο 7 εἰσωβε ἡσαι. Πεχας
θε εἰσωβε ἡσαι εἰβεδυ.
Αποκ γὰρ ῥιτὴ τῷ τῷ ἡ
τῷ ἀντεγενῆς ἐν τῷ
ἡνδεῖοτε τῷ τῷ 8 θε εἰ //
ψαν μερ περὶ βάλ ἡερωτε
ῥή παρ ἐβε ψηπαρ ἐβδλ ῥι //
τὴ ῥδω ἀπρῳγῖος Κο //
λοῦθος. Πεχας παρ θε ἀν //
ποτε

oculi erant infirmi : fac caritatem
mecum : ecce vides cruciatum
meum, & afflictionem meam.

Dixit illius maritus ad ipsam:
in incredulitate quia manens erat,
ne hoc facito, ne forte detrecta-
tores deriserint te. Dixit illa:

deriserint me? quare? Ego enim
per fidem nobilitatis meae, & do-
ctrinam Patrum meorum credo,
quod si implevero illius oculos
lacte ex uberibus meis, ille vide-
bit per virtutem *Sancti Coluthi*:
dicens ei: an aliquando vide-
runt

ποτε ἀν ῥωμε πατ ἐροι εἰς αἰ//
 δε ἀτα εἰς ἡρέρα αἰ ἀτα ἀτα//
 αἰος εἰ πετρητ τε ἀρωμε
 κοινωπει πᾶσαι ἐπβολ ἡ//
 τὴ σινωπια ἐπαρτα . Εἰς
 εἰρητ ἡρέντρε πητὴ ἐ//
 ποτα οἰον πᾶσαι εἰς αἰτὴ ἐ//
 ροι εἰωρκ πητὴ ἐπραγῖος
 Κολοθθος εἰ τεπροσφορα ἡ
 πεχριστιανος εἰ ἡρίσε ἡτα//
 πεχρὺς αἰοποτα εἰπεσταχρος ¹⁰
 τε ἐπει κοινωπει εἰ ῥωμε
 χινταῖ : εἰ ἐβολ εἰ εἰητ
 ἐνταλλατα ἡσα παρτα ἐ//
 C 3 ατα//

runt me homines deridendam? aut
 fui voluptuosa, aut dixerunt in
 corde suo, quod homo commu-
 nionem habuit mecum praeter tui,
 mariti mei, consuetudinem? Ecce
 testor vobis hodie, quotquot estis
 qui me auditis: iuro vobis per

Sanctum Coluthum, & per obla-
 tionem christianorum, & per cru-
 ciatus, quos Christus passus est
 in cruce, quod comunionem
 non habui cum homine ex quo
 fui nuptui tradita. Veni ab utero
 matris meae ad maritum meum
 solum.

ΕΛΥΣΣΕΤΕ ΤΩΝ ΕΣΥΝΕΔΙΧΑΝ
 ΕΤΑΙΡΟΝ ΕΝ ΡΩΜΗ ΝΟΥΝΟ
 ΗΝΕ ΠΑΘΕΙΣ ΙΙ ΣΩΤΕΡΟΙ Ε
 ΠΝΑΝ Η ΤΑΔΑΝΑΓΚΗ.

Λαλω ἡττειρε αςχι ἡτες//
 πρωτε¹² αςσερ ἡβαλ ἡπρω//
 με αςσι πεςχω ἡεεος ἡτειρε
 σε ρε πρωη ἡηδωε ἡεργα//
 γιος Κολογθος πεδειν ἡεε:
 αςσι ἡττειρε ἡπερβαλ-τμουτ
 αςσι αςρωρ ἡεεατε .

Η ΤΕΡΟΝ ΣΑΥΤΩ ΔΕ ΔΥΟΝ
 ΕΛΕΟΝ ΕΥΧΩ ΕΛΕΟΣ ΧΕ ΤΗΠΙ//
 ΣΤΕΥΕ ΕΡΟΚ ΠΡΑΓΙΟΣ ΚΟΛΟΝ//
 ΘΟΣ 13 ΔΩΑ Η ΤΕΥΝΟΥ ΔΥΩΝ Ε//
 ΒΟΛ

solum. Et quando caro mea tacta
est a viro alieno? Nonne Dominus
exaudivit me videns necessitatem
meam?

Et sic accepto lacte suo imple-
vit oculos hominis : & sic dicebat :

in nomine virtutis Sancti Coluthi
medici veri : & sic oculi eius effu-
derunt aquas , & hae defluerunt
multum .

Inter hæc autem statim eos aperuit dicens : credo tibi Sancte Coluche :

ΒΟΛ ἔπεφρασε ἐφ' ἑαυτὸς
 καὶ εἰσῆλθε διὰ τὸ ἐβόλ¹⁴
 ἡτοκὸς ἡεῖρε.

Πεφρασε τὸν ἑαυτὸς καὶ
 διὰ τὸν ἑαυτὸς ἑρὸς ἐφ' ἑαυτὸς
 ἑαυτὸς καὶ ἐρε πρὸς τὸν ἑαυτὸς
 ἑρὸς ἑρὸς τὸν ἑαυτὸς πεφρασε
 διὰ τὸν ἑαυτὸς καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸς
 διὰ τὸν ἑαυτὸς καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸς
 διὰ τὸν ἑαυτὸς καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸς.

Ὅτι οὐκ ἔστιν ἑρὸς ἑρὸς
 καὶ ἑρὸς ἑρὸς ἐπὶ τὸν ἑαυτὸς
 καὶ¹⁶ πρὸς τὸν ἑαυτὸς καὶ ἑρὸς
 διὰ τὸν ἑαυτὸς¹⁷ καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸς.

C 4 Ὅτι

Iulhe : & eodem tempore exclamavit ad homines suos dicens : ecce visum recepi , ita ut parumper discernam .

Dixit mulier ad eum : sine ut eos impleam alia vice . At homo benedixit ei dicens : Dominus con-

servabit te quousque pertigerint manus eius . Illa vero ut implevit oculos eius secundo , aquam huius emiserunt copiosius .

Paullo post iterum eos aperuit : respexit huc & illuc dicens : vere video hac vice bene .

Rursus

Ὡς δὲ οὕτως δὲ οὐ περὶ
 τῆς ἑαυτῆς ἀπρωῆς καὶ ἀγίας
 ταμάρχου ἀπέεικε σοὶ ἀγαθῇ //
 πιστῶς καὶ πταλῶς παρῶν
 παρὸν . ἡτοῦ δὲ ἀσφραγίσ-
 ζε ἀπεσώμεθα τῆς ἑαυτῆς περὶ //
 κίβητος ἀπρὸς ἀπερὶς καὶ περὶ
 αἵμα ἀπεσπάρῃς ¹⁸ . ἀσπέρ-
 περὶ βαλὼν τῆς ἐρωτῆς ἀπερὶ
 ὡς καὶ τῆς ἑαυτῆς ἐσχατῆς
 καὶ ἑαυτῆς ἀπρὸς καὶ καὶ
 παρὸν Κολούθου ¹⁹ . περὶ
 δὲ παρὸν ἡβίς τῆς ἑαυτῆς
 ἡπερὶ βαλὼν οὕτως ²⁰ ἀγαθῇ περὶ
 αἵμα ἀπρὸς καὶ παρὸν
 Κο //

Rursus post paullulum dixit mu-
 lier ad hominem illum : sine ut eos
 impleam alia etiam vice ; etenim
 credo , quod sanitas erit tibi . Ipsa
 porro signavit corpus suum omne ,
 & ubera sua in nomine Christi ,

signaculo crucis : implevit oculos
 eius lacte tertia vice dicens : in
 nomine Dei , & Sancti Coluthi .
 Dixitque illi deinde mulier : clau-
 de oculos tuos parumper , & gratia
 Dei , & S. Coluthi sit tibi . Eadem
 autem

Κολοσσαῖος παύσηπε ἡακ. ἡτος
 δε τεςρῖε πεντηενης πες//
 ταχρην ρη ππιστις ²¹ ἐεεα
 θε. επειδη αςπατ ἐπταλβο
 ἡτασσυωπε πας συηεσυηε ²².
 αἰηηςα οτκογι δε αςοταπ ηη
 εοοα αα† ἡοτασπ ηρῆειη ²³
 ατα ἡτεπποα αςπατ ἐποαο//
 ρην ρη οταε ²⁴ αη οταακ.

Πρωεε δε αςταοτη ρη
 οαποβ ἡρασε αςβακ αςεῖα
 πεςρρ ρε πλοατηρ ατα πε//
 ςχιωκακ ἐβολ εςααεεος
 σε ἡτκ οαποβ εκρα εοοα ππο//
 ατε ἀπραγιος Κολοσσαῖος ²⁵

αε

autem ingenua femina in fide
 suminopere confirmata est, quo-
 niam vidit sanitatem, quae facta
 fuerat illi (homini) sensim. Post
 paullulum eos aperuit: adfuerunt
 nocte domestici: eoque tempore

vidit lucem vere, atque perfecte.

Homo vero ille surgens in ma-
 gno gaudio, ambulavit, lavit fa-
 ciem suam in pelvi, & exclamabat
 dicens: tu magnus es, tibi glo-
 riam deferō, o Deus Sancti Colu-
 chi,

ΧΕ ΔΙΕΠΥΑ ΕΤΡΕΚΧΑΡΙΖΕ ΠΑΙ
 ΕΠΟΧΘΕΙΝ ΗΘΕ ²⁶ ΗΤΑΔΑΡΧΗ.
 ΔΩ ΠΡΩΛΕ ΤΗΡΟΥ ΕΤ ΕΛ
 ΠΕΔΡΤΗΡΙΟΝ ²⁷ ΝΕΤΗΝΗ ΕΒΡΟΧΗ
 ΜΗ ΝΕΤΒΗΚΕΒΟΛ ΔΤΕΙ ΤΗΡΟΥ
 ΔΤΘΕΩΡΕΙ ΕΛΕΟΥ ΕΥΡΑΨΕ ΕΛΛΗ
 ΤΕ ΧΕ ΔΥΝΑΤ ΕΠΟΧΘΕΙΝ.

ΠΡΩΛΕ ΔΕ ΕΨΑΨ ΟΝ ΗΤΑ//
 ΨΕΕΕΤΕ ΕΠΠΕΘΟΥ ΕΤΕΨΣΡΙ//
 ΕΕ ²⁸. ΔΥΤΑΟΥΝ ΔΨΕΖΟΕΟ//
 ΛΟΓΕΙ ΕΠΡΑΓΙΟΣ ΚΟΛΟΥΘΟΣ
 ΕΨΧΑΕΛΟΣ. ΧΕ ΕΙΣΕΡΗΝΤΕ
 ΔΙΟΥΧΔΙ ΕΛ ΠΑΣΩΛΑ ΜΗ
 ΤΑΨΥΧΗ ΧΕ ΔΙΕΠΥΑ ΗΕΙ ΕΠΕ//
 ΚΤΟ//

thi, quia factus sum dignus ut gra-
 tiam mihi concederes luminis,
 quemadmodum mihi erat in initio.
 Et omnes homines, qui in marty-
 rium ingressi erant cum iis qui
 exiverant, venerunt universi: eum-
 que contemplati sunt gaudentem

vehementer, quod hoc lumen
 aspiceret.

Verum & homo ille, qui con-
 sideravit malum, quod fecit mu-
 lieri suae, magnificans (eam)
 confessus est S. Colutho dicens:
 ecce sanatus sum in corpore,
 & in

κτοπος . Νειδυε ζωου ητες //
 ριμε ειη πεσνητ ²⁹ ειη πεσρω //
 με αχει ευραυε ες αου . αυω
 ευτηου ες αου . Σε
 τεσεααατ ητο ρη νε ρι ο με
 ω τε ης ω πε αυ τε ης ω πε ρε τε
 αρχι εου ε πωου ρη τη η τε
 η ο α η ης ε β ο λ τε αρτη η πε
 η ρ ρ η ρ ω με ρι ρ ρι με ρι τη
 το α η τε α γ εν ης . α ρ ρ γ αρ
 με ε τε ε ρ ω ³⁰ τε ης ω πε ρε ε ρ
 η πε β ου ε τε τε το α η τε α //
 γ εν ης ειη το α η τε ρ α ρ ας ³¹
 ειη το α β ι ης α τε ε τ ρ ο λ β .
 τε //

& in anima mea ; quia factus sum
 dignus ventre ad locum hunc
 tuum . Parentes quoque mulieris
 cum eius fratribus , eiusque homi-
 nibus venerunt gaudentes , bene-
 dicentes , & glorificantes dice-
 bant : Benedicta tu inter mulieres ,
 o soror nostra , & filia nostra , quia

gloriam hodie accepisti in medio
 multorum , ex quo confudisti mul-
 tudinem hominum , atque mulie-
 rum per nobilitatem tuam . Multi-
 tudo enim putavit te , o filia no-
 stra , deprehendere in malo pro-
 pter nobilitatem generis , & co-
 mitatem , atque suavi loquentiam .

Hec

ΤΕΝΟΥ ΒΕ ΑΠΡΑΓΙΟΣ ΚΟΛΟΥΘΟΣ
 ΟΥΩΝΕ ΕΒΟΛ ΑΠΟΥ
 ΗΤΟΥΠΟΥ ΑΕΗΤΕΥΓΕΠΗΣ³² ΖΗ
 ΤΗ ΗΠΟΥ ΗΤΑΛΟΥ ΕΤΥΕΙΡΕ Α
 ΑΟΥ ΗΠΕΤΥΩΠΕ³³ ΕΤΠΙΣΤΕΥΕ
 ΕΡΟΥ .

ΟΗΗΝΑ ΠΑΙ ΑΠΟΥΑΠΟΥΑ ΕΙ
 ΝΕ ΑΠΕΠΤΑΥ ΕΡΗΤ ΑΕΟΥ ΖΕ
 ΠΕΥΗ³⁴ ΑΥΤΑΔΕ ΑΠΕΑΡΤΗ
 ΡΙΟΝ ΑΠΡΑΓΙΟΣ ΚΟΛΟΥΘΟΣ .
 ΑΥΟΥΑ ΔΥΩ ΖΕ ΠΕΥΤΟ
 ΠΟΥ³⁵ . ΔΥΩΚ ΕΠΕΥΗ ΖΗ ΟΥΕΙ
 ΡΗΗΝ ΕΥΤΕΟΥ ΑΠΠΟΥΤΕ ΑΗ
 ΠΡΑΓΙΟΣ ΚΟΛΟΥΘΟΣ .

MIRA-

Hoc tempore Sanctus Coluthus manifestavit gloriam magnitudinis, & nobilitatis suae per magnitudinem sanationum, quas fecit illis, qui infirmi erant, & qui crediderunt ei.

Post haec unusquisque abiit cum eo in domum suam. Honorarunt martyrium Sancti Coluthi: manducarunt, biberunt in ipsius loco, & rediere domum dantes gloriam Deo, & Sancto Colutho.

MIRA-

MIRACULUM II.

Σωτὴρ οὐ ἐκένος ἠσπηρε
 ἡτᾶσπυπε ἐβόλ ριτοῦτς
 ἐπρᾶγιοσ Κολοῦθος. Ἀγε//
 ἡνε δε οὐ ἡοῦρῳεε ἰ εῤσῃς
 ἐεῖνῶρε ἐεορς ἐεοορς ἐχῆ
 περῶτερητε ἐπτηρς. Ἀτα
 περῶιχ ριοῦσῶπ ἐβόλ χε ρς//
 σῳς ἀλλὰ περσῳς ἐπερς//
 ῳεε ρε πκᾶρ ἡθε ηπεισπηρε
 κοῦι εῤσῳλᾶ ρεπκᾶρ ρτ//
 κᾶρ ρε περτοπος ετο//
 τᾶρ. περσῳκ δε ρε πεαρ//
 τῃριον

MIRACULUM II.

VERSIO.

Audite quoque magnum aliud
 miraculum, quod factum est per
 S. Coluthum. Adductus porro est
 & homo mutilus non habens vim
 ambulandi super pedibus suis omni-

no : erantque manus eius aridae
 simul : non equidem gressum extu-
 lit, sed incedebat trahendo cor-
 pus per humum, quemadmodum
 eunt filii parvuli raptantes se super
 terram : dimissusque est in illius
 loco sancto. Erat autem iacens
 in martyrio deprecans Deum, in-
 terpel-

ΤΗΡΙΟΝ ΕΥΣΟΠΣ 3 ἄπνοϋτε
 ΕΥΠΑΡΑΚΑΛΕΙ 4 ἄπραγιος
 ΚΟΛΟΥΘΟΣ ΕΤΒΕ ΠΤΑΛΒΟ ἔ//
 ΠΕΥΣΩΑΑ ΧΕΚΑΣ ἔρε ΟΥΒΕ//
 ΡΑΠΙΑ ΨΩΠΕ ΝΑΨ . ΔΥΩ ΠΕΨΔ//
 ΨΔΡΟΑ ΛΠΕΡΟΡΟΧ ΛΗ ΤΕΨΥΗ.
 ΠΕΨΔΨΡΙΛΕ ΔΕ ΟΗ ἦΡΑΖ ἦΣΟΠ.
 ΕΨΧΩ ἦΡΕΠΠΟΒ ἦΕΛΕΚΔΡ ἦΡΗΤ
 ΕΨΧΩ ἔΛΕΟΣ ΧΕ ΒΟΗΘΕΙ ἔΡΟΙ
 ΠΣΔΕΙΝ ἦΡΕΨΤΑΛΒΟ . ἔΒΟΛ ΧΕ
 ἦΤΑΙ ΠΩΤ ΕΡΑΤΚ ΠΑΧΟΕΙΣ
 ΛΗ ΠΕΚΕΔΡΤΗΡΙΟΝ ΕΥΟΥΔΑΒ
 ΕΤΡΕΚΨΔΗ ΖΤΗΚ ΕΧΗΤΑ ΛΗΤΕ
 ΒΙΗΗ 5 . ΡΩΛΕ ΔΕ ΟΗ ΤΗΡΟΧ ΠΕ//
 ΛΟΚΖ ἦΡΗΤΕΛΑΤΕ ΕΤΒΗΗΨΨ
 ἔΒΟΛ

terpellans S. Coluthum propter sa-
 nitatem corporis sui, ut ei fieret
 sanatio. Et ingemiscebat die ac
 nocte plorans etiam multoties: vo-
 ciferans in magnis angoribus ani-

mi dicebat: adiuva me medice,
 sanator; ob id enim confugio
 ad te, domine mi, & ad tuum
 hocce martyrium sanctum, ut mi-
 ferearis vilitatis meae. Homines
 vero

ἐβόλ χε περὶ χω ποταμὴν οὕ
περὶ καὶ ἡρῆν.

Ὑψιστὸς παῖς δὲ τῆροῦ ἀφ' οὗ
ἀπ' ἐπὶ τῆς γαροφύλλου πρῶτος
Κολούθος περὶ ἡρῆν
ταλῶ. ἀφ' οὗ γαροφύλλου οὗ
ἐρροῦα ὅ ἡ τεταμένη ἀφ' ἀρῆν
τῆς γαροφύλλου περὶ καὶ
ἀκροῦται 7 περὶ καὶ
παροῦς 8. ἡ τὴν καὶ ἡ τῆς ἐρῆ
πινος περὶ καὶ καὶ ἐρῆ. περὶ
καὶ καὶ ἐπὶ πρῶτος καὶ
ἀποκ περὶ Κολούθος 9 περὶ.
ἀφ' οὗ καὶ καὶ ἐπὶ τῆς πινος
ἐπὶ καὶ

vero omnes affligebantur vehementer propter eum clamantes: vere cruciatur.

Post haec autem omnia misertus est illius S. Coluthus medicus sanationum effector. Venit ad eum in visione noctis: stetit super eum,

dixitque illi: nostin me? Respondit ei: non, domine mi: tu quis es, qui inveniris magnitudine gloriae circumdatus. Dixit ei in visione: ego sum Coluthus medicus, & homines quosque habentes fidem sano omnes gratis, & nullus

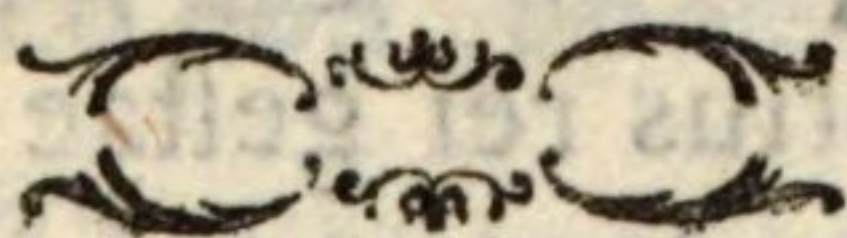
٤١١

lius omnino mercedem accipere cupio . Dixit illi : domine mi, misericordia tua complectatur me, quoniam ego in angoribus sum nimis . Dixit ei S. Coluthus in visione : surge tu diluculo ambula mani-

bus, pedibusque tuis, & ingredi
civitatem: & homini, aut mulieri
occurrentibus tibi in civitate dic
eis: quoniam est domus Mariae
fornicariae? Illi eam tibi indi
cent. Et si te interrogaverint:
quare?

ἐιοῦαυ ἐρτεχυη νῆμας τα //
 τῆας ἀπεσβεκε ¹². Ὑπὲρ ῥο //
 τε δαυ ἀπῶιπε. Οὐνοῦνοβ
 γαρ ἡζωρεὰ ἀἰνοῦνοβ ἡρμεοτ
 νδωυπε ἡτεςριε ετῆμαδ
 ἐβολριτοῦτκ ¹³. δαυ σνακω
 ἡσως ἡτεςπλδνη . ἡσωυπε
 πεγιγηνς ἡτεκ ἀφορεη εκυαν
 σωτῆ δε ἡσα κηδοῦχαι...

quare? dic illis: volo noctem cum ea transigere: dabo ei mercedem suam. Ne timeas, & ne verecunderis; magnum enim donum, & magna gratia fiet mulieri illi per te. Deseret turpitudinem erroris sui: fiet illustris tua hac occasione, quum audiverit misericordiam sanationis tue

CL. VIRI
AUGUSTINI ANTONII GEORGII
EREMITAE AUGUSTINIANI
A D N O T A T I O N E S
IN MIRACULUM I.

(1) **Ἀλλὰ ἢ γὰρ οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῇ**
ἐποῇ ἐν οὐρανῷ. Sunt haec
necessario intelligenda de *Muliere*, quam
S. Coluthus, ut iam monuimus in supple-
mento *exordii*, tamquam ministram, & mo-
deratricem adhibendae medelae caeco ho-
mini revelaverat. Ea enim una est, ad
quam referre quis possit pronomen femi-
nei generis **ἐποῇ**. Quodque magis ur-
get ipsa est totius rei gestae series, quae
ne aliter verba haec accipiamus omnino
iubet, vehementerque suadet. Itaque
gloriosus Christi martyr, postquam visio-
nis contemplatori sponderat oculorum
sanationem eo modo, quo destinata mulier
indi-

indixisset, praestandam, ut illius se fidei, consiliisque tuto, confidenterque committeret, sic hominem clientem suum, quem admodum κατὰ γράμματα interpretati sumus, affatur; *Et difficultas non faciet eam tibi deficere in directione*. Quae enim miracula, & beneficia per servos suos praedicat, & pollicetur Deus, ea certissime futura sunt, nec ullo umquam hominum errore, aut impedimento intercipi queunt. Atque huic nostrae interpretationi Aegyptiaca ipsa verba apte prorsus, accurateque respondent. **Ⲯⲟⲩⲉ** Thabennensium, sive Sahidarum dialecto, quae caret aspirata **h**, & **ⲱ** saepissime vertit in **ⲉ**, idem est ac **Ⲯⲟⲩⲱ** Memphitarum, (derivatum, ut puto, ab Hebraico נחש, unde נחש) & Copticum **Ⲯⲟⲩⲱ**, Thabennensibus **Ⲯⲟⲩⲱ**, sic frequenter scriptum in duobus aliis eiusdem dialecti fragmentis hactenus ineditis, iisque inter litteraria cimelia longe eruditissimi, magnique nominis Praefulis *Stephani*

Borgiae asservatis; quorum alterum miracula quaedam S. Macarii, alterum vero nonnullas reliquias historiarum de rebus gestis S. Athanasii complectitur. Id enim hoc in loco adnotatum volumus, ut intelligamus vocem **ⲁⲅⲣⲟⲥⲉ** in hoc nostro Aegyptiaco monumento eorum temporum antiquitatem ingeniumque referre, quibus Thabennenses aspiratam **ⲁ** non per simplicem **ⲉ**, sed per geminam **ⲁⲉ** vegetiori sono efferre consueverant. **ⲁⲅⲣⲟⲥⲉ** vero plures habet significationes, inter quas ea est, quae *molestiam, laborem, & difficultatem* in agendo exprimit, ut Graeca *πόνος*, & *νόπος*. At ex sententia nostra, uti & ex toto ipso orationis nexu, *difficultas* rectissime, ni summopere fallor, exponitur. **ⲁⲛ** *non*, originem fortasse ducit ab Hebr. *אן* per sincopem. **ⲉⲧⲣⲉⲕⲉ** mihi quidem non aliam referre videtur significationem, quam quae est vel in Memphitica **ⲉⲃⲣⲓ-ⲉⲉⲓ**, vel in Sahidica **ⲉⲧⲣⲉ-ⲉⲉ**.
Utra-

Utraque enim *cadere*, *excidere*; adeoque etiam *declinare*, ac *deficere* significat. Nec te moveat **ⲉⲉ** Sahidicum pro **ⲉⲉⲥ** Memphitico usurpatum. Nam & **ⲕⲁⲉⲓ** *terram*, ut eam Memphitae pronunciant, Thabennenses **ⲕⲁⲉ** per apocopen perpetuo efferunt. **ⲕ**, quam legis **ⲉⲧⲣⲉ** affixam, ut **ⲉⲧⲣⲉⲕ** habeas, *pronominalis* est; eaque iure suo postulat, ut, quemadmodum nos ipsi vertimus, latine reddatur, *tibi*. Plenior sic etiam erit orationis sensus, qua S. Coluthum caeco dixisse exponimus: *nulla difficultas* (mulierem) *facciet tibi deficere*. **ⲉ̀ⲛ ⲕⲟⲟⲩⲧⲉⲛ** in *directione*. Verum & heic siste parumper, ac mecum perpende, si lubet, quam recte se habeat, totique orationi respondeat ea, quae mox tradita est huius postremae locutionis interpretatio. **ⲟⲩⲥⲉⲣⲱⲕ** **̀ⲛⲕⲟⲟⲩⲧⲉ̀ⲛ** Thabennensibus, *virga directionis*

etionis dicitur Ps. XLIV. 7. **ΛΙΝΔΟΥΑΝΖ**
ΝΑΚΕΒΟΛ ΠΩΣ ΉΕΝ ΟΥΣΩΟΥΤΕΝ
ΗΤΕ ΠΑΖΗΤ Confitebor tibi, Domine,
in directione cordis Ps. CXVIII. 7. Memphi-
 ticae editionis. Hinc Genes. XXIV. 40.
ΕΥΕΣΟΥΤΕΝ ΠΕΚΛΩΙΤ *diriget* (An-
 gelus) *viam tuam*. Itemque Dan. c. XI. v. 36.
ΕΥΕΣΩΟΥΤΕΝ ΨΑΝΤΕΥΧΩΚ
ΗΧΕΠΙΧΩΝΤ : *Dirigetur, donec com-*
pleatur iracundia. Et iterum **ΟΟΟΥΤΕΝ**
ΠΙΛΩΙΤ ΗΤΕΠΟΤ Iohan. I. 27. *Di-*
rigite viam Domini : & sic alibi saepe ver-
 bum **ΟΟΟΥΤΕΝ** idem est ac *dirigere*.
 Iure igitur **ΖΗ ΟΥΣΟΟΥΤΕΝ**, verti-
 mus *in directione*, quae, Deo sic ordinante,
 designatae mulieris fidei in huius caeci
 illuminatione commissa fuerat. Haec paul-
 lo fusius, & accuratius observanda erant,
 ut mirabilis curationis ratio, quae ab ad-
 notata *pericope* maxime pendet, certio-
 rem acciperet, splendidiorque lucem.

(2) **Τοῦ αὐτοῦ ἐξε ἐτεροζυγεῖ
ἡδυνάκ.** Expeditissima est versio nostra:
Volo invenire mulierem puerperam. Sed ne
alicui fortasse in mentem veniat in alienum
sensem detorquere voces **ἐξε** & **ἡδυνάκ**,
pauca quaedam de iis differere operae
pretium duco. Et quod ad priorem illam
attinet, mitto in **ἐξε** notam infinitivi **ἐ**;
nam tota ambiguitas in uno verbo **ξε**
deprehendi fortasse posset. At nemo, cre-
do, erit, qui in dubium revocare velit,
num Thabennensibus idem prorsus sonet
ξε, quod Latinis est *invenire*. Exempla
enim, quae exstant praeclarissima Iohan.
cap. I. v. 41. **παὶ ἀφ' ἐπευκον
Cιμων ἡνωρον.** *Hic (Andreas) in-
venit fratrem suum Simonem primum:*
Luc. XXIII. 14. **ἀπειξε εἰς αὐτὸν ἡδυνάκ**
non inveni ullam culpam: Act. XXIV. 17.
ἀφ' ἐπευκον *invenerunt me,* & alia id

genus plura, de significatione, quam huic voci tribuimus, dubitare non sinunt. Nam & in fragmento vetustissimo *Admonitionum ad Monachos* e Thebaicis rudibus nuper, ut iam nosti, eruto, *Admonitione* V., ubi de extremo iudicio, deque beata felicitate iustis donanda graviter, eloquenterque differitur, pag. **ΤΖΒ**. 369. lacerati codicis, locus adfertur ex c.XII. Evangelii Lucae, in quo vv. 39. & 40. bis **ΞΕ** occurrit eandem habens significationem. Quamquam vocem hanc in Memphitica dialecto numquam in eum praesertim sensum usurpatam viderim. Memphitae enim pro **ΞΕ** tum in adductis testimoniis, tum alibi perpetuo adhibent **ΞΕΛΛ**, aut **ΞΙΛΛ**. Quod argumento est, eam in Thabennensium scriptis spectari tamquam propriam dialecti superioris Aegypti. Sed satis de hac. Nunc ad alteram venio: **Ἰζακ** aut mendosa vox est, aut per *metathèsin* in

in Thebaide sic pronunciatur , pro Mem-
 phitica **NAKZI** dempta per apocopem
 more gentis **י** , quemadmodum fieri vidi-
 mus in **KAZ** pro **KAZI** . Iam vero , etſi
NAKZI dolores parturientis denotet ,
 & ipſam tamen mulierem parturientem
 peraeque designat , ut Psalm. IV. verſ. 15.
הַנִּפְּעִים תִּבְנוּ אֲדִיכָאִים אֶת־נַאֲכִי :
id ē wōd hēnseu ādikāim : Ecce iniuſtitiam parturiit :
 Rom. VIII. v. 22. **וְתִנַּאֲכִי נַעֲלָא**
parturit nobiſcum : & in eodem Pf. IV. 19.
תִּנַּאֲכִי , wōd hēw , *parturio* . Cognata
 praeterea eſt cum finitimae Aethiopiae
 vocabulo **ሰቆ** *nakea* , ſive *nakya* : *ſcindi* ,
 & *rumpi* , ut *effluat aliquid* , teſte Ludolpho
 in Lex. , unde & **ሰቆ** *fons* , *ſcaturigo* : quo
 nihil aptius ad parturientis mulieris actio-
 nem , naturamque indicandam adferri po-
 teſt . Nullus itaque dubito , quin hoc in
 loco **ἡ ἄνθρωπος ἡ ἄνθρωπος** *mulierem* expri-
 mat *puerperam* . Nam undenam , quaefo ,
lac

lac hominis , nisi ab ea , quae filium peperit ? Hanc ergo , qualiscumque tandem futura esset , dummodo mammas lactentes gereret , bonus iste caecus designavit , quo momento temporis , absoluta iam narratione visionis , & vi quadam arcana divini Numinis ad S. Martyris dictis obsequendum se acrius concitari , incendi que persensit , & domesticis famulisque suis , quos ille tunc alloquebatur , *volo* , inquit , *ut inveniatur mulier puerpera , quae mihi lac praebeat a S. Colutho praescriptum .*

(3) **ΝΤΑΠΖΑΓΓΙΟC ΚΟΛΟΥΘΟC.**

Nomen heic habes S. Coluthi . **ΖΑΓΓΙΟC** cum spiritu aspero ex Graeco ἀγίος pronuntiandum in fragmento nostro constanter legitur . Sic enim semper scriptum occurrit . At spiritus asper non apice , superne depicto , sed integra littera **Ζ** *hori* , ad latus **α** explicatur . Hinc etiam colligo codicem Aegyptiacum fuisse exaratum ante saeculum ecclesiae VI. , quum nondum in Thebaide cognitae essent *spirituum* ,

rituum, & *accentuum* notae a Graecis scriptoribus postmodum usurpatae, licet eorum soni, tamquam linguae congeniti, auctore Philone in *Hexam.*, & teste Sancta ipsa *Synclectica* in eius vita ex Tom.I. M. E. Cotel. p.258., in pronunciando exprimerentur. Nam sequutis temporibus tum in mss., quae mihi consulere licuit, tum etiam in sacrae Liturgiae, & Euchologii libris praestantissimi Episcopi Raphaëlis Tukii opera ex Romana typographia Apostolici collegii de Propag.Fide ad vetustiorum codicum normam hos ante annos editis, spiritus asper in **ΑΓΙΟΥ** perpetuo neglectus cernitur. Cuius vitii causa ea fortasse fuit, quod posterioris aevi Aegyptii, ne cum apicibus indicantibus spiritum fortem confunderent lineolas, quibus in singulis fere vocibus utuntur ad litteras deficientes supplendas, *antiquioris orthographiae* curam, in eo spiritu per litteram **Ζ** compensando, abiecerunt; quamquam huiusmodi aspirationis formam
aliqu-

alicubi, ut in voce **ΖΗΤΟΥΜΕΝΗ**, retinuerint. Verum alia non defunt gravioris ponderis argumenta, quae huius fragmenti antiquitatem saec. IV., aut certe V. ingenium redolere demonstrant. Inter cetera illud est, quod, ut in priscae vetustatis codicibus, raro admodum in eo occurrunt distinctiones vocabulorum, tam arcte antecedentium litterae litteris sequentium sine intervallo plerumque adhaerent. Praeterea formae litterarum, quas *maiores* appellant, quarumque ectypa edidit Montfauconius in *Palaeographia*, nullae sunt, quemadmodum nec ullae sunt in antiquissimis codicibus Graecorum. *Coluthus* vero nomen & ipsum est originis Aegyptiacae. Sic appellati sunt tum *Colluthus* Meletianorum Symmistae, & Episcopus ἐν τῇ ἀνω Κυνῷ in *superiori Cyno* Thebaidis ex *Breviario* Episcoporum ab eodem ipso Meletio tradito S. Alexandro Patriarchae Alexand., tum etiam *Colluthus* alter presbyter item Alexandrinus, qui tamquam cetero-

terorum in ordine suo princeps subscripsit
 Encyclicae S. Alexandri contra Arium .
 Hunc nonnulli diversum faciunt a *Collutho*
 presbytero auctore *Colluthianorum* , quos
 magnus Athanasius in Apol. cont. Arian.
 utpote infensos ecclesiae hostes una cum
 Meletianis schismaticis , & Ariomanitis
 haereticis acriter reprehendit , vehemen-
 terque dolet . Sed & eum esse putant ,
 qui sibi auctoritatem episcopalem in or-
 dinando presbytero *Ischyra* infami illo
 S. Athanasii calumniatore sacrilege arro-
 gaverat . Maurini PP. viri doctissimi ad
 Apol. cont. Arian. Tom. I. Athanasianor.
 oper. pag. 134. Parisiensem editionem ca-
 stigant , quod in ea Κόλουθος pro Κόλλαςθος
 scribatur . At hodie , uti fas est augurari ,
 ab hac notanda lectione sibi facillime tem-
 perarent , ducti auctoritate fragmenti no-
 stri Aegyptiaci , in quo Κόλλαςθος cum λ sim-
 plici appellatur ; praesertim quum doctis-
 simus Valesius hanc nostram lectionem al-
 teri anteponendam censeat in animadvers.
 suis ad cap. 11. lib. VII. H. E. Euseb. , ubi
 etiam

etiam *Coluthum*, poëtam Anastasii temporibus celebrem, eumque ex *Thebaide* oriundum, ut scripserat *Suidas*, commemorat. Ceterum, si Tillemontium audiamus Tom.v. M. H. E. pag. 559. plures eiusdem nominis Martyres in Aegypto commemorantur. Qui enim XIV. five XVII. kal. februarias colitur, hunc Tillemontius diversum coniicit a duobus ceteris, quorum alius XV. kal. apriles in Martyrologio Hieronymiano, alius vero XIV. kal. iunias a Graecis honoratur. Ac prior quidem in Actis xxxvii. Martyrum Alexandrinorum a Bollandio ad xviii. ianuar. editis, & a Ruinartio iterum evulgatis inter *A. sincera MM.* pag. 556. celebratur: nomenque gerit *Colluthi* alias *Collothi* in cod. Colbert., & in Noail. *Colloctii*. Ex quo autem de Martyribus illis omnibus Acta tradant: *In numero SS. Doctorum ponens eos Dominus in circuitu misit eos (per omnem Aegyptum) erudire indoctos in Christiana fide*, colligit Ruinartius *Diaconos fuisse, vel alius cuiusvis ordinis clericalis*.
Erant

Erant hi in turmas quatuor distributi, ut alii ad orientem, alii ad occidentem solem, alii ad austrum, alii ad septentrionem Aegypti evangelicae doctrinae lucem propagarent. Capti singuli, & Diis sacrificare negantes, qui de orientali, & australi turma erant, ad ignem, qui de occidentali, ad crucem, qui de septentrionali, ad securim damnati sunt. De postrema erat Coluthus, adeoque capite caesus pro Christo gloriose occubuit. At de genere mortis, quo *secundus Coluthus* & ipse Diaconus Alexandrinus martyrii coronam ad diem XVIII. martii adeptus est, (semel ac a priori distingui debeat) Martyrologia, quae illius memoriam referunt, nihil dicunt. Tertius, quem Graeci colunt ad diem XIX. maii, post varia suppliciorum genera in ardentem denique rogam, ut eorum Menologia narrant, coniectus sub Maximiano, aut potius, ex Tillemontii sententia, sub Maximo, illustre martyrium ad Christianae religionis gloriam in *Thebaide* fecit.

Faci-

Facile fuit, ut rerum harum fama, ac praedicatio delata in Graeciam fuerit a Palladio, Evagrio, aliisque Monachis, qui saeculo ecclesiae IV. vertente in Thebaidis, & praesertim in *Antinopolis* monasteriis diu vixerant. Certe quidem Palladius, ut paullo post dicam, istius S. Martyris mentionem facit in *Historia Lausiaca*. Sed Graeci scriptores, nescio quā pronuntiandorum nominum licentia, Coluthum verterunt in Ἀκόλυστον; nisi eos deceperit qualiscumque similitudo, quam habet gentilis cum peregrina voce Coptorum. Nam idem ipse S. Greg. Nyssen. loquens orat. II. contra Eunomium de schismatico *Colutho*, cuius frequens mentio fit in Apol. magni Athan. eum, ut iam observavit Valesius, appellat *Acoluthum*. At vero ad alia properanti obviam ex obliquo venit *Synaxarium* Copticum, in quo de rebus gestis S. *Coluthi* multa, imo fere omnia, quae nova prorsus, & Graecis, Latinis, aliarumque ecclesiarum scriptoribus incomperta essent, mihi spectanda offerre-

offerebantur. Principio quidem fatis verisimilia visa sunt, quae de nobilissima *Coluthi* nostri progenie tradebantur. Noram enim ex Eusebii historia quam multi inter Christianos & nobilitate, & opulentia, & honoribus, & muneribus clari cum in aliis Romani imperii provinciis, tum vero maxime in Aegypto floruerint, vitamque etiam pro Christo Deo generosius profuderint. Nihil praeterea habebam, quod Synaxario opponerem, ubi S. Martyrem narrabat *Antinoe*, in ea scilicet urbe natum, quae *Adrianopolis* quandoque, & modo corrupta Arabum voce *انسنه* *Insine* Wanslebio, rectius *Anfna* apud Renaudot. in H. P. Alex. dicta, testibus Palladio in H. Laus. c. 47. Rufino, & Victore Tunnonen., *Thebaidis metropolis* erat. Id unum optassem, ut Auctor Synaxarii nomen *patris* proferret. Nam si aut *Coluthus*, aut *Coluthion* fuisset, ansam mihi saltem prae buisset aliquam paullo curiosius inquirendi, an ex eo appellata sic fuerint in H. E. Eusebii lib. VII. cap. 11. rura *Coluthionis*, quod illo-

E

rum

rum fortasse dominus esset idem ipse
 S. Martyris genitor. In ea *Valeriani*, & *Ga-*
lieni praecepto per *Aemilianum* Aegypti
 Praefectum indicto, iussus est an. 257. in
 exilium abire *Dionysius* magnus ille Ale-
 xandrinae ecclesiae episcopus. Ita enim
 apud eundem Eusebium de se scribit in
 epistola contra Germanum: *Posteaquam*
vero mihi renunciatum est, ut eis τὰ Κολλυ-
θίωνος ad Colluthionis regionem migrassem
.... memetipse accusabo: principio quidem
aegre admodum, ac moleste tuli. Etsi enim
regio illa notior nobis, magisque familiaris
erat, quam Cephro (in Lybia,) tamen fra-
tribus, ac probis viris ἐγνωσεν... χωρίον va-
cuus esse locus dicebatur, & viatorum turbis,
latronumque incursionibus obnoxius. Sed mul-
tum mihi consolationis attulit, quod fratres
me admonuerunt locum illum a civitate pro-
pius abesse, atque adeo multo etiam aptio-
rem, accommodatioremque esse futurum ad
facros agendos peculiares conventus, quo
proinde tamquam ad suburbana remotiora
venturi essent, uti reipsa contigit, episcopo
 SS.

SS. adfirmarunt . Ad quae doctissimus Adnotator Valesius sic habet : *Erat hic locus in Mareotica praefectura . Sic etiam τὰ βεκόλα tractus quidam Aegypti dicebatur , a nomine scilicet dominorum , qui ea loca olim possederant . Apud Nicephorum Κολέθιον hic locus dicitur cum simplici lambda , quam scripturam rectiorem puto . Nam Κολλαθίων nomen est deflexum a Colutho , quod nomen fuit frequens in Aegypto . Quid si ergo & tale nomen , quasi avitum , gessisset huius nostri Martyris parens domus nobilitate in Antinoi urbe conspicuus , nonne suspicari licuisset ab eo fortasse denominationem accipere potuisse eum terrarum tractum , qui Colluthionis in Mareotica praefectura appellabatur ? Sed quid nominis ille gereret , Synaxarii scriptor penitus ignoravit . Heic missa faciam , quae in hac Arabica narratione de libris multis من كتب البيعة , ex libris ecclesiae , deque قانونه في صلاته regula diurnarum , nocturnarumque precum commemorantur ; sapiunt enim haec inferioris aevi mores , & instituta . Prae-*

tereo vocem *ἄρσος*, quae semel, & iterum in textu Synaxarii adhibita nisi aliter quam factum est (ex incuria fortasse, & errore amanuensis) in extrema linea p. 59. accipiatur, & in eum sensum iuxta *Gigeei* lexicon latine vertatur, ut *Arianum* dicat non *generum*, sed *maritum sororis S. Coluthi*, narrationem omnem turbat, eamque etiam ridiculam facit. Mitto & illud dicere, quam improbabile prorsus, & a vero alienum videri debeat, voluisse *Coluthi* nostri patrem, virum, qualem nobis Synaxarium depingit, tantopere religiosum, & de Christiana religione sollicitum, nuptui tradere filiam *Ariano* Praefecto Thebaidis, homini non modo pagano, sed, ut in pluribus Martyrum Actis repraesentatur, impio, truci, crudeli, & qui ob suscepti muneris administrationem & esse, & censerī necessario debebat paratus ad quodcumque vel atrocissimae persecutionis genus in Christianae fidei cultores per universam provinciam exercendum. Inde etiam velim, ut alii quique coniiciant quam parum,
aut

aut nihil fidei mereatur Arabicus scriptor
eo maxime loci, ubi ait: **الولاية... لات**
أبيه ماشاخ سال الملك, *praefecturam ...*
cum pater eius (Coluthi) *senuit petlit ab Im-*
peratore pro Ariano genero suo. Nam ego
interim ad ea, quae multo graviora super-
sunt, observanda progrediar. In primis
praefectura Antinopolitana, sive Thebai-
dis, quam ad ipsam usque fere extremam
senectutem S. Coluthi parentem gessisse
tradit Synaxarium, ut purum putum com-
mentum habendum est, quoties ea vera
esse ponantur, quae ab initio narrationis
de Christiana illius pietate ac religione
commemorantur. Neque enim fieri potest,
quin in ea tempora inciderit, quibus Prae-
fecti Aegypti, & Thebaidis in Christianum
populum carnificinam exercuere. Idque
perspicue demonstrabit annorum series
collecta ex factis, rebusque ipsis in *Syna-*
xario narratis. Si quis praeterea gravissima
Bollandi auctoritate ductus adoptare velit
Acta SS. MM. *Apollonii*, & *Philemonis*, ea
praesertim quae latine edita sunt ex anti-

quis Codd. Bibl. S. Maximini Trevir. , aliarumque , ad diem VIII. martii , in promptu habebit , unde nostrum hunc Thebaidis Praefectum ad tempora usque Imperatoris Decii revocare facillime possit . In his Actis *Arianus* est Praefes *Antinoe* , qui *Philemonem choraulam* , & mimum insignem , fed stupendo divinae gratiae prodigio per S. Apollonii ministerium ad Christi fidem repente conversum , & se Christianum esse aperte fatentem , in haec verba alloquitur : *Maluissẽm te ante unam de tribus filiabus meis pro libidine praesumpsisse , quam iudiciariam severitatem in conspectu Christianorum mimo resolvere .* Quum haec *Antinopoli* agebantur , annus erat Imperatoris Diocletiani III. , Christi CCLXXXVII. , ut Graeci ferunt . Sed , si eo anno singulae Arriani filiae iam aptae erant viro , illarum adultior annos plus minus *octodecim* , ex quo in lucem venerat , numerasset ; earum vero mater , germana foror *Coluthi* , annum saltem explevisset *trigesimum quintum* , vel *trigesimum sextum* . Ea maior erat frater *Coluthus* , is ergo na-
tus

tus fuisset sub *Decio*, ex *patre Praefide Thebaidis* anno CCL., hinc enim ad annum usque CCLXXXVII. excurrunt anni XXXVII. anteaetae vitae eiusdem *Coluthi*. Ceterum ad huius praefecturae fabulam refellendam, illud semel observasse sat erit, quod Romani Imperatores per ea tempora hanc sibi veluti legem ad imperii securitatem statuerint, ne ullum umquam, qui aut indigena, aut Christianus esset, sive Aegypti, sive Thebaidis Praefectum crearent. Indeque est cur Tillemontius putet *Ἀρειανὸν*, sive *Ἀρριανὸν Arrianum*, nomen esse Romanae originis Tom. v. pag. 726. not. 11. in Act. S. *Ariani*. Narrat deinde Arabs scriptor S. Coluthum ingressum in Curiam convivii lacessivisse Regem (Imperatorem nempe) *Arianum*, & idola eorum. Idque accidisse statuit *فلما العت كنو ديقل*, *quum multiplicata fuit perfidia Diocletiani*, idest, ut quivis facile intelligit, post funestissimae persecutionis ab eo in Christianam gentem excitatae exordia. At vero post annum CCXCVI., quo Diocle-

tianus *Achilleum* imperii usurpatorem in Aegypto domuit, & profligavit, numquam eo rediisse legitur. Quicquid ergo in Synaxario traditur de Colutho nostro, quasi qui praesentem Diocletianum in Antinoitana curia conviciis impetierit, obelo & litura dignum est. Vehementer etiam dubito de exilio S. Martyri ab *Ariano* indicto in *Benhesam*. Est enim ea civitas *vetus Oxyrinchus* in provincia Arcadia, alias dicta Heptanomo, quae a Thebaide seiuncta, ne quidem *Ammiani Marcellini* temporibus *Antinopolitano* Praesidi parebat. De ea enim ita ille scribit lib. XXII: *Aegyptus ipsa, quae iam inde, ut Romano imperio iuncta est, regitur a Praefectis, exceptis minoribus multis, Athribi, & Oxyrincho, & Thmuis, & Memphi maximis urbibus nitet.* Ad Aegypti itaque Praefectum, dum recte *Ammiani* verba intelligam, pertinebat *Oxyrinchus*. Sic & historiola de *sorore*, quae vi adhibita, utpote *Ariani* iudicis coniux, fratrem e carceribus *Benhesae* liberari iusserit, sua sponte repente corrui. Postremo duo in Synaxario

xario de tempore martyrii S. Coluthi narrantur , quae inter se conciliari nullo modo queant . In eo ubique ponitur , *Coluthum* imperante quidem *Diocletiano* , sed ab alio Antinoi Praefide , quam ab *Ariano* , damnatum , abscisso capite , mortem gloriose oppetiisse pro Christo . Quam rem aperte declarant verba Synaxarii : *ثم اتي والى احد فخر فخره* , *deinde venit Praefectus alter , qui caeco impetu recognovit causam eius .* At *Arianus* viso ingenti miraculo circa *Philemonem* , & *Apollonium* illius iussu in ardentem rogam coniectos , multoque etiam mirabiliori divinae gratiae prodigio ad Christi fidem repente conversus , unaque cum eodem Apollonio , Philemone , aliisque sociis Alexandriam ex urbe Antinoe ductus , martyrium subiit die *quarta martii* sub Aegypti Praefecto anno CCCV. , uti pluribus ostendit doctissimus Tillemon-tius Tom.v. M. H. Ec. pag. 364. , & 728. Nec citius certe , nec serius S. *Arriani* passio statui potest , semel ac ad Imperatoris *Diocletiani* tempora referri debeat .

Nam

Nam Diocletianus se imperio abdicavit kal. maii eodem an. CCCV., quemadmodum celeberrimi superioris, nostrique aevi Chronologi, reiecta Valesii sententia, ad unum omnes fatentur. Aut ergo *S. Coluthus* Martyr occubuit die xx. maii saeviente ipsius Diocletiani persecutione; & tunc necesse erit Sancti Confessoris passionem revocare vel ad CCCIII., vel CCCIV., sed sub *Ariano* Praefecto Thebaidis; (quod Synaxarium disserte negat; die enim maii vigesimo an. CCCV. Diocletianus iam *Salonam* ad hortos colendos abierat) aut passus est sub alio Praefide, qui Arriano in Thebaide administranda successit, ut narrat Synaxarium, & tunc gloriosum Martyris nostri certamen protrahendum necessario erit ad tempora persecutionis *Maximini* post an. CCCV., quod Tillemontio placuit eodem Tom. v. M. H. E. pag. 559. Sed ea mihi, tamquam multo planior, & expeditior arrideret sententia, quae annum passionis *S. Coluthi* affigeret annis Diocletianae persecutionis, aerae Christ. CCCIII.,
vel

vel CCCIV. Ad diem martyrii quod spectat, conveniunt Copti, vel in hoc ipso Synaxario, cum Syris, & Aethiopibus. Nam dies xxv. *bescenes* respondet xx. maii. Aethiopes tamen, qui sacra pene omnia exceperunt a Coptis, in gentis suae *Kalendario* apud Ludolphum ad xxv. *ginbot*, & xx. maii Iul; eum vocant, ut Graeci solent, *Ἀκολυθῶν* *Acolythum*. Ceterum quem Graeci ad XIX., & Armeni ad XXII. maii colunt, idem omnino esse videtur ac noster iste gloriosus Christi Martyr *Coluthus*.

(4) **ΑΝΟΚ ΤΗΝΑΛΕΞ ΝΕΚΒΑΛ
ΝΕΡΩΤΕ ΖΗ ΝΑΕΚΙΒΕ**. Praeclara est magni Augustini sententia in ep. LXXX. ad Paullinum: *Plerumque non voce de caelo, non per prophetam, non per revelationem vel somnii, vel excessus mentis, qui dicitur exstasis, sed rebus ipsis accidentibus, & ad aliud quam statueramus vocantibus cogimur agnoscere Dei voluntatem esse aliam, quam erat nostra. Sic plane huic nostrae Aegyptiae matronae evenisse credo. Accesserat*
reli.

religionis causa ad S. Coluthi aedem nihil omnino cogitans de re, quam non modo ignorabat futuram, sed ne somniando quidem fingere ante poterat. Fecit interea Deus, ut illa praesens adesset, qua hora caecus, exposita visionis historia, exquiri iussit mulierem qualem ad sanationis suae opem gloriosus martyr ostenderat: & ecce pia & honestissima femina ex hac veluti accidenti causa Dei voluntatem esse intelligens, ut quaecumque instrumentum esset promissi prodigii, atque ab eo in primis excitata, & interiori adiuta, qui solus, & semper facit quicquid promittit, quaesitam medelam praeter omnium expectationem ultro statim obrulit, & ego, ad caecum ipsum, (vix dum ille optata sua indicaverat) dixit, *implebo oculos tuos lacte ex uberibus meis.*

(5) **ΑΡΙΤΑΓΑΠΗ ΗΕ ΜΑΙ.**

Locutio IV., V., & VI. ecclesiae saeculo apud christianos Aegyptios usitata. *Ποίησον ἀγάπην*, dixit Angelus sub specie leprosi appa-

apparens S. Abbati *Agathonī*, *fac caritatem*,
 & iterum, ποίησον πάλιν ἀγάπην in *monum.*
eccl. Gr. a Cotelerio editis Tom. I. p. 382.
 ποίησον ἀγάπην sic rogabat quidam senum
 Abbatem *Achillem* ibidem pag. 387. eam-
 demque formulam adhibent Abbas Elias
 pag. 448., & Iohannes Persa p. 504. Habes
 & apud Iohannem Moschum in *λειμωναρίῳ*
 cap. 166. ποίησον ἀγάπην, & rursus ποίησον
 ἔλεος μετ' ἐμῶν : *fac caritatem : fac misericor-*
diam mecum, ut est in Copto **NEE UAI.**

Et si enim **NEE** plerumque sit particula
 coniunctiva &, saepe tamen pro *cum* usur-
 patur, perinde atque Gracca καὶ, quae,
 iudice S. Athanasio lib. II. cont. Apollina-
 rium num. 19. edit. Maur. pag. 955., recte
 aliquando vertitur *cum*.

(6) **Σὺν οὐρανῷ ἀγλαῶντι** **ΧΕ**

ἑμῶν NE ἀπὸρρ παι. Verba sunt
 quidem mariti cum uxore sua colloquen-
 tis. Non eam tamen, sed caecum, in quem
 diriguntur, unice spectant. Is enim est,
 qui,

qui, ut in praevio supplemento animadvertimus, indicium aliquod increduli, haesitantisque animi ante dederat. At vero defectio, & imbecillitas fidei impedimento esse poterat, ne expectatum miraculum perficeretur. Quid namque tam certum, tamque exploratum, ac testatissimum est in Evangeliiis, in Actibus Apostolicis, in scriptis Patrum, & in publicis catholici orbis monumentis, quam Christianam, divinamque fidem requiri in iis, qui vel ipsa corporalium curationum miracula sive pro se, sive pro aliis a Deo & vitae, & salutis omnis auctore, aut per Angelorum, aut per Martyrum, Sanctorumque preces, ac ministeria impetrare desiderant? *Ut enim in Deum credatur, quod & Christus est, illi faciunt quidquid mirabile faciunt*, ait August. lib. XXII. *de Civ. Dei* c. I I. Recte proinde inquit saec. VI. vertente scriptor vitae, idemque discipulus, & comes individuus S. Patriarchae Constantinopol. Eutychii *Eustathius* presbyter sub initium cap. VI., interprete Dan. Papebr.: *Curationibus efficiendis*
ne-

*necessarium est, ut curandorum fides adsit, & curantium virtus. Horum alterum si defuerit, nihil proderit alterum. Et ideo Christus ipse in patria sua Nazareth propter civium ἀπιστίαν incredulitatem multa signa, teste Evangelista Marco cap. VI., facere noluit. Hisce itaque luminibus illustratus vir christianus propter piae credulitatis defectum in caeco deprehensum de illius prodigiosae curationis eventu dubitans; atque ob hanc causam aegerrime ferens, quod ei uxor sua, tam festino, ac subito impetu, quasi imprudens quaesitum lac obtulisset, unde in publicae derisionis periculum venire posset, si miraculum, uti timebat, non accideret, eam a data fide, maritali auctoritate, revocare studuit per haec verba: *In incredulitate manens erat: ne hoc facito: ne lac scilicet oblatum ei porro praebeto. Qua in sententia si propriam, rigidamque significationem illius geminae vocis* **ΠΡΟΟC NE** *retinere velis, dices: sedens erat. Sed ad rem ipsam parum,*
aut*

aut nihil facit istius *grammatici* verbi rigor .

(7) **ΝCET-ΕΛΟ** . Diu me torfit huius vocis , eiusque originis investigatio . Itaque ad divinandum me verti , & mecum ipse cogitare coepi , num **ΝCET-ΕΛΟ** derivatum esset a Memphiticis **CET-ΕΛΔΗ** , idemque sonaret ac *satores concertationum , pugnarum , & litium* , quasi compositum tum a **CET** *serere* , atque *iaculare* , tum ab **ΕΛΔΗ** , sive **ΛΔΗ** deducto ex hebr. **דלה** *concertationes* ; unde sic dictae noscuntur *λογομαχίαι pugnae verborum* ab Ap. Paulo 1. ad Tim. VI. v. 4. , & ad Tit. III. v. 9. Non raro enim solent Thebanenses omittere aspiratam Memphiticam **Η** , qua caret eorum Alphabetum ; & a quandoque etiam vertunt in *ο* ; atque ita vocabulum **ΝCET-ΕΛΟ** *contentiosi* , oriri facile potuit . Sed tandem in eam veni opinionem , qua *detractores* , sive *detraētores* significari putavi . **ΛΟ** namque eandem quan-

quandoque significationem habere videtur, quam habet *ωλι* auferre, tollere, per iniuriam usurpare, diripere, invadere, & similia. Id mihi nonnulla exempla suadent, inter quae illud est ex fragmento epitomes rerum gestarum S. Athanasii:

ΤΟΤΕ ΔΥΛΟ ἦΝ ΕΥΚΩΤΕ ΚΩ//

ΤΕ. Sermo ibi fit de Georgio Cappadoce inuasore Alexandrinae Sedis. Primum describit Auctor Georgii ingressum in

ΡΑΚΟΤΕ, in urbem scilicet Alexandrinam, & calamitatem ab eo partam ecclesiae, deinde citata verba subiungit; quae si cum aureis magni Athanasii scriptis de ea irruptione contuleris, vix dubito quin ea sic reddere velis: *Tunc* (Georgius urbem Alexandrinam ecclesiam) *diripuit* ἡρπαξε *quaqua-*
versum circumiens. Itaque **ἡΝ ΕΥΤΑΛΟ**,

qui auferunt, tollunt, detrahunt, perdunt, iacturamve pariunt, dicti a me sunt *detra-ctores*. Quicquid horum feligas, ab orationis scopo non aberrabis.

(8)

(8)

aemu-

aemulari sanctissimam Gregorii Nazianzeni matrem, quae sub initium epigrammatis CVII. apud cl. Murator. Anecdotor. G.L. a filio compositi sic cecinisse inducitur: *Ῥίζης εὐσεβέος γερόμην*. *E radice pia sum orta*, ut dictis, factisque suis fidem, & auctoritatem omnem, quae ad rem praesentem maxime necessaria erat, facilius conciliare posset.

(9) *Ῥέερα*. Suspiciari quis forte poterit de mendo vocis, ni eam Sahidarum more sic scribi, ac pronunciari sole-re putet, *rée-ra* pro Memphitica *rée-ra*. Atque haec quidem a Graeca *ῤαός*, sive *ῤαός*, sublato per *aphaeresin* π, aperte deducta videtur; idem-que proinde in utraque lingua sonant ὁ *ῤαός*, *ῤαός*, & *rée-ra*, *mitis*, & *mansuetus*. Psalm. xxIV. alias xxV. v.9. Matth. VI. 5., & c. XI. v.29. *mitis*. *ῤαός* vero apud Hesychium in malam etiam partem usurpari posse intelligo. Nam & ἡσυχον exprimit, quod est ἀπραγμῶν, *otiosus* nem-

pe , & iners . Quare si ρῆ-ραυ no-
strum pro ρῆ-ραυ ἡσυχω acci-
piatur , orationis sensus postulabit , ut hoc
in loco ρῆ-ραυ vertatur otiosa . Sed
nomen istud ortum arbitror a ραυ
gaudium , graece χαρὰ in Hesychii lexico,
ἡδονή , ἀγαλλίωσις , voluptas , exsultatio .
Ραυε dicunt Thebanenses tum in se-
quentibus huius miraculi reliquiis , tum
in alio etiam Borgiano fragmento histo-
riarum de rebus gestis Sancti Athanasii
pag. 02 74. dilacerati cod. , ubi epito-
mes auctor exemplum daturus epistolae
Ioviani (ΙΟΥΒΙΑΝΟΣ) Imperatoris ad
magnum ipsum Athanasium missae : αὐτῷ ,
inquit , αὐτοβλαψα ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
ΠΟΤΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΣΜΕΓ ΠᾶΤΟΝ
ΠΡΗΤ ΕΙ ΡΑΥΕ ΕΙ ΨΟΨΟΨ
ΠΕΧΡΗΣΤΗΝΟΣ (leg. ΠΕΧΡΗΣΤΑ//
ΝΟΣ) & misit epistolam plenam consolatio-
nis

nis ad gaudium, seu voluptatem, & exsultationem christianorum. Itaque **ρὰ-ραυ** recte, mea quidem sententia, redditur: voluptati dedita, idest *voluptuosa*.

(10) **Εἰωρκ η̅η̅τὴ̅ ἑ̅π̅ρ̅α̅ι̅ο̅ς
Κολοϋθος ἐ̅ν̅ τε̅π̅ρο̅ς̅φο̅ρα̅ ἡ̅
π̅ε̅χ̅ρ̅ι̅ς̅τ̅ι̅α̅νο̅ς̅ ἐ̅ν̅ ἡ̅ρ̅ι̅ς̅ε̅ ἡ̅τ̅α̅//
π̅ε̅χ̅ς̅ ὡ̅πο̅υ̅ ε̅ἵ̅ π̅ε̅ς̅τ̅α̅χ̅ρ̅ος̅.**

Singulare id est iurisiurandi genus, cuius nullum ante id temporis exemplum in ecclesiasticis monumentis me legisse memini. Per *tria* matrona nostra iurat: per *S. Coluthum*, per *oblationem christianorum*, & per *passionem Christi sui in cruce susceptam*. Mitto dicere de *S. Colutho*, de quo plura iam diximus, ut statim ad *oblationem* veniam. Hanc religiosa femina simplici nomine **π̅ρο̅ς̅φο̅ραν̅ ἡ̅π̅ε̅χ̅ρ̅ι̅ς̅τ̅ι̅α̅νο̅ς̅** *oblationem christianorum* appellat, ne contra disciplinam arcani, a quibuscumque initiatis fidelibus integre custoditam, atque servatam, ageret, si forte eucharistici

sacramenti mysterium significantioribus vocibus enuntiasset. Haec disciplina vige-
bat adhuc saec. v., eodemque ipso tem-
pore, quo Sozomenus librum VIII. H. Eccl.
scribebat. Ibi enim ad cap. 5. pulcherri-
mum de eo ritu testimonium habes. Hinc
intelligere fas est, cur Aegyptia nostra sa-
cro sanctum corporis & sanguinis Domini
sacrificium pro illius aetatis more simpli-
citer appellaverit *oblationem christianorum*;
eamdemque appellationis simplicitatem re-
tinuerit, fideliterque servarit huius mi-
raculi scriptor. Quodque peculiari obser-
vatione dignum nemo non arbitrabitur, vo-
cabulo usa est, apud fideles cuiuscumque
ordinis in Thebaide vulgatissimo, ibique
antequam sub nomine SS. Basilii, Grego-
rii, & Cyrilli liturgiae in Aegypti eccle-
siis ad aram recitarentur, iam inde ab aevo
S. Marci evangelistae passim recepto, quasi
unico, & ad tanti mysterii celebrationem
significandam primitus instituto. *Ἀναφορά*
titulus est liturgiae S. Basilii, cui princi-
pem locum inter ceteras Copti concedunt.

Qua

Qua de re plura dabit doctissimus Renaud. in commentariis ad eandem Copt. liturg. At in Thebaide, qua aetate huiusmodi iurisiurandi formula & audita, & scripta est, christiani sacrificii celebratio singulari veluti nomine προσφορά dicebatur. Sic τὴν τῆς ἁγίας προσφοράς ἡσυχίαν *sanctae oblationis silentium* in S. Isaac discipulo S. Ab. Apollinis: ὑπὸ τῆς ἁγίας προσφοράς *a sancta oblatione* illuminatos: προσφορὰν τῆς Ἀββᾶ Παμβῶ *oblationem Abbatis Pambo*, ad quam venit S. Macarius Aegyptius; presbyterum τὴν ἁγίαν προσφορὰν *missam celebrantem* S. Abbatī Marco: ἐγένετο προσφορὰ *oblationem celebratam* in monte S. Antonii laudant monum. Eccl. Gr. apud Coteler. To.I. p. 507. 508. 526. 340. 571. & 664. Ibidemque pag. 560. Abbas Matoes, & frater eius, licet iam ordinati presbyteri, ambo mortui commemorantur, μὴ ἐγγίσαντες τῷ θυσιαστήριῳ ἐνεκεν τῆς ποιῆσαι προσφορὰν *cum nunquam altari appropinquassent ad consecrandam oblationem*. Palladius quoque in H. L. cap. 40. meminit Aegyptii presbyteri, qui

προσφορὰν celebrari vetuit pro duabus monialibus, quae sua sibi sponte necem intulerant. Eidemque voci respondet indictio, ut ego opinor, a diacono facta proxime ante praefationem, sive
magnae actionis initium: προσφέρειν:
προσφέρειν: προσφέρειν καὶ
καὶ τροπον: quemadmodum legimus non in una modo, quae dicitur S. Basilii, sed & in duabus reliquis liturgiis, quarum altera sub S. Gregorii, altera S. Cyrilli, sive S. evangelistae Marci nomine ex Copticis typis collegii apostolici de propag. fide Romae prodierunt. Et utinam earum saltem mss. exempla, quae antiquissima sunt, in Renaudotii manus aliquando venissent! Quae vero res per hoc nomen
προσφορὰν demonstratur, verum est, & reale sacrificium corporis & sanguinis Domini. Habes in liturgia Gr. Alexand. S. Basilii
πνευματικὴν ταύτην, ἢ ἀναιμάκτον θυσίαν, spirituale hoc & incruentum sacrificium: in
Copt. Ὡς ἵα θὰ ἰεῖτε ἁλὸν σποῦ
sacri-

sacrificium quod est sine sanguine. In liturg. pariter Gr. Alexand. S. Marci, quam Renaudotius *insignem ecclesiasticae antiquitatis monumentum* appellat, προσφέρομεν, dicitur, τὴν λογικὴν, καὶ ἀναιμάκτον λατρείαν ταύτην: Copt. **ἁπαι ψροϣωροϣαι ἡλογικον: πεε παι ψεεσι πατσνοϣ**: ἣν προσφέρει πάντα τὰ ἔθνη, *offerimus rationabilem, & incruentam latriam, seu oblationem hanc, quam offerunt tibi, Domine, omnes gentes*. Habes & in hac oblatione divini operis ineffabile sacramentum, quo panis, & vini elementa in corpus ipsum & sanguinem Christi Domini κατ' ἐσίαν verissime transmutantur: προσφέρομεν, aiunt Aegypti fideles, δέομεθα, καὶ προσκαλεσμέν σε . . . εὐδοκίᾳ τῆς σῆς ἀγαθότητος ἐλθεῖν τὸ πνεῦμα σὸ ἅγιον . . . in anaphora Sancti Basilii apud Renaudot. (Copt. **εϣρε πεκπῆα ἐβοταβ ἰ . . .**) καὶ ποιήσῃ τὸν μὲν ἄρτον τέτον γίνεται εἰς τὸ ἅγιον σῶμα, *offerimus . . . rogamus, & deprecamur te . . . & adoramus te cum beneplacito*

cito bonitatis tuae , ut veniat Spiritus tuus sanctus & faciat panem quidem istum fieri corpus sanctum ipsius (populo iuxta Copticum ritum interclamante **†ⲛⲁⲉⲧ** credo) Domini Dei , & salvatoris nostri Iesu Christi in remissionem peccatorum , & vitam aeternam ex illo participantibus . Populus : Amen . Et calicem hunc pretiosum sanguinem novi testamenti ipsius (populo & heic adclamante credo) Domini Dei , & salvatoris nostri Iesu Christi , populus : Amen . Quamobrem ad sacram communionem tum ante, tum in ipsa *mysteriorum* distributione sacerdoti solemnem confessionis formulam proferenti : Σῶμα ἁγίον , ἡ αἷμα τίμιον , ἀληθινὸν Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ . Ἀμήν . Corpus sanctum , & sanguis pretiosus , verus Iesu Christi filii Dei . Amen . Respondet populus : Ἀμήν , Amen : & iterum eandem ipsam fidei confessionem geminanti , populus adclamat : Amen . Atque eam primam ὁμολογίαν confessionem apud Coptos notas habere primaevae antiquitatis iure asseruit

ruit Renaudot. laudato comment. in Copt. liturgiam S. Basilii. Porro secundum hanc publicam fidei formulam, ὡς παρέδωκεν ἡ καθολικὴ ἐκκλησία, *quemadmodum credit ecclesia catholica*, Aegyptii monachi in Sceti versantes orthodoxum hocce, ac divinissimum dogma de conversa elementorum substantia in substantiam corporis, & sanguinis Christi salvatoris, deque reali ipsius praesentia in altaris sacramento se constantissime credere, ac profiteri testabantur. Audiantur inter ceteros senes illi duo, de quibus S. Arsenius Danieli Abbati narravit. Eorum enim haec verba sunt Tom. I. Monum. Eccl. Gr. apud Cotelier. pag. 422. Ἡμεῖς πιστεύομεν ὅτι αὐτὸς ἄρτος, σῶμά ἐστι τῆ Χριστοῦ, καὶ τὸ ποτήριον, αὐτό ἐστι, τὸ αἷμα τῆ Χριστοῦ, κατὰ ἀλήθειαν, & (al. ἐν) ἀντίτυπον. *Nos credimus, quod ipse panis corpus sit Christi, & calix, ipse sit sanguis Christi, secundum veritatem, non secundum figuram: ... ὁ ἄρτος, ὃν εἶπεν, ὅτι τὸ σῶμά μου ἐστίν, οὗτος πιστεύομεν ὅτι κατὰ ἀλήθειαν σῶμά ἐστι Χριστοῦ, de pane, de quo dixit:*

*dixit : corpus meum est : sic credimus ,
quod iuxta veritatem sit corpus Christi . Nec
mirum cuiquam videri debet , si mulier
cum oblatione , sive sacrificio christiano-
rum coniunxit passionem a Christo subla-
tam in cruce . Nam ex πατρὶ παραδόσει
a prima ipsa institutione ad nos usque tra-
ducta certum , constans , & ineluctabile
est hoc fidei orthodoxae ἀξίωμα : eundem
Christum esse & victimam & sacerdotem ,
qui seipsum semel in cruce pro totius
mundi pretio, atque salute, *cruenta immola-
tione* per manus carnificum, Deo Patri ho-
stiam obtulit, nunc autem *vera* quidem,
sed *incruenta*, & *mystica immolatione*, per *spi-
ritualem*, & *incorporeum gladium*, ut eum
in orat. **Ἡ & C Π & C Ω DC** ad Patrem, Copti-
tae appellant, peracta, sub panis, & vini
speciebus, sacerdotum, quos ipse instituit,
ministerio, illud idem sacrificium in ara
eucharistica aram crucis repraesentante
offert, immolat, perficitque . Et ecce quid
illa esset *oblatio christianorum*, per quam
Aegy-*

Aegyptia matrona iuravit . Quod si quis mihi memoret teterrimum exemplum impii presbyteri Novatiani, qui miseris quibusque hominibus ad eucharisticam communionem accedentibus , ut narrat Euseb. lib. VI. H. E. cap. 43. , eorum constrictis manibus , haec horrendum in modum insinuat : *Iura mihi per corpus , & sanguinem domini nostri Iesu Christi te numquam meas partes deserturum , nec ad Cornelium esse rediturum ; intelligat is coram solis initiatis , & in eo loco , quo nemo gentilium admittebatur , huius etiam iuramenti formulam , ore quamvis sacrilego , a scelesto illo , furentique schismatis auctore fuisse pronunciatam .*

Erit , qui paullo acrius in hanc nostram Aegyptiam feminam ob emissi iurisiurandi causas inquirendum putet . Mihi vero sine ulla difficultate persuasum sic est , christianam mulierem divinitus motam ad operam suam conferendam curationis prodigio , in eo fuisse discrimine positam , in quo , rebus omnibus spectatis , intellexerit Dei , & S. Coluthi gloriam postulare , ut
in

in publico conventu , ubi & mixti gentiles inveniri fortasse poterant , fidei , honestatis , & innocentiae suae famam , adiecta sacramenti religione , solemni veluti ritu purgatam redderet , atque testatam .

(11) **ΠΧΘΕΙC** . *Dominus* . Raro , ut admonet La-Crozius in lexico Aegyptiaco-Latino , vox ista in Sahidica , sive Thebanensi dialecto , **π̄θ̄c** legitur , compendio scripta . In fragmento antiquissimo cap.XVI. & XVII. Isaiae Proph. **ΠΧΘΕΙC** cum ꝓ gemina puncta supra se picta gerente semper repraesentatur . Sed nihil arcani in eo nomine per hanc scribendi rationem insinuatur . Nam littera ꝓ in omnibus omnino vocibus binis hisce punctis distincta effingitur , quod fieri nusquam vidi in aliis pluribus Borgianis fragmentis a me antea indicatis . In hoc tamen nostro , praeunte alia vocali , ꝓ , habet duo illa puncta superne depicta ; praeterquam in **ΠΧΘΕΙC** , aliisque paucis vocabulis . In
com-

communiMemphitarum dialecto **ΠΧΘΕΙC**
per notam compendariam perpetuo scri-
bitur **ΠΘC** ; & ab Aegyptiis hodiernis , eo-
dem admonente La-Crozio , *Ibscheus* effere-
tur . Quod cur fiat , nisi corruptae pro-
nunciationis causa , ego prorsus ignoro .

(12) **ΑΥΩ ΗΤΕΙΓΕ ΔCΧΙ ΗΤΕC//**
ΕΡΩΤΕ ΔCΛΕΓ ΗΒΑΛ ΕΠΡΩΛΕ.
Manichaeorum secta in Aegypto grassaba-
tur . Hi vere impii , & nefarii homines ,
ut nuptias , & generationem prolis tam-
quam opus diaboli averfabantur , sic & lac
alimentum prolis averfari debebant .
A lacte profecto , teste magno Augustino
in lib. de haer. abhorrebant . At vero
Deus , cuius sapientia ubique mirabilis
est , ut ostenderet creaturae suae , quam
fecerat, bonitatem, & christianos homines
ab ea etiam erroris impietate arceret , in
huius prodigiosae curationis opere lac
adhiberi fortasse voluit . Ceterum non lac
expresso ubere fluens pia matrona in ocu-
los caeci instillavit , sed volae suae cavo ,
aut

aut etiam vasculo, quantum fat erat, modeste exceptum uni, & alteri oculorum. admovendo infudit; eoque pacto totam eorum extimam orbitam madefecit; sic enim oculos lacte *implevisse* dicitur.

Λεε idem ac **εεε** aliquando responder Graeco *ἀντλεῖν*, quod non modo *aquam haurire*, sed & *haustam infundere* sonat.

Αεεε proinde hoc in loco aliud nihil significare potest, quam infusionem lactis in exteriores oculorum tunicas, quas caecus, utpote ex pertinaci morbo obsecratus, ac motu vitali destitutas ante hanc horam discludere numquam potuerat. Dum vero lac infudit sic oravit, & dixit:

In nomine ἡνδρα virtutis (sive virtutum) S. Coluthi veri medici; invocationem ex regula fidei δυνάμει scilicet, ut aiunt Theologi, virtualiter referens in Deum, quem uti supremum, & absolutum expectati miraculi auctorem intuebatur. Hinc fit, cur supra adverbium ἡτεριε sic, eminens cerna-

cernatur picta figura CRUCIS, tamquam singulare signum Christi crucifixi. Ita vero demonstrat, quod quicquid in ea prima actione haec bona mulier & gessit, & dixit, ad supremam SS. Triadis, & Christi crucifixi virtutem integre, sancteque retulit.

(13) **CAWTCY ZE ACYOTAW E**
ΛΟΟΥ ΕΥΧΑΙΛΕΟC ZE ΤΠΙ
CTEYE EPON ΠΡΑΓΙΟC ΚΟΛΟΤ
ΘΟC. Quod **CAWTCY** est in Sahidarum
 dialecto, **CAWOTCY** dicitur in Mem-
 phitica, & respondet Graeco *εὐθέως* *statim*
 Iohan. v. 9., & Marc. i. 10. 18. 30. 42.
 Caecus itaque oculos, quos antea nec ape-
 ruerat, nec ulla naturae vi aperire pote-
 rat, statim ac mulier lac eis infudit ape-
 ruit: eoque tam repentino, ac inopinato
 eventu commotus exclamavit: *credo tibi*
sancte Coluthe. Hinc intelligere licet,
 quod qui hoc tantum in loco se credere
 S. Colutho testatur, convictus felici auspi-
 cio recuperandae lucis, antea aut nihil,
 G aut

aut certe parum ei se credidisse demonstrat. Idque etiam valet ad ea confirmanda, quae de caeci incredulitate in *supplemento* coniecimus.

(14) **ΕΙΣΡΗΨΕ ΔΙΝΑΞ ΕΒΟΛ**
ΗΟΥΚΟΥΙ ΗΕΙΕΡΡΕ. Recte observat La-

Crozius **ΝΑΞ** coniunctum cum **ΕΒΟΛ**,
ΝΑΞΕΒΟΛ ut plurimum in communi
Aegypt. lingua *significare receptionem visus*
amissi. Hoc idem accidit in Thabenensi.
Non totam quidem neque perfecte vim discernendi obiecta caecus noster receperat. Sed de eo, qui videndi, discernendique potentiam extinctam habebat, si deinde, divina agente dextera, videat, & quae videt aliquantulum saltem discernat, recte dicitur recuperasse visum amissum, quemadmodum Marci cap. VIII. vers. 24. & 25.

ΕΤΑΥΝΑΞ ΕΒΟΛ de caeco dicitur, qui primo ita visum receperat, ut res *confuse* tantum videret, & iterum de eodem ipso, qui perfecte sanatus omnia deinde

de clare , & distincte videbat , dicitur
αἰνᾶν ἐβούλ . In priori enim loco
 v. 24. Coptus exacte respondet Graeco
 ἀναβλέψας ab ἀναβλέπω , quod *visum reci-*
pere sonat , in posteriori vero v. 25. pro
 ἐποίησεν ... ἀναβλέψαι , habet simpliciter.

αἰνᾶν ἐβούλ ἀνέβλεψε . Quam le-
 ctionem miror cur Millius in nov. Test.
 Oxon. edit. pag. 109. sub not. variantis (d)
 inobservatam reliquerit , qui mox ad
 not. (f) pro ἀνέβλεψε laudat Coptum.

(15) **Λαλεεζ περὶ βάλ ἐπεεζ**
κοπὴν αἰνᾶν αὐτῶν ἐμδοῦ ἐβούλ
ἐπεεζοῦ . Ex his nonnemo fortasse
 putabit vim lactis *secundo* infusi concitasse
 totum hocce **ἐμδοῦ** *aquarum* proflu-
 vium , unde ea omnis morbi species ,
 qua oculi caeci laborabant , sublata peni-
 tus , ac dissoluta e vestigio fuerit . Lac
 etiam comparabit cum *felle piscis* , quod
 a Tobia filio oculis Tobiae patris imposi-
 tum acres in eis dolores , quasi per horae

dimidiae spatium excivit, atque ita divulsa a *cornea* pellicula ab albugine inducta, ei visum protinus restituit. Sic is putet, & sic demum quomodocumque velit compareret inter se utriusque collyrii vires, dummodo prodigium in una & altera sanatione agnoscat, illudque saltem repetat tum a superna revelatione pharmaci, tum a celeritate curationis, quae tam brevi tempore perfici a tarda natura non poterat. Nam in ea, quae cap. XI. v. 13. & 14. in Θεοπνεύστῳ Tobiae lib. legitur, praeter Scripturae verba, quibus satis clare miraculum exprimitur, causae illae duae tam efficaces visae sunt viro summo, & insigni Theologo Guillelmo Estio, ut opus sanationis, non naturae, sed divinae omnipotentiae molimini adscribi oportere demonstrarent. At ego non tam facile concesserim aut caecum nostrum Aegyptium eodem; quo Tobias, *albuginis* morbo in oculis laborasse, aut lac muliebre eandem, quam fel *lucii*, *callionymi*, *scilluri*, sive alterius cuiusvis piscis, in hoc, quo de

agi-

agimus , ὀφθαλμίας genere , *naturalem* habuisse virtutem . Caecitas viri Aegyptii orta videtur ex morbo , qui vel in nervo optico , vel in musculis motoriis , vel in pupilla , aut certe in vitiatis humoribus situs esset . De lacte vero id unum lego apud Hippocratem sect.v. pag. 636: πρὸς ἄργημον αἰγείρας δάκρυον γάλα γυναικῆιον μίξας χρῶ , *ad albuginem , populi lacrima cum muliebri lacte mixta utere* . Finge iam tu morbum nudum λευκῶμα fuisse , tam ne levis , & ineptus eris , ut vel iterata huius *lactis* aspersione , quasi naturali remedio , eum statim solvi , & evanescere potuisses conicias ? Sed heic non de *leucomate* , sed de ὀφθαλμία agitur saltem ex vitiatis humoribus nata , quam certe lac mulieris semel & iterum oculis caeci adpersum tam brevi tempore tollere nullo modo poterat . Nec , si materies aliqua in sanationum miraculis adhibita legatur , colligendum statim est , eam vi sua morbum naturaliter depulisse . Vide cap. ix. evang. Iohannis . Luto Christus dominus linivit oculos caeci

nati, eique iussit ut illos sibi ablueret in natatoria Siloë. Iussa fecit, & visum perfectissime confestim recepit. Et tamen, quid potuit in hoc tam insigni miraculo *lutum*, nisi eum occaecare, qui caecus non esset? Exemplum si modo quaeras de pharmaco divinitus revelato, sed naturaliter, quoties morbus rediret, sanante, accipe sis ex miraculis S. Stephani protomartyris, quae narrat S. Augustinus lib. XXII. de Div. Dei c. 8. num. 14. Verum & inde intelliges, *lac a S. Colutho* revelatum, non eius generis fuisse *collyrium*, ut vim naturalem haberet restituendi lumina caeco.

(16) **ΕΠΙCΑ ΔΕΝ ΝΑΙ**. Similis formae litterae Π & Ν causam praebuere amnuensi, ut **ΝΑΙ** fortasse scriberet pro **ΝΑΙ**: *in hanc* scilicet *partem*, & *illam*; quod est in versione nostra *huc*, *illuc*. Memphitae dixissent: **Ε ΔΕΝΑΙ ΝΕΡΕ ΔΕΝΑΙ**. At noster iste Tebannensium more **ΕΠΙCΑ** adhi-

adhibuit pro **ἐ ἀνα**. Ubi tamen **παι** retinendum putaveris, veritas necesse est: *hinc & hinc*.

(17) **Λειωρ**. Si **ιωρ**, ut La-Crozius ex Kircherō refert, *pupillam oculi* exprimit, vix dubitarem quin **ιωρ** in hac nostra voce **λειωρ** mutato **ο** in **ω**, & neglecta aspirata **ρ**, quemadmodum apud Tebannenses saepissime fieri novimus, idem prorsus significare vellet. Tum vero **λειωρ** sic reddi postularet: *Vere mihi venit pupilla oculi bene*; indicaretque vetus oculi vitium inhaesisse pupillae. At huius vocabuli originem repetendam arbitror vel ab Hebraico **רו** *or*, vel a Graeco **ὀραν**, ut proinde aliud nihil sonet, quam *venit mihi lux*, sive *visio ipsa bene*: unde & **λειωρ** pro simplici *video* in versione nostra accepimus.

(18) **Λσφραγίζε ἀπεσώμα**
τηρχειν πεσεκιβε ρε πραπ

ἐπευχτο ἐν πνεύματι ἐπεστὰς //

πρὸς . Hinc certe vides religionem , & fidem huius nostrae praestantissimae feminae , quae non a *lactis* materie , ceu quodam naturali collyrio , sed a superna potestate nominis , & crucis Christi vim omnem sanandi repetebat . Huc spectat signum sacrosanctum Dominicae passionis , quo integra corporis sui membra , & ubera ipsa , interea dum omnipotentissimum Christi Salvatoris nomen invocaret , pia , castaque mente consignavit . Ac ne quis novum putet , quod mox de Thebea muliere audivimus ; simile quiddam iam inde ab Apostolicis temporibus factum legimus a nobilissima virgine Corinthiaca . Haec enim , immanis , & turpissimi iudicis iussu , in *prostibulum* missa , instructa deinde , & animata a probo adolescente *Magistriano* , ὅλην ἑαυτὴν σφραγίσασα τῷ μυστηρίῳ σωρῆς , quum se totam signo crucis obsignasset , egressa ex illo loco omnino incorrupta , & impolluta , servata est Christi gratia ,

tia, & caussa adolescentis, qui eam sanguine suo liberavit a turpi vitio, quique die sequenti obiectus bestiis martyr occubuit. Ita Palladius c. 149. H. L. ex antiquissimo libro Hippolyti τὸ γνωρίμα τῶν Ἀποστόλων, qui fuit, ut ille scribit, familiaris Apostolorum. Ceterum curationum miracula, quae in ecclesia catholica per signum sanctae Crucis facta iam fuerant, quaeque suo adhuc aevo fieri Aegyptia nostra cognoverat, splendidissima erant, & per ora fidelium ubique vulgata. De S. Macrina ab horribili tumore per τὴν ἁγίαν σφραγίδα sanctum signum repente, perfecteque in Ponto Asiae minoris civitate curata, narrat in eius vita S. Gregorius Nyssenus. De Innocentia matrona religiosissima ex primariis Carthaginis civitatis in Africa, a cancro signo crucis Christi confestim sanata, testis est locupletissimus Augustinus lib. xxii. cap. 8. de Civ. Dei. Quid, quod tota Aegyptus, & Thebais in primis veluti princeps, & praeclarissimum istiusmodi prodigiorum theatrum merito dici, & haberi poterat?

In

In actis & vita S. Antonii a magno Athanasio scripta vix quicquam tam alte extollitur, & commendatur, quam salutiferae, & vivificae crucis Christi signaculum. Si Monachi illi, viri sanctissimi, miraculorum gratia donati morbos passim curabant inunctis oleo lacris aegrotantium corporum membris, ea nonnisi signo sanctae crucis consignare solebant. Neque id solum; sed & cum signo crucis semper aut *expresse*, aut *tacite* non unius tantum Christi, verum etiam totius SS. Trinitatis invocationem eos coniunxisse arbitror. Haec enim, ut ego & credo, & sentio, simul cum forma sancti baptismatis ab exordio ecclesiae & nata, & propagata est. Cui statuendae rei, si cetera deessent, unum sat esse posset *Fragmentum* Aegyptiacum miraculorum S. Macarii ex antiquissimis ruderibus in Thebaide erutum, &, ut notae omnes *palaeographicae* indicare videntur, a synchrono scriptore exaratum. In eo enim de viro illo admirabili, quem, si Alexandrinus is erat, obiisse tradunt

an,

an. 402. haec legimus ἀνεκδοτα : ἦτε//
 ρεϥ† ἐξαλειψὲς ἡμῖν πρᾶξις
 ἀπὸ πανέσλητος αὐτοῦς ἐπῃ//
 σωσα ἡβησαλειψὲς ἡμετέρων//
 ἑμεῶς καὶ οὖν πρὸς ἐπεισὶν
 ἐν πυρὶ ἐν πεπῆτα εἶτα.

*Quum signum efformaret S. Abba pater fra-
 trum, (hoc eum nomine Scetenses monachi
 appellabant,) unxit (oleo) corpus Besamo-
 nis (aegroti), sic dicens: In nomine Patris,
 & Filii, & Spiritus Sancti.*

(19) Ζὲ πρὸς ἐπινοῦτε ἐν
 πρᾶξις Κολοῦθος. Iam pia
 mulier corpus suum omne, & mammas,
 in Christi nomine per signum crucis, ut
 mox audivimus, consignaverat, quum ad
 lac caeci oculis *tertio* infundendum acces-
 sit. Idque illa fecit magna certe fide,
 atque spe *invocans nomen Dei, & Sancti Co-
 luthi*. Ex hoc vero ritu hodierni hagioma-
 chi, dum aequi esse velint, & sana ratione
 utantur, facile intelligere poterunt non
 modo

modo quam antiqua , sed & quam grata ,
 & accepta Deo sit invocatio Sanctorum ad
 ea , quorum indigemus , beneficia , & mu-
 nera consequenda . Dei nomen est , quod
 in Martyrum , aliorumque Sanctorum no-
 minibus *religiose* interpellandis , *principa-*
liter invocatur . Illud est *primarium* , *uni-*
cum , *summum* , & *necessarium* obiectum ,
 a quo incipit , atque progreditur ; quo
 demum tota refertur , & in quo tamquam
 in fine ultimo sistit , atque conquiescit
 mens , & intentio invocantis , fidei , spei ,
 & caritatis actibus animata . Ista vero secun-
 di veluti gradus , & ordinis , obiecta sunt
 invocationis , κατὰ χρῆσιν , & σχέσιν sic dicta
 ex quadam scilicet *abusione vocis* , & *rela-*
tione , quatenus per sanctorum *interventum* ,
 & μεσιτέαν interpellantium preces referun-
 tur in Deum . In quo nihil est , quod de-
 trahat honori uni supremo Numini singu-
 lariter debito , quodque non maxime de-
 ceat summam maiestatem Excelsi , qui per
 Sanctos famulos suos , perque Martyres
 religionis suae testes , ac defensores invo-
 cantium

cantium vota ad gloriam suam exaudire dignatur. Sic & Sancti Coluthi nomen in hac ipsa invocatione nomini Omnipotentis subiicitur, ut eum locum teneat, quem tenet apud universorum Dominum intercessio simplicis mediatoris. Hanc fidei regulam probe norat illustris matrona; & ideo exordium invocationis *a Christo* sumpsit, quippe qui *unus esset* mediator, per quem solum interventio S. Coluthi vim suam habere poterat. Haec ex publica Ecclesiae disciplina accidisse arbitror saeculo IV. etsi miraculi scriptionem, ut severiores critici in illius antiquitate approbanda non admodum difficiles essent, paullo liberius quam forte debebam, in tempora protraxerim saeculi V. Dallaeus fatetur quarto ipso saeculo morem invaluisse invocandi Sanctos; quo cum etiam consentiunt *Stricturae Anti-Bossuetianae Alberti Zumfelde* a Crusio editae; sed morem hunc *tribus prioribus saeculis ignotum* contendit. At vero, ut cetera mittam, quae magnus Episcopus Bossuetus uberrime pro-

protulit , vel haec una mulier e medio christianae Thebaidis Dallaei figmentum satis superque refellit . Nam ritum , quem in invocatione S. Martyris adhibuit , acceperat ab antiqua *fide* , atque *doctrina* , & ea quidem non a viventibus tantummodo genitoribus , qui praesentes miraculo aderant , sed a vetustioris aevi *maioribus* in familiam suam serosque nepotes propagata . Hi enim sunt , de quibus ante dixerat : *credo per fidem nobilitatis meae , & per doctrinam ἡν ἐκείνους πατρὸς* scilicet , *maiorumque meorum* .

(20) **Ψ**ταε ἡνεκβαλ ἡοῦ//
κοῦ . Cur caeco iam sanato , & qui oculos mire apertos gerebat , iusserit mulier , ut eos parumper clauderet , divinare nequeo . Fortasse id ita voluit , ut hoc etiam experimento spectatoribus demonstraret , *vim motricem* in libere aperiendis-claudendisque oculis (dum eam , uti suspicati sumus , amiserat) integram , peracto miraculo , revixisse .

(21) **Τ**ε//

(21) **ΤΕΣΓΙΩΕ ΝΕΥΓΕΝΗΣ ΝΕΣ//**
ΤΑΧΡΗΥ ΖΗ ΥΠΙΣΤΙΣ. Is est fru-
 ctus, & finis, ea est veri germanique miracu-
 li nota, ut vel ad unius summi Dei cul-
 tum, puramque Christi fidem excitet non
 credentes, vel iam credentes in eadem fide
 confirmet. Alterum hoc feliciter accidit
 Thebanae mulieri, quae & heic utpote
 claro sanguine nata *nobilis* appellatur, &
 viso miraculo *in fide Christi confirmata est*.

(22) **ΨΗΛΟΥΝΕ**, Ex hoc deriva-
 tum puto Latinorum *sensim*, quod & Ci-
 cero aliquando adhibuit cum addito, *sen-
 sim sine sensu*. De re enim dicitur, quae
 ex arcana vi quadam intus agente quiete,
 occulteque succrescit, ut incrementi gradus
 vix sensibus patefaciat. In eum vero mo-
 dum *sensim* hoc in loco usurpatum desi-
 gnat *exordium* prodigiosae sanationis a Deo
 in vitiatis oculorum organis primitus ex-
 citatum, & per illius deinceps extraordi-
 nariae virtutis, & actionis continuatio-
 nem quasi per gradus ad perfectam usque
 pristi-

pristini luminis facultatem, & usum secreto, latenterque productum. Sed simul etiam *terminos* exprimit, unde metiri liceat momenta temporis, quibus Deo placuit opus suum admirabile exterius manifestare. Hinc **ⲙⲏⲗⲉⲙⲏⲗⲉ** a **ⲙⲁⲗⲉ**, vel **ⲙⲟⲗⲉ** Memphitico, quod est *comminuere*, *attenuare*, λεπτόναι, Copto-Arabes ad cap. xxx. Is. v. 14. **ⲁⲗⲉⲓⲁⲗⲉⲓ** interpretantur *fragmenta*, ubi Graeci legunt λεπτά. Sicque **ⲁⲗⲉⲓⲁ** *segmentum*, *pars*, & *portio* vertitur apud Golium, aliosque. Quapropter si in hac historia nostra, **ⲙⲏⲗⲉⲙⲏⲗⲉ**, de temporis partibus usurpari constituas, facile coniicies mulierem, quae sic loquitur, significare voluisse admirationis suae sensum ex quo viderat sanationem fuisse caeco *ad momenta*, sive *ad intervalla exigua* temporis divinitus impertitam. Et re quidem vera *duo* dici possunt *momenta*, quibus miraculum accidit; alterum quando caecus ad primam lactis infusionem videre, sed *debiliter*, coepit,

pit, alterum quando omnia clare, acriter,
& perfecte vidit; quemadmodum in superioribus adnotationibus 15, 17, & 19 iam observavimus. Non audeo equidem miracula Christi, nec ea, quae in divinis Scripturis celebrantur, cum aliis quibuscvis Sanctorum miraculis comparare: sed si quid luminis ex iis ad cetera cognoscenda haurire conceditur, exemplum caeci, quod paullo ante ex cap. VIII. evang. Marci commemoravimus, ad praesentis sanationis prodigium explicandum nonnihil conferre posse crediderim. *Exspuit Dominus in oculos caeci, sputo, ut cum Chrysologo ferm. 176. loquar, vacuas ocularum replens lacunas, divino ore luciferam dans salivam; & imposuit illi manus.* Tum vero caecus luminis *auroram* primo recepit; *imperfecte* scilicet, & *confuse* res vidit, *homines* cernens *velut arbores ambulantes*: deinde iterum Christus *manus imposuit super oculos caeci*: & ille secunda hac vice statim *perfecte* vidit, *restitutus ita ut clare videret omnia*. Quaerenti vero cur Christus non subito,

bito , sed ex intervallo amissa lumina resti-
tuerit caeco , ad illustriorem , certio-
remque miraculi demonstrationem id factum
dicent veteres , novique evangeliorum in-
terpretes , aut certe ad mensuram fidei ,
quae ab initio exigua , deinde ardentior
in caeco evasit, suum ipsius sanationis opus
Dominum exordiri , & mox perficere vo-
luisse docebunt . Quid ni vero & simile
quiddam in huius nostri Aegyptiaci caeci
curatione evenisse coniiciam ? Neque enim
id mihi nuper quasi novum in mentem ve-
nit. Eodem namque exemplo usus est saecu-
lo VI. vertente Eustathius presbyter in vita
S. Eutychii Patriarchae Constantinopolita-
ni n.49. , ubi de miraculo agens exsiccati
pueri ad pristinam valetudinem a viro san-
cto ὡς κατὰ μικρὸν *paullatim* , ut vertit Pa-
pebrochius , restituti , *videmus* , inquit ,
etiam Dominum nostrum arcano quodam con-
silio infirmos quosdam non statim sanasse, cae-
cos nempe duos , alterum Iohan. cap. IX.
v.6. & 7. , alterum Marci c.VIII. , eorum-
que *sanitates* concludit *fuisse κατὰ μικρὸν*
paul-

paullatim a Domino concessas ob eas causas, quas novit is, qui quod cuique utile sit, cognoscit.

(23) **ἡρέειν**. Dubium mihi suboritur de hac voce, num forte in mendo cubet. Nam **ἡρέειν** *domestici*, legi deberet. Tebannenſes enim perinde atque Aegyptii ceteri *domum* appellant **ἡ**, quemadmodum legitur tum in hoc primo, tum etiam in miraculo II. **αὐπε-πῆ**, & in alio *Borgiano* fragmento pag. **ψβ. ἐβούλ ῥε πῆ ἡτέρεν ῥε ῥε** *a domo captivitatis suae*. Suspicio ego tamen in **ἡ**, cui *lineola* (quae solet esse nota litterae deficientis in pronuntiatione supplendae) superducta cernitur, **ι**, subindicari. At de re, quae a regula deflectit, nec ullo certo exemplo innititur, nihil statuere velim. Memphitae **ρεῖν** perpetuo scribunt, Gr. *οἰκία-κῆς, οἰκεῖς, οἰκετὰς* *domesticos*, quo nomine servos, ministros, & familiares intelligunt.

gunt . Quare iidem ipsi , qui Matth. c. X. v. 36. dicuntur οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ *domestici eius* , Micheae c. VII. v. 6. **ΠΗΕΤΣΕΠΠΕΥΗ** appellantur , omnes scilicet , qui ad domum , familiamque eius spectant . Sed & Act. c. X. v. 7. δύο τῶν οἰκετῶν , ut Graecus vocat *duos domesticos* , Coptus vertit **ἑβουκ β** *servos duos* . Origeni in lib. de Orat. n. 27. & 28. οἰκέτης est *servus emptus* , unde & Hesychio ὁ αἰχμάλωτος , ἢ ὁ ἐν οἴκῳ ὢν , *servus captivus* , & *quicumque domi est* . Tales erant ii , qui caecum nostrum ad martyrium S. Coluthi adduxerant , famuli scilicet , qui ei tamquam *domino* obsequentes praesto aderant , & quaecumque necessaria erant , ut paullo post diserte narratur , administrarunt .

(24) **ΝΤΕΥΝΟΥ ΔΥΗΔΥ ΕΠΟΥ
ΥΟΕΙΝ ΖΗ ΟΥΑΕ ΑΗ ΟΥΧΩΚ .**
Ad illustriorem miraculi ostensionem novum veluti argumentum a *lumine* ducitur , quod non diu tantum radiante sole , sed & ipsius *noctis* tempore cereis , atque lampadibus

padibus *in martyrio* S. Coluthi ardentibus, fanatus miro gaudio affectus inter domesticos, aliosque ibi versantes, absque ulla difficultate *vere, perfecteque* cernebat.

(25) **ΝΤΚ ΟΥΝΟΒ ΕΚΡΑ ΕΘΟΥ
ΠΝΟΥΤΕ ΑΠΡΑΓΙΟC ΚΟΥΛΟΥ**

ΘΟC ΧΕ... Advertant haec animo Hagiomachi, & desinant quasi superstitionem, & idololatricam calumniari invocationem, & cultum SS., qualem iam inde a priscis ecclesiae temporibus Romanae communionis fideles ubique terrarum servarunt, hodieque integerrime servant. Non S. Coluthus, cuius intercessio implorata fuerat, sed *Deus* S. Coluthi ille est, cui tamquam unico miraculi effectori tota demum laus, honor, gloria, & gratiarum actio tam laetis, ardentibusque clamoribus a caeco illuminato tribuitur: *Tu magnus es, tibi gloria, o Deus S. Coluthi*: verba erant iis similia, quibus ad praeclarissimi miraculi spectaculum, Augustino ipso praesente, tota personabat Hipponensis ecclesia: *Deo*

gratias , Christo laudes ; qua de re vid. ferm. 323. n. 4. To. v. Norat ex publica christianorum doctrina gratus ille homo , qui iam sanatus fuerat , quid a se cuperet S. Martyr Coluthus . Nam , ut ait idem S. Doctor Aug. cit. lib. de civ. Dei c. 10. SS. Martyres , qui haec miracula faciunt , nec laudes suas volunt esse sacra sua , sed totum quod veraciter laudantur , ad eius gloriam proficere in quo laudantur . Unde ferm. 319. n. 7: Per conservum , inquit , beneficia sumamus , honorem , & gloriam Domino demus .

(26) **ΝΘΕ ΝΤΑΔΡΥΗ** . Genus est locutionis , quo simul & inveterata caecitas soluta , & pristini luminis perfecta recuperatio indicatur . Illudque comparandum puto cum eo , quod Isaias adhibet cap. i. v. 26: Καὶ ἐπισήσω τὰς κριτάς σε ὡς τὸ πρότερον , καὶ ὅτι συμβέλες σε ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς , ubi ὡς τὸ πρότερον , & ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς , vulgatus noster recte vertit *sicut prius , sicut antiquitus* . Est enim **ΝΘΕ ΝΤΑΔΡΥΗ** idem cum Graeco illo ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς .
Raro

Raro in Psalmis, & N. T. Copt. mihi ea locutio occurrit. Nam pro ἀπ' ἀρχῆς Coptitae frequentissime scribunt **ነሣዐጥ**, **ἰረጁጥ** **ነሣዐጥ**, & **ἰረጁጥ** **ጸክሮ**, quamquam **ሣዐጥ** quandoque etiam ἀρχαῖον *antiquum* sonat. Tantum Iohan. cap. VIII. v. 25. **ነጥረክ**, Gr. ἀρχὴν, *principium*, & ἀπ' ἀρχῆς, iuxta immortalis Mazochii interpretationem Tom. III. *Spicilegii*, itemque ep. II. S. Petri c. III. v. 4: **ἰረጁጥ** **ጥረክ** **ጸጥሰጥ** : ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως, *ab initio creationis*, legitur.

(27) **ጸጥ ጸጥጥጥጥ**. *Martyrium* proprie, & ex primigenia institutione sua locum designat, ubi vel integrum corpus, vel reliquiae SS. Martyrum reconditae asservabantur. Eo vocabulo uti coeperunt Eusebius in primis, alique ecclesiasticarum rerum scriptores post redditam pacem ecclesiae, sub magni Constantini imperio, quo tempore ad Martyrum sepulcra aedes sacras ubique terrarum eri-

gere christianis populis licuit. De ceteris, quae huc spectant, vide magnum Card. Baronium in not. ad *Martyrol. Rom.* die 26. iulii, & 5. aug. Ad eum enim nos mittit Ruinartius ipse in Act. SS. Theodoti, & VII. Virg., cui addeſis cl. Praeſulis Stephani Borgiae libr. *de Vaticana confessione B. Petri* pag. 35. & alibi. In Aegypto viri, mulieresque fideles consueverant sanctorum martyrum corpora linteis involuta, & in lectis reposita honoris causa asservare domi. Quem ego morem ad tempora persecutionis Diocletiani, & Maximiani referri oportere crediderim. Sed eam tam indecori moris licentiam aegerrime ferebat magnus Abbas Antonius, qui, teste Athanasio in eius vita n. 90. Plerumque rogat Episcopos, ut ea de re populos monerent: similiterque laicos pudore afficiebat, mulieresque obiurgabat. Et n. 91. sub vitae suae finem alloquens discipulos, scitis, aiebat, quantum eos saepe obiurgavi, qui haec agerent, praecepique, ut ei consuetudini finem facerent. Nulla tamen causa est, cur

cur ego credam eandem consuetudinem
in *Thebaide* viguisse. Eam enim Antonius
in unam praefecturam proprie dictam
Aegypti irrepsisse agnoverat, & improba-
verat. Certe quidem *S. Coluthi μαρτύριον*
martyrium, in quo illius sacrum corpus
proculdubio honorabatur, in agro Anti-
noopolitano celeberrimum erat, antequam
eo *Palladius* pergeret. *Palladius* autem an-
circiter CCCXCII. Antinoopoli versabatur,
eiusdemque martyrii idem ipse mentionem
facit c.89. p.146. H. Lausiacae Gr. editae
a Iohanne Meursio, & cap.139. tom.XIII.
Bibl.PP. a La de-Bigne p.1041. Haec igno-
ravit auctor Synaxarii Coptici, qui pro-
pterea *Coluthum a parentibus linteis involu-*
tum, & optimo loco repositum simpliciter
narrat, nihilque de illius certo sepulcro,
atque *martyrio* indicare novit. Verum an-
tequam finem facio, castigandam arbitror
oscitantiam, atque licentiam *Elmacini*, qui
lib.III. H. Sarac. ad an. Heg. CCCLXXIII.,
Chr. DCCCCLXXXIII. de *Adaduddaula* Rege
Mahummetano scribit, *translatus e sepulcro*
suo,

فدفن بمشهد أمير Cufam suo, Bagdado, *sepultus est in loco martyrii*, ut
 vertit Erpenius, (*Imperatoris fidelium*) *Alis F. Abutalibis*. Nam etsi Mahummedani ea
 voce impie abusi sint ad sepulcrum Califa-
 rum suorum indicandum, Christiano ta-
 men scriptori simili vocabulo ad Mahumme-
 tanorum exemplum uti non licuit. Sed El-
 macinus ea de causa excusari fortasse me-
 retur, quod sacrae martyrum aedes multo
 ante XI. saeculi tempora *martyria* appellari
 desierint. Eas profecto كنيسة *ecclesiae*
 nomine perpetuo designat. Unde & Σω-
 τήριον μαρτύριον, *Salvatoris martyrium*, Hie-
 rosolymis erectum, & ἀνάστασις etiam ab
 Eusebio dictum, quemadmodum & *mar-*
tyrium Bethlehemiticum ab eodem Eusebio
 nuncupatum, Elmacinus p. 28. كنيسة
 المقامات *templum*, five *ecclesiam resurrectionis*:
 & بيت لحم كنيسة *Bethlehem tem-*
plum vocat; adeo *martyrii* vocabulum El-
 macini aevo antiquatum, quoties de tem-
 plis, aedibusque sacris ageretur, ex Ara-
 bum

bum praesertim scriptorum usu, memoriaque ipsa exciderat.

(28) Πρωμε δε ... ἡταχυρεν
ἐξὲ ἐππεθοῦ ἐτευχριε.

Vir iste maritus est nobilis feminae, cui, viso miraculo, dolet se causam praebuisse mali uxori suae, dum eam ab initio avertere studuerat a lacte uberum suorum subministrando caeco, ob metum & periculum publicae irrisionis, si forte expectatum prodigium non evenisset. **Μερε** Tebannenses dicunt pro Memphitico **μερι**, & **θοῦ** pro **τῶ**, vel **τῶ** ab **ῶ**, sive **ῶ**, quo heic intelligitur molestia, offensio, agitatio, turbatio, & indignatio animi, honestissimae illi, & fidelissimae mulieri parta. Itaque errorem suum aperta confessione declarans veniam petit a S. Colutho.

(29) Νειότε ῶ ἡτεχριν
με μὴ νεσνητ μὴ νεσρωε
ἀχει ἐπραγε. Memphitae **νιότη**
pro

pro Tebannenſi **NEIOTE** dixiſſent . Eo nomine , ut iam obſervavimus , non uni *γονεῖς* , ſed *maiores* etiam *πρόγονοι* a Graecis ſic dicti , ſignificantur . Nam ὑπὸ πρόγονων II. ad Timoth. cap. 1. verſ. 3:

ICZEN ZH NIIO† vertunt Coptitae .

Imo & *conſanguinei* quicumque apud Aegyptios haud aliter , atque *parentes* apud Latinos , quandoque intelliguntur . Sed hoc in loco genitores ipſos *patrem* ſcilicet , & *matrem* huius noſtrae praeclarae mulieris deſignari omni procul dubio exiſtimarim .

Ita Luc. VIII. v. 56. **NECIO†** *parentes illius* iidem ſunt ac **ΦΙΛΤΗΤΑΛΟΤ** ,

pater puellae , quam omnipotentia Chriſti a mortuis excitavit ad vitam , & **NEE**

TECΩΔΤ *ipſius mater* v. 51. , diſerte com-

memorati . **NECNHT** vero Memphitis

NICNHOT , *fratres* ex iisdem genitoribus nati proprie intelliguntur : iisdemque reſpondent nomina **TENCWNE** , & **TEN-**

WEEPE ,

ϣεερε, Memphit. **ϣεν-ϣωνι**, &
ϣεν-ϣερι *soror nostra, filia nostra*, qui-
 bus eam & fratres, & pater, materque
 appellant, laetique celebrant, & honorant.
Νεϣρωε *illius scilicet homines*, com-
 muni lingua **νιϣ-ρωε**, *servi* sunt
honestiores; quo sensu hominem non Itali
 modo, sed & Latini, quorum omnium
 princeps est Tullius *Or. pro Quint.* acci-
 piunt. Sic & Actor. x. v.7. **ἐβωκ β**
ἡταρ νεε οὐαδτοι νεχcen
βηc ἐβoλ γεν νηεβωην ἐροϣ
servi duo Cornelii centurionis, & miles
pius ex iis, qui adhaerebant ei. At iidem
 ipsi **νιρωε** *ἀνδρες* a Cornelio missi v.17.
 appellantur.

(30) **Ω ϣενϣεερε**. *O filia nostra*,
 Graeci adverbium ω spiritu leni, & accen-
 tu circumflexo notant, ω̄. Ad huius for-
 mam accedit figura accentus, quam exhi-
 bent fragmenta duo, alterum monastica-
 rum

rum admonitionum ad fratres , alterum miraculorum S. Macarii . Copti recentiores in mss. editisque codicibus simplici lineola distinguunt ω . In nostro vero archetypo fragmento ineuntis saec. V. , aut IV. vergentis non circumflexum Graecorum ~ , neque recentium Coptorum lineolam ` , sed alterum veluti ω , Ω *mega* , exiguae formae supra se pictum refert . De ceteris nihil est, quod moneam . Nemo enim non intelligit ea , quae sequuntur , dicta esse parentum ad filiam .

(31) **Το χαῖν τρεράς** . Iis, quae diximus de **πρεράς** ad *not. 9.* addeſis ex fragmento alio Borgiano complectente asceticos sermones aequalis fere antiquitatis ſententiam , quae pag. πζ 81. in haec verba concepta eſt **ἀχὼ ἐνὸ δε οὐκ ἡδυνερος ἐν ο ἡπρεράς ἡδ' ἀρῶς ἡντ ἐν με ἡδωντ** . In ea enim, ni egometipſe fallor, agitur *de quiete reddente hominem mollem , & delicatum ,*
cu-

cuius *animum voluptas ducit in illecebram,*
 & *amorem tentationis*. Verum hoc in loco
 ⲧⲟⲩⲉⲛⲧⲣⲉⲣⲁⲩⲩ comitatem transtu-
 limus, quod & orationis argumentum,
 & vox ipsa ex haftenus observatis huiusmo-
 di interpretationem deprecere videatur.

(32) Ⲛⲏⲧⲉⲩⲧⲉⲛⲛⲥ. Ex Graeco
 εὐγένεια sic dicta apud Thebanos, *nobilitas*
 est, quae in S. Martyre *Colutho* celebratur.
 Huic adstipulatur vetus Coptorum tradi-
 tio in eorum Synaxario posterorum me-
 moriae commendata. Mihi tamen persua-
 dere nulla ratione possum *generis clarita-*
tem eam esse, quam fragmenti nostri scri-
 ptor per hanc vocem Ⲛⲏⲧⲉⲩⲧⲉⲛⲛⲥ
 indigitare voluerit. Haec enim per illu-
 stria saecularis potentiae, & humanae vir-
 tutis facinora manifestatur. At *gloria no-*
bilitatis, de qua modo loquimur, a S. Co-
 lutho manifestata dicitur *per magnitudinem*
sanationum, & miraculorum. Non alia igi-
 tur esse potest, quam quae propria est
 S. Martyris mortem pro Christo forti, in-
 victoque

victoque animo perferentis . Huc spectat
locus ex cap. 12. orationis Constantini
 ad Sanctorum coetum *de martyribus* , iudi-
 ce Valesio , *elegantissimus* , ubi τὸ μάρτυρος ...
 ἡ τελευτὴ πλήρης ... τῆς μεγαλοψυχίας , καὶ
 ΕΥΓΕΝΕΙΑΣ , *martyris mors plena laudatur*
fortitudinis , & *generosae indolis* , quam alias
nobilitatis quis verteret , si verbum verbo
 (ruditer tamen) reddere vellet . Inde
 & *S. Blandina* inter martyres Lugdunenses
 celeberrima , licet *dominam temporalem* ,
 & ipsam pro fide Christi certantem habe-
 ret , tamquam ceterorum omnium divino-
 rum Athletarum μήτηρ εὐγενὴς *mater nobilis*
 in ep. Lugdun. , & Vien. eccl. apud Euse-
 bium lib.v. Hist. E. cap. 1. nuncupatur .
 Quamquam itaque ego credam Coluthum
 natalium splendore Antinoopoli in Thebai-
 de cum maxime claruisse , ad id tamen de-
 monstrandum unam hanc vocem ἄν-
 τετυγενῆς parum aut nihil valere exi-
 stimarim .

(33) Νῆος ἡτάλδο ἐτχειρε
 ἀμδοθ

ἐπεὶ δὲ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ ἐπὶ τῷ
 ἐποῦ . Praeclarum omnino cunctisque
 perspicuum fuisse oportuit miraculum in
 caeco peractum , quod non unius modo
 admirationis sensum , sed & fidei ardorem
 in spectatorum animis excitare , & incen-
 dere actutum potuit . Inde sequuta est ea,
 quae heic designatur , *magnitudo*, copia sci-
 licet , & multitudo *sanationum* , quas dein-
 cept S. Martyr Coluthus ceteris omnibus
 ἐν τῷ αὐτῷ , Memph. ἐν τῷ αὐτῷ
gratis in se credentibus , suamque implo-
 rantibus opem mirifice impertivit . Quod-
 que maiori animadversione dignum est ,
 haec omnia curationum prodigia patefa-
 cta sunt coram eo christianorum coetu ,
 qui , quum *Antinoitani* essent , falsa , atque
 diabolica ostenta *Antinoi* Numini adtributa
 non ignorabant . Indeque est , quod Ori-
 genes lib. III. contra Cels. n. 36. de eo
 impudico Hadriani amasio scribens , *si quis* ,
 inquit , *veritatis amans res Antinoi incor-*
rupte perpenderit , inveniet μαγανείας . . .

Αἰγυπτίων & τελετὰς machinamenta Aegyptiorum, & myſteria in cauſſa eſſe, cur ille Antinoopoli etiam poſt mortem quid facere videatur, quod fertur & in aliis templis fieri ab Aegyptiis, aliisque earumdem artium peritis. Hi enim quibusdam in locis δαίμονας μαντικὰς ἢ ἰατρικὰς daemones ſtatuunt divinos & medicos, qui ſaepe etiam animadvertant in eos, qui ipſorum leges de vulgariſſimis cibis, aut de non tangendo humano cadavere violant; idque ut vulgus imperitum terrefaciant. Quamquam ſcriptores ſint, qui harum praefſtigiarum auctores fecerint ſacerdotes Antinoi, eoſque vehementer incuſent, quod ex abditis, ſecretiſque locis vel eadem ipſa, quae Hadrianus compoſuerat, reſponſa, & oracula darent. Atque huiusmodi eſt (dicere pergit Origenes) qui Antinoopoli ab Aegyptiis Deus exiſtimatur: cuius virtutes quidem comminiſcuntur, quibus inde queſtus eſt. Nec tantum Origenis ſaeculo, ſed & IV. ſequenti diabolica iſta portenta a gentilibus, quorum, teſte Theodoreto, ingens adhuc numerus Antinoopoli erat
de

de foedissimo *Antinoō* praedicabantur. Ita vero fieri nullo modo poterat, quin tota illa Antinoitanorum fidelium multitudo, quae in aede S. Coluthi versabatur, germana a fictis praeulis, & opera vere divina a praestigiis, atque a daemonum ostentis discernere probe, certoque valeret. Et inde est cur quotquot aderant, spectaruntque & reddita lumina caeco, & aliarum sanationum prodigia, concordibus vocibus in Dei, & S. Coluthi laudes mire laeti eruperint. Quae quidem omnia scriptor *αὐτόπτης* summa *simplicitate*, quemadmodum acciderant, enarravit, ne iis quidem ex utriusque miraculi historia *subtrahitis*, quae vel incredulis, vel criticis, & Aristarchis ipsis severioris ingenii ansam cavil-landi, atque carpendi praebere poterant. Quod est, iudice Origene lib. III. contra Cels., certum indicium ingenui hominis, qui *φιλαλήθως, & εὐγνωμόνως* cum veritatis amore, animique candore scribat.

(34) ΑΠΟΧΑΠΟΧΑ ΕΙΝΕ ΑΠΕΝ//

ταυ ἐρητ ἕλεος εἰ περὶ
αὐταυτε εἰπεαρχτηριον ἕ//
εργιος Κολοθως. Supplevimus

in ἕλεος, ε, in περὶ, η, in
ἐπεαρχτηριον, ε, quod hac litte-
rae in eo lacerato *autographi* loco penitus
detritae exciderint. At verba illa **ΕΙΝΕ**
ἑπενταυ ἐρητ ἕλεος non ita

intelligenda sunt, quasi tota populi multi-
tudo se comitem caeco illuminato, & ab
aede sacra discedenti ad ipsius usque do-
mum adiunxerit; sed ita accipi debent, ut,
eo recedente, & ceteri separatim recesser-
int ad suos quisque lares redituri. In iis
vero, quae mox sequuntur, versio nostra
corrigenda est. Ubi enim vertimus: *honora-
runt martyrium S. Coluthi*, vertendum erat:
honorarunt in martyrio S. Coluthum. Quod
locutionis genus Palladius adhibuit c.67.
Hist.Lauf. Ibi enim de S.Martyre Apollonio
in hunc modum loquitur: *quem nos etiam*
ἐν τῷ μαρτυρίῳ εὐζήμενοι in martyrio preca-

ti,

ti, vidimus cum iis, qui cum ipso fuerunt
martyrio affecti, & Deum adorantes ἡσπα-
σαμεθα αὐτῶν τὰ σκωώματα ἐν τῇ Θηβαίδι,
eorum corpora salutavimus in Thebaide.

(35) **Λαοῦ καὶ ἀγῶν ἔξ πε-
ϋτονος.** *Epulum* in martyrio S. Co-
luthi institutum aperte commemoratur.
Manducarunt, inquit fragmenti scriptor,
& *biberunt* ii omnes, qui in illius aede
sacra tunc temporis versabantur. Nec du-
bito quin pro suo quisque gradu, & facul-
tate dapes, & instrumenta convivii eo se-
cum attulerint, quando vel etiam *pelvim*
ad vultum manusque abluendas inibi
a servis caeci paratam vidimus. Nihil heic
dicam de *agapis* christianis ex more, & tra-
ditione Apostolorum intra ecclesiarum se-
pta sobrie, pieque diu servatis. Alterius
enim diversique generis erant convivia
in honorem martyrum deinde instituta.
Eorum meminit Constantinus M. *orat.*
ad SS. coetum cap. 12., ubi postquam retu-
lerat hymnorum, psalmorum, variarumque

divinarum laudum cantus, & ipsius eucharistici sacrificii oblationem Deo factam, ut animadvertit Valesius, in memoriam martyrum, quicquid dicat VV. Lowth, qui in additis adnotationibus ad H. E. Eusebii de simplici *sacrificio laudis* ea Constantini verba καὶ τοιαύτη τις εὐχαριστίας θυσία . . . ἀγνὴ μὲν αἵματος, ἀγνὴ δὲ πάσης βίας, subiunxit, *sobria quoque συμπόσια convivium celebrantur a multis tum mendicorum, tum ad eorum qui patria, & bonis (saevientibus persecutionibus) exciderint, inopiam sublevandam. Quae si quis importuna esse existimet, is contra divinam & sacrosanctam disciplinam sapere videtur.* Haec vellem observasset vir summus Ludovicus Ant. Muratorius in *Anecdotis Graeco-Latinis* disquis. I I. *de agapis sublati*. Tum enim nescio an tam facile pronunciare potuisset: *Agapae in honorem martyrum celebratae, si non semper, saltem saepe incruento sacrificio caruisse videntur, & a rudibus potius populis, quam ab Apostolis institutae.* De agapis nempe loquitur Muratorius, quae in die nata-

natali martyrum peragi consueverant. At eodie actio omnium augustior, atque splendidior, ut ex veterum monumentis didicimus, eucharistici sacrificii oblatio erat, quae agaparum dapibus sine dubio praemittebatur. Certe sacrificium *Deo frequentissime* offerri consuevisse *in memoriis martyrum*, eorumque solemnitatibus, ubi & agapae celebrabantur, testis est aevi sui praeclarissimus doctor SS. Aug. lib. xx. contra Faustum cap. 21. Sed agapas in honorem martyrum *a rudibus populis* institutas dicere cum magni Constantini, & Gangrensis synodi testimonio conciliari non potest. Quod si huiusmodi epularum usum ecclesiae Patres post id temporis tam vehementer, ut novimus, & acriter improbarunt, sic eorum dicta accipienda sunt, ut quicquid vitii, & corruptelae additum iis est, unice spectent. Nam populi cessante furore persecutionum a daemonum cultu ad Christum conversi, quum veteris licentiae, qua antea *dies festos cum idolis suis consumere in abundantia epularum, & ebrie-*

tate consueverant, oblivisci difficile possent, adeoque & *perniciosissimis hisce*, ac tam *vetustissimis voluptatibus assueti*, post eos, quos *reliquerant*, alios dies festos in honorem SS. *martyrum*, vel non simili sacrilegio, quamvis simili *luxu*, ut cum Aug. in ep. 29. ad Alypium loquar, invitis licet, sed eorum infirmitati parcentibus ab initio Episcopis, celebrare coeperunt. Sicque *agapas christianas*, quibus *pauperes pascebantur*, quemadmodum idem ipse Augustinus Fausto eas calumnianti respondet, per *ingluviem*, & ebrietatem immanissime deformarunt. Afri, ut vinolentiam sub honesti nominis titulo absconderent, *solemnitatem* martyris *laetitiam* vocabant. Hoc idem, ni fallor, sonat vox *ἡμεροθούρια* apud Theodoretum lib. III. H. E. cap. 11. Hesychio enim *ἡμεροθούρια* est τὸ ἡμέρας εὐωχία, εὐωχία vero εὐφροσύνη *laetitia*. Praeclarissimi Muratorii interpretationi, qua *ἡμεροθούριαν* Theodoreti *epulum publicum* in aede SS. martyrum Iuventini, & Maximiani intelligit, facile subscriberem, si popula-
rium

rium epularum usus Theodoretī aetate in orientis ecclesiis, maxime vero in Antiochena viguisset; nam μέχρι τήμερον ad eum scilicet usque diem, quo ille historiam suam scribebat, mos iste servabatur ab Antiochenis. Sed iam, quemadmodum Muratorius ipse demonstrat, pluribus ante annis vivente adhuc Gregorio Nazianzeno, & Antiochiaē praedicante Chrysostomo, omnino cessarat. Interpres H.E. Theodoretī in edit. Paris. an. MDCXLII. pro ἐτησίῳ Δημοθουρίᾳ *annuo festo* vertit. Attamen nec ego, ut mox aiebam, Δημοθουρίαν eo loci a Theodoretō commemoratam aliter quam *convivium publicum* interpretabor, dummodo instructum ponatur extra aedem sacram. Nam ea etiam, quae *per fora* a gentilibus celebrabantur, Theodoretus appellat Δημοθουρίας. Cetera, quae ad hoc argumentum spectant, vide in laudata Muratorii disquisitione. Inde scies, quo primum tempore *convivia publica* in templis, & festis diebus SS. martyrum institui coeperint, & quando demum in Africa, magno
agen-

agente Augustino , quando in oriente , eloquentissimo in primis Nazianzeno Gregorio curante , & quando Romae , Nolae , Mediolani , & in universa praesertim Italia Pontificibus maximis, Paullino , & Ambrosio auctoribus sublata finem acceperint . At frustra in Muratorio quaeres , num haec eadem *epulandi* consuetudo , quae in aliis christiani orbis regionibus per ea tempora viguit, fuerit unquam in Aegypti ecclesias invecta, & semel invecta quamdiu perduravit , tandemque penitus derelicta e sacris liminibus exfularit . Nunc primum huius moris apud Aegyptios mentionem diserte fieri in hoc nostro fragmento intelligo . Neque enim de puris *agapis* , quas , quum *Celsus* in odium principum adducere tentasset , Origenes statim ab initio libri I. contra eundem, tamquam proprias christianae religionis etiam in Aegypto agnovit , & vindicavit , differimus , sed de conviviiis in martyrum templis celebratis in praesentia tractamus . Verum & haec , sicubi in Aegypti *martyriis* instituta

ta quandoque fuisse norimus, ea ex agapis
 ipsis derivata putarim. Illae enim toto
 fere saeculo IV. in ecclesiis quoque mona-
 steriorum Nitriae, & Thebaidis ex vete-
 rum more peragi consuevere. *Eos, fratres,*
qui erant habitaturi in cellis, ἐκάλεον εἰς τὴν
ἐκκλησίαν εἰς εὐωχίαν in ecclesiam vocabant
 ad convivium, scribit Palladius de Nitrien-
 sibus *Ammonii* monachis sect. 70. *Ad convi-*
via interpretatur Gentianus Hervetus;
 quamquam ob ea, quae scribere pergit
 Palladius, de vocis significatione dubitem.
 Nullam enim mentionem facit de esu ci-
 borum, sed de una communi hilaritate,
 & laetitia, qua coetus ille omnis novitio-
 rum fratrum in ecclesia collectus effere-
 batur, subiungit: καὶ ὥς ἔτι ἐκεῖνοι ἡυφραί-
 νοντο, & *interea dum illi laetitiae operam da-*
bant, unusquisque (eorum, qui antiqui erant
 Nitriensis eremi cultores) *quum e sua cella*
μηλοτὴν ovillam suam pellem, aut sportam
pane, aut ceteris impleisset necessariis, defe-
rebant ad novas cellas, ut nulli nota esset
uniuscuiusque καρποφορία oblatio ex versione
 Herve-

Herveti , five *fructuum oblatio* , ex alia huius vocis interpretatione , quam alibi tradidit Cotelerius . *Venientes autem εἰς ἑσπέραν ad vesperam habitaturi , repente inveniebant omnia necessaria* . Nescio igitur quale istud esse potuerit *convivii* genus in ea Nitriensi ecclesia celebratum , in quam ne panis quidem , sed quicquid cibi potusque erat in novas cellas vespere edendum clam illatum a Palladio ipso audivimus . Illud perspicuum est testimonium , quod in *apophthegm. PP.* apud Cotelerium pag.445. habemus ex narratione *Abbatis Esaiæ γενομένης ἀγάπης , καὶ ἀδελφῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐσθίωντων , καὶ συλλαλόντων ἀλλήλοις , de agape , & fratribus in ecclesia comedentibus , & mutuo colloquentibus* , atque ob ea colloquia a presbytero Pelusii increpatis . Quodque *agape* non sine incruento sacrificio , & Christi corporis participatione celebraretur , ostendit responsum *Abbatis Sisois* , qui in laudatis *apophthegm. PP.* p.670. , monacho lapsō necessarium esse dixit *μετανοῆσαι poenitentiam agere* , antequam

εἰσελ-

εἰσελθὴ εἰς τὴν ἀγάπην *ad agapem ingredia-*
tur. Est & illud praeclarum *Sisois* dictum
 de temperantia, & sobrietate caute ser-
 vanda in *agapis*, quae in *ecclesiis* fieri con-
 sueverant. Quin & S. Abbas *Poemen* mo-
 rem convivandi in ecclesia (quibus tamen
 monachi non praecessent) quasi commu-
 nem toti Aegypto denuntians, ἐκεῖ, inquit,
 ἀριστοποιῶσι *illic prandia faciunt, & convivia,*
 apud eundem Cotelier. p.600. Iam vero
 si facile erat modestiae, & sobrietatis ter-
 minos praeterire in iis etiam Aegyptio-
 rum *agapis*, quibus monachi tum maxime
 temporis rigidissimae continentiae cultores
 intererant, annon ego credam multo
 facilius fuisse, ut laici in iis temperantiae
 modum excederent, sicque sub religionis
 specie *agapas* populari licentia in convi-
 via, & convivia ista in luxum ad honorem
 martyrum, quemadmodum alibi contigisse
 novimus, converterint, & transformarint?
 Ac similis fortasse licentiae abusus in pu-
 blica convivia, quae in aede S. Martyris
 Coluthi celebrabantur, irrepsent, etsi
 huius

huius nostre historiae scriptor eorum vitia cum Africanis, Latinis, & Graecis populis communia pingere praetermiserit. Hanc tamen qualemcumque sive consuetudinem, sive corruptelam apud ipsos etiam Aegyptios saeculo v. ex ecclesiarum liminibus depulsam non sine causa existimo; unde & miraculi huius epocham ad saec. iv. revocari debere opinor.

ADNOTATIONES

IN MIRACULUM II.

(1) **Νοτρωμε εψχηβ**. *Homo*, qui *mutilus* erat. Nam in **εψ-χηβ** Tebannenſe vocabulum **χηβ** idem eſt ac **βανη**, vel **ανβη** Memphiticum, cui reſpondet Graecum *καλὸς mutilus, debilis, mancus*. Tebannenſes enim, ut ſolent, permutarunt litteras **βαν** ſive **ανβ** in **χηβ**, & per apocopam detracta poſtrema **η**, ex **βανη**, aut etiam **ανβη** fece-

fecerunt **CH6**, quod magnam habet consonantiam cum Aethiopico **፳፯ክ** *tsiwsy*, aut **፳፯ክ** *tsawsy*, *mutilus*, *truncatus membro debilis*. In indice Sahidicarum La-Crozii **፳፯ክ** etiam occurrit, redditurque graece *κυλλὸς*. Huius miseri hominis calamitas visa mihi est eius omnino similis, quam Palladius describit cap. 26. H. L. in *mutilato* S. Eulogii Alexandrini cognomento *Scholastici*. *Invenit*, inquit de eodem Eulogio scribens, *quemdam in foro ἐρριμένον λελωβημένον, ὃς ἔτε χεῖρας εἶχεν, ἔτε πόδας*. *Τέτω μόνῃ ἡ γλῶττα ὑπῆρχεν ἀκατάτριπτος πρὸς σύμφοραν τῶν ὀρθογυγχανόντων*, *proiectum mancum*, interprete Herveto, *ac mutilatum*, *qui nec manus habebat, nec pedes*; & *solum lingua remansit integra ad alloquendum eos, qui inciderent*.

(2) **ΕΥΧΛΑ**. Inter voces, quae a Graecis desumptae in hoc Aegyptio fragmento haud raro occurrunt, visa mihi est locum habere **ΕΥΧΛΑ**, quasi ducta a *συλαῖν*. *Συλαῖν* enim apud Hesychium pra-

praeter alias significationes , & hanc sibi
 adsciscit , quae *σπάω* est , & *trahere* (Ita-
 lis *strascinare*) *rapere* , adeoque etiam *ra-
 ptare* designat . Inde *participium* Thebaicum
εχ-εχλα , puellulos nempe humi *tractos* ,
 atque *raptatos* , sive , ut similitudinis ratio
 postulat , *seipsos trahentes raptantesve* inter-
 pretari libuit . Nam infantes **κοῦι** nec-
 dum apti ad ambulandum , dum e solo , ubi
 iaceant , se se attollere nequeunt , corpus
 quomodocumque possunt versant , secum-
 que per humum imbecilla crura trahunt .
 Ita vero **κοῦι εχ-εχλα εἰ καὶ καὶ**
 iidem erunt ac *pueruli humi repentes* , *ven-
 tre* scilicet *ambulantes* ex Hesychio ipso ,
 qui *ἔρπει* exponit *τῇ κοιλίᾳ διπατεῖ* . Quin-
 tilianus vero lib. I. cap. 12. eum *rependi*
 morem infantibus proprium *raptationem*
 appellat . Sesi si **εχ-εχλα** Thebaicum
 repetendum esset a Memphytico **ϣηλ** ,
 paullo aliter hunc locum interpretarer ,
 & **ἡθε ἡπειϣηρε κοῦι εχ-εχλα**
 redde-

redderem, *ut filii parvuli (nervis) resoluti*.
ΨΗΛ enim, quemadmodum & **𐤀𐤓𐤕**
 Persarum, *paralyticum*, & *resolutum* so-
 nat.

(3) **ΕΥΚΟΝC**. Habent & Memphitae
ΚΟΝCΕΠ. Ex hoc, sublata ultima syllaba
ΕΠ, verbum suum istud **ΚΟΝC** The-
 baicam gentem fecisse puto. Quamquam
 ea syllaba, quae huic vocabulo in re-
 centiorum Tebannensium *ἐκζητάφους* deest,
 in antiquissimis fortasse aut non deerat,
 aut certe in pronunciando exprimeba-
 tur. Nam in *autographo nostro* lineola,
 quae nota est deficientium litterarum,
 quando in sermone subintelligi, atque
 suppleri debent, conspicua admodum,
 & longiusculo calami ductu picta cer-
 nitur in **ΚΟΝC** super duas postremas
NC. Eadem licet multo brevior eo loci
 conspicitur in **†ΚΟΝC** *deprecor* saepe
 laudati fragmenti miraculorum S. Macarii.
 Attamen discrimen est in vi significandi.

K

Apud

Apud Tebannenſes Pfalm. LX. verſ. 1.
ENΔ-CONC reſpondet Graecae τῆς
 δεινσεως μὲ (Exaudi Deus) *deprecationem*
meam, pro qua Hebraeus habet יַהֲרִי *cla-*
morem meum. Et rursus Iohan. XVII. v. 9.
EI-CONC reſpondet τὸ ἐρωτῶ, & *rogare*
 designat; quemadmodum exempla ferunt
 collecta a cl. Praefule Tukio in Gram.
 Copt. ex reliquiis quarundam lectionum
 psalmorum, & evangelii Iohannis. Sed
 apud Memphitas pro **CONC** utrobique
 legitur **Ἰαβε**, quod *deprecationem*,
 & *deprecari* sonat: **CONCEN** vero, ut
 & La-Crozius in Lex. tradit, *blandiri*,
 & *inescare* significat; suamque fortasse
 originem ducit a יָבַח Hebr., Aethiop.,
 & Arab. *traxit*; unde & **COBCEB** pro
CONCEN scribunt Memphitae. Verum
 nemini mirum videri debet, si una, ea-
 demque vox in Tebannensi dialecto ad si-
 gnificandam *deprecationem* ex vulgi usu
 recepta, parem in Memphitica significan-
 di

di vim non retinuit. Nam & hoc idem in pluribus aliarum orientalium linguarum vocabulis non modo diversae, sed eiusdem etiam dialecti, persaepe accidisse norunt eruditi. Eccur praeterea **CONC** oriri non potuit ex eodem themate, unde est Memphiticum **CONCEP** *inescare*, *blandiri*, quemadmodum *δέσσις* *deprecatio* a *δέω* *ligo* & *vincio* apud lexicographos deducta traditur? *Deprecatio* miseri cum lacrimis, & gemitibus facta, Deo offert, quod ei maxime placet; suasque proinde spirituales, sincerasque illecebras, suaque incensa thura habet, unde *καταχρηστικῶς* quasi *esca*, *hamus*, & *blandimentum* ad sibi conciliandam supremi Numinis pietatem dici quodammodo possit. Sic vicissim Latinus interpres Is. c. LXVI. v. 12. & 13. Deum comparat matri, quae filiis suis blanditur.

(4) **ΕΓΠΑΡΑΚΑΛΕΙ**. Verbum a Graecis, ut & alia plura, sed linguae legibus neglectis, mutuatum, praefixam-

que gerens participii notam, sic reddi postulat *interpellans*, *obsecrans*, *implorans* S. Coluthum tamquam *intercessorem* suum apud Deum. Scriptor miraculorum S. Macarii de *Iulio* monacho narrat, quod eum **αυ-παρακαλει** rogavit dicens ... Idemque *Iulius* subinde Macarium alloquens ait: **ειπαρακαλει εμευκ** rogo te. Haec etiam tene ex eodem ipso mox laudato *Borgiano* fragmento.

(5) **ΤΑΕΝΤΕΒΙΗΝ**. Ex Memphitico, & Sahidico **ΕΒΙΗΝ** *humilis*, *vilis* abstractum est: **ΤΑΕΝΤΕΒΙΗΝ**. Ita proinde *mutilatum* induximus clamantem ad S. Coluthum: miserearis *vilitatis*, five humiliationis, & abiectionis *meae*. Originem suam vox ista debet Hebraicae linguae, unde עני *egenus*, *inops*, *humilis*, *vilis*, *pauper*, *pauperrimus*. Hinc & Ebionaei haeretici sic dicti ut Origenes scribit in IV. περὶ ἀρχῶν n. 22. tamquam πτοχοὶ τῇ δυνάμει ... τῆς πτοχείας ἐπόνυμοι· ἐβίων γὰρ ὁ πτοχὸς παρ' Ἑβραίοις ὀνομάζεται, *mentis inopes*, *qui a mentis*

tis

*tis inopia nomen suum ducunt ; pauper enim hebraice ebion dicitur . Similia repetit Orig. sub initium lib. II. cont. Celsum . Sed vide in ea Origenis loca Maurinor. PP. adnotationes . Euseb. lib. III. H. E. c. 27. ex eo Ebionaeos dictos indigitat , quod πτωχῶς ἢ ταπεινῶς misere admodum , viliter , & abiecte de Christo sentirent ; eique consentire videtur Timotheus presb. Cpolit. de recept. haeret. apud Cotelier. Tom. III. Mon. E. G. Heic in mentem mihi venit non impius modo , sed & ineptus , ridiculus , & stultissimus scurra magis quam scriptor *Voltaire* , qui inter cetera , eaque fere perpetua mentis suae deliramenta , id etiam ausus est effutire , nihil umquam affinitatis inter linguas Hebraicam, Syram, Phoeniciam, & *Aegyptiam* intercessisse, etsi in earum singulis infantissimus esset . Mitto hominis temeritatem refellere . Satis enim pro meritis imperitia *Voltaire* deridetur , & castigatur a viro doctissimo , qui volumina tria *epistolarum* sub nomine quorundam Alemannorum , Polonorumque Iu-*

daeorum, quartum Parisiis edita, in eum scripsit, tom. II. *petit commentaire extrait* XIV. §. 10.

(6) **ΛΥΕΙ ΨΑΡΟΥ ΕΝ ΟΥΖΟΡΟΙΑ ΝΤΕΧΥΗ.** *Venit ad eum in visione noctis.* Lucas Holstenius in notis ad acta S. Perpetuae, ubi §. 10. haec leguntur: *Pridie quam pugnaremus video in oromate: rem exigere censuit, ut scribatur horamate, nisi haec vox ita deformata in usu populi Afrorum erat.* Atqui non in Africa tantum, sed etiam in Thebaide, ut ex hoc nostro fragmento liquet, efferebatur corrupta **ΕΡΡΟΙΑ** pro **ΕΡΡΑΙΑ**. Apud Memphitas variam vox ista fortunam subiit. **ΣΗ ΟΥΖΟΡΟΙΑ** Tebannensium more scribitur Daniel. cap. II. v. 19., IV. 10., & VII. 13. **ΣΗΝ ΟΥΖΟΡΟΙΑ ΝΤΕ ΠΙΕΧΥΡΕ** *in visione noctis*, aliisque in locis. Sed in novo testam. a Wilkinsio edito, ut Matth. XVII. 9., Actor. XV. 9., & alibi passim, **ΕΡΡΑΙΑ** legitur. Immen-

Immensus essem si congerere modo vellem
tam multa, eaque omnia genuina, cele-
berrima, ac testatissima admirandarum
apparitionum, visionumque exempla, quae
de SS. martyribus a priscis ecclesiae Pa-
tribus, atque scriptoribus referuntur.
De S. Potamiaena V. & M. Alexandrina,
quae imperante Severo, *tertio post marty-*
rium die, noctu apparuit tum Basilidi, suo
ante triduum tortori, *capiti eius coronam*
imponens, dicensque, *se ipsius causa Do-*
minum orasse, tum & aliis pluribus civibus
suis, quos ad Christi fidem suscipiendam
provocavit, Eusebius narrat lib. VI. H. E.
cap. 5. Inter acta SS. Montani, Lucii, alio-
rumque MM. de schola S. Cypriani apud
Ruinartium magnus Martyr Flavianus pul-
cherrimum hocce testimonium de seipso
edidit: *Cum iam Successus, & Paullus cum*
comitibus suis coronati fuissent; & ego post
infirmi- tatem convalescerem, video ad domum
meam venisse Successum episcopum, vultu pa-
riter, & cultu nimis claro, cuius effigies
difficulter agnosceretur, eo quod carnales ocu-

li angelico splendore rutilarent . Quem cum vix agnoscerem ait mihi : Missus sum nuntiare tibi quia tu passurus es . De SS. Martyribus Gervasio, Protasio, Nazario, Celso, Agricola, & Vitale, qui corpora sua ubi laterent magno Mediolanensi Ambrosio palam revelarunt, testes sunt Ambrosius ipse, Paullinus illius diaconus, & Augustinus . De S. Felice Nolano haec idem Augustinus scribit cap. 16. in lib. de cura pro mortuis gerenda : Hinc solvitur illa quaestio, quomodo martyres ipsis beneficiis, quae dantur orantibus, indicant se interesse rebus humanis, si nesciunt mortui quid agant vivi . Non enim solis beneficiorum effectibus, verum etiam ipsis hominum aspectibus confessorem apparuisse Felicem . . . cum a barbaris Nola oppugnaretur audi vimus non incertis rumoribus, sed testibus certis . S. protomartyris Stephani apparitiones in Palaestina, in Africa, & in insulis Balearibus magna cum christianae fidei gloria, & emolumento universae ecclesiae innotuerunt . Quid multa ? In actis SS. martyrum sinceris

ris huiusmodi caelestium *apparitionum*, & *ὁρομάτων* exempla tam frequenter occurrunt, ut ea quasi usitata, propriaque signa in divinis illis heroibus Nazianzenus Gregorius praedicare non dubitarit. Is enim or. IV., quae est invektiva I. in Iulianum, n. LXIX. nuperrimae edit. non modo martyrum virtutes in *expellendis daemonibus*, *morbisque curandis* celebrat, sed & eorum *apparitiones*, *praedictionesque* verbis hisce extollit, ὧν αἱ ἐπιφάνειαι, καὶ ὧν αἱ προρρήσεις. Quo in loco ego equidem nescio cur doctissimus Petavius lib. XIV. de incarn. c. 11. §. 4. suspicari maluerit ἐπιφάνειας a Nazianzeno usurpari ad *beneficas*, ac *salutares* Martyrum *vires* significandas. Nam si aliud quiddam quam veras *apparitiones* exponas, non intelliges quid sibi velint αἱ προρρήσεις *praedictiones* scilicet, quae certe non nisi ex *aspectabili praesentia*, & ex ore ipso martyrum in visu loquentium efferri quiverant. Accedit his, quod eloquentissimus Gregorius τὰς ἐπιφάνειας ab *ope*, & *efficacitate* martyrum in miraculis patrandis, ut

ut ex antecedentibus , & consequentibus illius testimonii verbis liquet , diserte prorsus , aperteque distinguit . Quod si Nyssenus *or. 2. de SS. XL. MM.* tom.II. eo fortasse sensu , quo putat Petavius , τὴν ἐπιφάνειαν semel accepit , non ideo fit quin ea usus proprie fuerit cum alibi , tum vero maxime in priori *or.* tom.I. p.210. , ubi eorundem MM. historiam texens , *tyrannidis administrum* , τῇ ἐπιφανεῖα τῶν ἁγίων πνευμάτων *sacrorum spirituum apparitione* , ut *Paullum maiestate Christi circumfusum* , narrat . Interpres Origenis ad §.28. lib. III. c. Celsum τὰς ἐπιφάνειας *miracula* simpliciter vertit . Aio & ego ἐπιφάνειας , de quibus loquitur Origenes , *miracula* appellari posse ; sed per eam vocem Origenem *veras apparitiones* intellexisse iure contendo . Disputans namque contra Celsum *sanationes* , & *apparitiones* vere divinas , quae primum a Christo , quaeque deinde in illius nomine factae fuerant , opponit diabolicis , aut certe fabulosissimis *sanationibus* , & *apparitionibus* , quae a Celso ipso tamquam
admi-

admiranda quaedam *Aesculapii*, *Apollinis*,
 & *Aristeae proconnesii* prodigia insolentissime
 iactabantur. Sed a diverticulo in viam.
 Quae haecenus observavimus eo spectant,
 ut intelligamus quam familiares, & cele-
 bres fuerint, quarto praesertim, & quin-
 to ecclesiae saeculo, SS. martyrum appari-
 tiones. Tum enim splendida illa tempo-
 ra, quae iamdiu beatorum athletarum
 agmina pro Christo occisa expectabant,
 ex omni caelorum plaga visa sunt eluce-
 scere, quando, sic providente Deo, eo-
 rum gloria in spectaculum totius orbis ter-
 rarum ventura erat. Huiusque tam aureae
 ac felicis aetatis dies sanctorum appari-
 tionibus divinitus destinatos suis ipse ocu-
 lis vidit, eleganterque descripsit auctor
 opusculi sive epistolae ad amicum aegro-
 tum *de viro perfecto*, quae licet tributa
 olim fuerit D. Hieronymo, hodie tamen,
 ut scribit Vallarsius tom. XI. oper. Hieron.
S. Maximi Taurinensis est, nemine iam diffi-
tente. At inter martyres, qui per ea tem-
 pora e sepulcris suis quasi adhuc viventes,
 in

in divinis five somnis , five visionibus , ut utrique hominum saluti , egestatique confulerent , se eis in conspectum dare consueverunt , non potuit non maxime celebris , & insignis esse S. *Coluthus*. Qua de re praestat heic recudere praeclarissimum Palladii testimonium, a Meursio primum Graecis typis, & a La-de-Bigne deinde in to. XIII. Bibl. PP. cum addita interpretatione Latina editum , ut ex eo maiorem lucem , auctoritatemque accipiant huius nostri fragmenti tabulae , ubi S. Martyris apparitiones , visionesque commemorantur.

Palladii Episcopi Helenopoleos historia Lausiaca
c. LXXXIX. ex Meursio.

Περὶ παρθένης τινὸς , καὶ Κολλέθης .

Ἄλλη τις ἂν (*l*eo La-de-Bignius habet) τῇ ἀληθείᾳ παρθένος τῇ τῆς ἀσκήσεως ἔργῳ νηφόντως προσέχουσα (ἐμοὶ γειτνιώσα parenthesi interiecta defunt in Lat. vers. La-de-Bignii) ἥς τὴν ὄψιν μὲν εἶχ' ἐώρεκα προῆλθε γὰρ αὕτη (ὡς ἔλεγον εἰδοτες addit La-de-Bign.) & δέποτε ἀφ' ἧς ἀπέ-

ἔ' ἀπετάξατο , πληρώσασα ἑξήκοντα ἔτη ἐν τῇ
 ἀσκησῇ μετὰ τῆς ἰδίας μητρὸς · εἰς ὑψέρον δὲ μελ-
 λήσεως αὐτῆς μεταβαίνειν τὸν βίον πρὸς τὴν ζωὴν
 τὴν ἀκήρατον , ὡς αὐτῇ τῇ ἀνδρείᾳ ὁ κατὰ τὸν τό-
 πον ἐκείνον ἅγιος μάρτυς Κόλλεθος λέγει αὐτῇ ·
 σήμερον μέλλεις ὁδεύειν πρὸς τὸν δεσπότην σε , καὶ
 ὁρᾷς ἀπαντὰς τὰς ἀγίας · ἐλθῶσα ἐν ἀρίστησιν μεθ'
 ἡμῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ (leg. ex Meursii emen-
 datione μαρτυρίῳ) ἀναστᾶσα ἐν ὄρθρου ἡ μα-
 καρία , καὶ ἐνδυσαμένη , καὶ λαβῶσα ἄρτον ,
 καὶ ἐλαίᾳς , καὶ λεπτολάχανα ἐν τῇ ἑαυτῆς σπυ-
 ρίδι , ἐξελθῶσα ἐπῆλθεν εἰς τὸ μαρτύριον ἡ το-
 σαῦτα ἔτη μὴ παρελθῶσα . Καὶ προσευξαμένη ,
 καὶ καθεδεῖσα , καιρὸν ὀπιτηδεῖον πρὸς τὸ γεύ-
 σαθαι ἐπέτῃρει διὰ πάσης ἡμέρας . Παραγενο-
 μένης δὲ τῆς ἐννάτης , καὶ τῆς τῆ φαγεῖν ὥρας
 ἐνστάσης , μηδενὸς (μηδενὸς in textu La-de-
 Bignii) ἔνδον ὑπάρχοντος τεθεικῆα τὰ βρώματ' αὐτῆς
 προσκαλεῖται τὸν μάρτυρα , λέγουσα · εὐλογησόν
 με τὰ βρώματα ἅγιε Κόλλεθε , καὶ συνοδευσά-
 τωσάν μοι αἱ πρεσβεῖαι σε . Καὶ καθεδεῖσα
 ἔφαγεν . Καὶ πάλιν προσευξαμένη ἦλθεν πρὸς
 ἡλίας δυσμὰς εἰς τὸν οἶκον · καὶ δίδωσι τῇ ἑαυτῆς
 μητρὶ σύγγραμμα Κλήμεντος τῆ στρωματέως εἰς
 τὸν

τὸν ἀδελφὸν Ἀμῶς . Καὶ λέγει αὐτῇ . ὁὗτος τὸ
 πρὸς ὁπισκώπων πρὸς ὁριζόμενων . καὶ εἶπε αὐτῇ .
 εὖξαι πρὸς ἐμὲ . ὁδὲν γὰρ πρὸς τὸν κυρίον με .
 Καὶ ἐτελεύτησεν ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ , μὴ πυρέξασα ,
 μὴ κεφαλαλγήσασα , ἀλλ' ἐαυτὴν ἐνταφιάσασα
 εἰς χεῖρας Θεῷ τὸ πνεῦμα παρέθετο .

*Erat alia quaedam revera virgo religiosae
 vitae exercitationi vigilanter addicta , mihi
 vicina (intellige aede) , cuius quidem vul-
 tum non vidi . Ipsa enim , uti dicebant , qui
 eam norant , numquam progressa est ex quo
 renuntiavit , quum annos expleisset sexaginta
 in exercitatione una cum matre sua propria .
 Postremo autem , quum esset digressura ex hac
 vita ad vitam incorruptibilem , adstans deco-
 ra viri specie Sanctus Martyr Colluthus ,
 qui est prope locum illum (Antinuum) dicit
 ei : hodie eris itura ad Dominum tuum ,
 & visura sanctos omnes : veniens igitur prande
 nobiscum in martyrio . (Vide visionem S. Ia-
 cobi M. Africani apud Ruinart. pag. 228.
 edit. Amstelæd.) Quum itaque beata illa mane
 surrexisset , seque induisset , & panem , olivas ,
 paucaque olera in sporta sua accepisset , egressa
 per-*

perrexit in martyrium ea quae tot ante annis
numquam prodierat . Et quum orasset , & se-
disset tota die tempus observabat opportunum
ad degustandum . Adventante autem nona ,
& imminente hora vespendi , quum , nemine
intus praesente , parasset cibos , rogat Marty-
rem dicens : Benedic meos cibos , Sancte
Colluthe , & me comitentur intercessionibus
tuae . Et sedens manducavit ; quumque ite-
rum orasset domum venit circa solis occasum .
Et dat suae ipsius matri tractatum Clementis
Stromatei super prophetam Amos ; dicitque ei :
Hunc da Episcopo relegato , & dic ei ut oret
pro me : vado enim ad Dominum meum . Et
nocte ipsa e vivis decessit , non febre , non ca-
pitis dolore affecta , sed quum seipsam ad se-
pulcrum composuisset , in manus Dei emisit
spiritum . In hac omni visione tam mani-
festa , & aspectabilis fuit S. Coluthi praesen-
tia , qua se huic sanctae virgini conspicien-
dum exhibuit , totumque istud , quale ha-
tenus audivimus , familiare cum ea collo-
quium habuit , ut viri apprime docti , & in
criticae artis studio exercitati , interque ce-
teros

teros *Gentianus Hervetus*, & *Margarinus La-*
de-Bigne in ea discernenda perbelle delusi,
 viventem adhuc *Coluthum*, eumque Mar-
 tyrem non iam consummatum, sed *desi-*
gnatum tantummodo, nec iam mortuum,
 sed *brevi moriturum* existimarint. At vero
 errat *Hervetus*, qui putat hic τὸν μάρτυρα
 esse, praepositum martyrio, ait *Meursius* in
 adnotationibus, erratque proinde & *La-*
de-Bignius ipse, qui sequitur alucinatio-
 nem *Herveti*. Neque enim ii sic excusan-
 di sunt, quemadmodum iure excusantur
 monachi illi, qui in oriente versantes vi-
 vum putarunt magnum *Ambrosium*, quo
 die iam mortuus eis in monasterio appa-
 ruit, cumque ipsis oravit, & singulis ma-
 nus imposuit, teste epistola, quam de eo
 eventu a monachis ipsis ad *Ambrosium*
 missam successor eius *Simplicianus* recepit,
 & *Paullinus* diaconus rei gestae narrator
 fidissimus suis ipse oculis vidit, & explora-
 vit. Porro tota haec *visio* prout a *Palla-*
dio describitur merito cum ea comparan-
 da est, qua insignis Martyr *Basiliscus*
 S. Iohan-

S. Iohanni Chrysoſtomo Comanis in templo apparuit, eique diem mortis praedixit, & ſepulturae locum oſtendit. Quod vero ad tempus viſionis ſpectat, eam accidiffe coniicio ſub Imperatore Valente, annum inter CCCLXXII. & CCCLXXIX. Palladius in huius noſtrae virginis hiſtoria commemorat *Episcopum* Antinoopolim in Thebaide *relegatum*, cui tradendus erat commentarius Clementis Alexandrini in prophetam Amos. At totis annis *quatuor*, quibus Palladius Antinoi fuit, ab anno ſcilicet CCCXCII. ad CCCXCV. uſque, nullus in ea urbe exſul episcopus invenitur. His itaque annis iſtius apparitionis epocha affigi nulla ratione poteſt. Uno tantum imperante Ariano principe *Valente*, ex eccleſiaſticae hiſtoriae monumentis ſcimus, ſanctiſſimum Edeſſenum episcopum *Barſem* primo *Aradum* in Phoenicia, deinde *Oxyrinchum* in Aegypto, tandemque *Philas* in extremitate Thebaidis *relegatum*. Neque is tantum, ſed una cum ipſo iuſſi ſunt in exſilium ire *Antinoem* in Thebaide *Eulogium*

gium Edessenorum presbyterorum ducem, & Protogenem in eo ordine post *Eulogium* secundum. Annus exilii ex urbe Edessa tribus hisce divinis viris indicti erat an. Chr. circiter CCCLXXII. *Barses* vero ante annum CCCLXXIX. ad beatam vitam iam transmigrasse creditur. Sed ut intelligatur, quomodo & is esse potuerit episcopus ille *relegatus*, cuius mentio fit in recitata narratione Palladii, sat erit audire Theodoretum, qui lib. IV. H. E. c. 14. *Barses* describens in *Oxyrinchum* deportatum, eo quoque, ait, illius famae claritas cunctos pertraxit, κακεῖ τὸ (τὸ τέτῃς in ms. cod. biblioth. Angelic.) κλέος συωήγειρεν ἅπαντας, unde εἰς φρέριον ἔχατον τοῖς ἐκεῖ γειτονεύουσι (γειτονεύου in eodem Angel. biblioth. ms.) βαρβάρους, in ultimum quoddam castrum barbaris vicinum, φιλὼ δὲ τέτῳ ὄνομα, cui nomen *Philo*, (perperam a quibusdam scriptoribus in φλωὼ mutatum, uti & prave legitur tum in reg. cod. apud Stephanum, tum in cit. ms. Angel. bibl.) caelo dignus senex abductus est; atque ita has omnes provin-

*vincias, Phoeniciam, Aegyptum, & The-
baidem, virtutis suae radiis illustravit.
Quidni igitur & mater ascetriae nostrae
commota tanti episcopi fama ad eum
Antinoopoli discedens accedere consueve-
rit, sicque Barses per matrem innotuerit
filiae? Verum praeter Barsen, Eulogius,
& Protogenes uno eodemque tempore in
urbe Thebaeorum Antinoo, εἰς Ἀντινὸν τῶν
Θηβαίων, quo missi fuerant a Modesto
praefecto Edessae, versabantur. Ibi cum,
teste eodem Theodoreto in laudato lib.
c. 18., reperto episcopo communionis suae,
ecclesiasticis conventibus interessent, & pau-
citate coeuntium animadversa, causam scisci-
tati, incolas urbis gentiles esse didicissent,
dolore affecti sunt, uti par erat, & infide-
litatem civium deplorarunt. Nec tamen do-
lorem ac luctum sibi sufficere existimarunt,
sed omni ope incubuerunt, ut illorum morbum
sanarent. Ac divinus quidem Eulogius in
cellula inclusus diu noctuque universorum Deo
supplicabat. Admirandus autem Protogenes
τὰ Ἑυρωπαϊκὰ (ἐκ νόμου in cod. reg., & Angel.*

biblioth.) *ῥεῖματα πεπαιδευμένος* *sacris*
litteris , (*legitimis* , ex Sirmundi versio-
 ne , seu *legalibus litteris* , ut mallet in no-
 tis Valefius ,) *eruditus* *cum scholam*
ibi , ac *ludum litterarium* *instituisset* , pue-
 rorum *magister factus* *in divinis elo-*
quiis erudit . Cumque gratia curatio-
 num donatus ad domum aegrotantis ado-
 lescentis semel perrexisset , morbumque
 ab eo oratione depulisset , *reliquorum*
adolescentum patres eum singuli in domos
suas deduxerunt , orantes ut aegrotantibus
 opem ferret . At ille negabat se Deo suppli-
 caturum , ut morbum expelleret , priusquam
 infirmus baptismi donum suscepisset , illi vero
 libenti animo parebant & uno , eo-
 demque tempore animi simul & corporis salu-
 tem percipiebant . Quod si quando sano cui-
 piam persuasisset , ut divinam gratiam suscipe-
 ret , eum protinus ad Eulogium deducebat . . .
 ut capto dominicum signum imponeret :
 (baptismum scilicet , ut Valefius in adnotat.
 exponit , conferret .) Omnes porro admira-
 bantur Protogenem Eulogio primas ce-
 den-

dentem Ex quo non sine caussa coniecta-
bant , longe maiorem ac praestantiorē esse
illius virtutem . Iam vero cum sedata tem-
pestate in patriam redire iussi essent ,
cuncti eos cum gemitu , & lacrimis deduxe-
runt , praecipue vero episcopus illius loci . . .
Postquam ergo in patriam pervenere , divi-
nus quidem Eulogius , Barse ad vitam doloris
expertem translato , ecclesiae , quam rexerat ,
gubernacula suscepit . Admirandus autem
Protogenes excolere iussus est Carras ur-
bem agrestem , atque horridam . . . Ve-
rum haec postmodum gesta sunt (extincto
Valente) pace ecclesiis restituta . Et Eulogius
quidem tamquam Edeffae episcopus inter-
fuit Antiocheno concilio an. CCCLXXIX. ,
deinde Constantinopolit. I. an. CCCLXXX.
Ex his , quae Theodoretus narrat , colli-
gere statim licet , quam facile fieri potue-
rit , ut virgo nostra Antinoitana *Eulogium* ,
cui primas deferebat Protogenes , pro epi-
scopo relegato acceperit . Quamquam nihil
fortasse necesse est ad aliud quodvis conie-
cturae genus confugere , si , quod Sozo-

menus lib-vi. H.E. cap. 34. testatur, *Barses,*
& Eulogius episcopi fuerant, non alicuius ur-
bis, sed honoris dumtaxat causa, tamquam
ad repensanda praeclara ipsorum facinora,
in suis monasteriis ordinati, quo quidem modo
etiam Lazarus (inter Nisibenos monachos)
episcopus fuit. Atque hunc quidem Sozo-
 meni locum Valesius putat sic explicari
 posse, ut *Barses, & Eulogius initio quidem*
creati fuerint episcopi vacantis loci, honoris
causa; postea vero sedes illis traditae fuerint,
quas regerent. Tillemontius huiusmodi ho-
 norariorum episcoporum ordinationem tam-
 quam extraordinariam, & contra cano-
 nes institutam censet, deque auctoritate
 Sozomeni se nonnihil dubitare significat.
 At probe norat Tillemontius ex Theodo-
 reto lib. iv. H.E. cap. 13. ordinationes non
 modo diaconorum, & presbyterorum, sed
 etiam episcoporum contra canones a S. Eu-
 sebio Samosatensi extra ordinem in Valen-
 tis persecutione eo consilio peractas, ut
 praesto essent orthodoxi Praefules, qui,
 sicubi opus esset, exsulantium vices, locum-
 que

que supplerent. Theodoretus ipse lib.v. c.4. *aiunt*, inquit, *Eulogium* ab eodem Eusebio (certe quidem extra ordinem, & tranquillatis catholicae fidei rebus) Edessenaec ecclesiae pastorem fuisse consecratum: quae loquendi ratio satis apte indicare potest eum, qui fuerat ab Eusebio ordinatus episcopus, ab eodem ipso, Barsam e vivis sublato, in Edessena sede paulo ante Antiochenam synodum fuisse collocatum. In hunc vero modum, adhibita interpretatione Valesii, ea quae Sozomenus narrat de Eulogio episcopali ordine ante exilii tempora insignito, cum Theodoreti testimonio facile conciliantur. Ad summam, Palladii historia eo nos ducit, ut coniiciamus alium neminem esse potuisse *episcopum*, quem *relegatum Antinointana* virgo appellat, nisi aut *Barsam*, aut *Eulogium*. Quumque hae duae S. Martyris *Coluthi apparitiones*, altera scilicet, quam narrat Palladius, altera, quam modo ex *Thebaico fragmento* evulgamus, tantam inter se affinitatem habeant, ut quasi gemel-

lae sorores uno eodemque partu natae putari queant, vix ego dubito, quin ad eandem propemodum epocham referri, atque reduci absque ulla prorsus difficultate debeant. Idem namque ingenium, ut cetera mittam, spirare videntur, eandemque & temporis, & sacrarum *agaparum* notam in fronte gerunt.

(7) **ΑΚΟΧΑΝΤ**. In autographo **ΑΚΟΧΑΝΤΙ**, vel **ΑΚΟΧΑΝΤΗ** quasi cum affixo pronomine scriptum ab initio videbatur. Sed **Ι**, aut **Η** tamquam linguae canonis adversans, atque mendosum eiusdem scriptoris spongia deletum est.

(8) **Παρις**. *Domine mi*. Memphitice in ms. cod. Boniurii Genes. c. xxiii. v. 11. & 15. **παρις**. Sic Ephron Abrahamum, sic **παρις** regem Nabuchodonosor Daniel cap. iv. v. 16., sic & Magdalena **παρις**, Christum quidem alloquens, sed quem illa *hortulanum* putabat, Ioh. xx.

v.15. vocat. Eodem honesto loquendi genere, **ΠΕΝΘΕ** *Domine noster*, utuntur gentiles Apostolum *Philippum* rogantes apud Iohan. cap. XII. v.21. At Thebaeorum more **ΠΑΧΟΙΣ** *S. Macarium* appellat monachus *Iulius* in alio, quod saepe laudavimus, illius miraculorum fragmento: unde in monasterio feminarum *Tabennosiotarum* virgo omnium sanctior, mirumque in modum humilis atque modesta, quum *S. Pitirum* optanti licet, atque roganti ausa non esset elargiri *benedictionem*, sed hanc illa potius ab eo sibi dari exorasset, verbis hisce, teste Palladio in H. L. c.42., usa est: *Σύ με εὐλόγησον, κυρίε μου.* Quin & vir SS. Eulogius Alexandrinus magno Abbati Antonio notissimus, miserimum *mutilatum*, quem domi suae alendum, curandumque susceperat, ut ex eodem Palladio retulimus, *domini* titulo in ipso quoque familiari colloquio salutabat. Nemini proinde mirum videri debet, si noster iste aegrotus virum aspe-

aspectu decorum, secumque in visu mirifice colloquentem **ΠΑΧΟΥΙΣ** honoris, & reverentiae causa patrio, uti coniicitur, more, rituque appellat.

(9) **ΑΝΘΥ ΠΕ ΚΟΛΟΥΘΟΣ ΠΣΔΗ ΕΙΝ**. *Ego sum Coluthus ΠΣΔΕΙΝ medicus. ἸΝΣΔΙΝ medici* in citato Borgiano fragmento miraculor. S. Macarii commemorantur. Memphitice **CHINI**, ἱατρὸς dicitur a Chaldaica fortasse, & Syra radice **NDN** sanare. Verum unus is locus est, quo qualiscumque Coptorum traditio de S. Colutho medicae artis cultore in eorum synaxario indicata confirmari potest. Heic enim suo veluti ore seipsum vir sanctus, *nomine*, & *arte* quasi cunctis cognitum, *Coluthum medicum*, absolute vocat. Vide tamen ne *medicum* ex eorum ordine credas, qui, utpote κατ' Ἐπίκουρον, *Epicuraei* scilicet, aut ὑπὸ τῆς Περιπάτου *Peripatetici*, aut ὑπὸ ἱατρῶν Στωϊκῶν *Stoici*, nuncupati, ex Aegyptiorum christianorum disciplina ab Origene lib.III. contra Celsum n.75. strenue vindi-

vindicata, fugiendi erant. Ceterum in locis aliis, ubi S. Coluthum *medicum verum, curationum effectorem, morborumque & corporis, & animi sanatorem* appellari audivimus, voces sunt, quae in actis martyrum, in SS. PP. scriptis, & in ecclesiasticae historiae monumentis, quoties de miraculis sanationum ad sanctorum sepulcra patrat, sermo fiat, *καταχρηστικῶς* usurpantur, & *figuratam*, atque *impropriam* significationem fere semper habent; medicosque designant non humanis artibus, sed divina virtute curantes.

(10) **ἡτ̃ βωκ ἐξοχὴ ἐτπο //**

λιν. La-Crozius in *sylloge quarumdam vocum dialecti Sabidicae*, **ἡτ̃** pro **βινδκ** usurpari scribit, in *myst. litt.* p.47. l.8., & p.52. l.5., notatque deinde *hanc vocem superesse in lingua Sinensium*. De **βιντ̃** id ego legi, de **ἡτ̃** vero fidem omnem esse velim apud eundem La-Crozium. **ἡτ̃** profecto non in hoc nostro tantum, sed

sed & in aliis pluribus *Borgianis* fragmentis, vim habet coniunctionis &. Hinc in oratione dominica a S. Macario thebaice recitata legitur : **ἵνα τὸ ἐμὸν ἐργον ἐπειρασῶς**, & *ne nos inducas in tentationem*. **Βοῦκ ἐργον** pariter in iisdem fragmentis pro *ingredi* saepissime occurrit. Verum id, quod in praesentia accuratiori observatione dignum videtur, est positio, & situs *martyrii* extra moenia Antinoes. Inde enim S. Coluthus iubet homini iam sanato, ut *ingrediatur urbem*. Sed, si quantum a moeniis distaret *martyrium*, fortasse quaeris, redi, te quaeso, ad historiam, quam paullo ante de virgine Antinoitide ex Palladio dedimus. Inde coniicere licebit, tantam fuisse distantiam *martyrii* a civitate, quantam metiri potuit longitudo temporis, quod in iter pedibus ab hora *post nonam*, post prandium scilicet, & iteratas patrono suo beatissimo preces, *ad vesperam usque circa solis occasum confectum*, virgo sexagenaria impendit.

(11) **Λχις**

(11) **Αχισ ἐροῦν θε αὐ πε
πνι ἐ Μαρίας τπορην**. Ne quid
S. Martyre indignum in his verbis cogi-
tes, animo tecum paullisper revolve quam
incomprehensibilia sint iudicia Dei, & in-
vestigabiles viae eius. Statuerat misericors
Dominus huius miraculi celebritate infamem
feminam Mariam nuncupatam a per-
ditionis barathro in aeternae salutis se-
mitam revocare, & ad eximiae sanctitatis
gloriam extollere. Ne tamen ei uni mu-
lieri, sed & toti civitati, in qua plurimi
adhuc gentiles supererant, patrati prodi-
gii fama ad publicam utilitatem propaga-
ta splenderet, sanati hominis ministe-
rio, eoque inusitati *excitamenti* genere
uti voluit, quo cives ad personam scisci-
tantis de *domo mulieris* paullo curiosius
agnoscendam, atque notandam induce-
rentur; atque ita & S. Coluthi merita,
& ea, quae pro conversione Mariae pec-
catricis acturus mirifice erat, per univer-
sam urbem celebrarentur. Haec omnia
sunt,

sunt , quae Deus glorioso martyri tamquam legato suo delecto in edito oraculo exsequenda communicavit . Quam in rem, vel invito arroganti , infanoque Voltairio , uti me posse arbitror gravissimis illis Theodreti sententiis , quibus S.Simeonis Styli-
tae acta in H.Rel. c.25. defendit : *Ego vero , inquit, non absque divino consilio (id factum) credo . Quamobrem eos oro , quos reprehendere delectat , ut linguae frenum iniiciant , neque temere ferri sinant ; sed considerent Dominum talia persaepe ad segniorum utilitatem instituisse . Nam & Esaiam nudum , discalceatumque incedere iussit . . . & Osee uxorem sumere fornicariam , & rursus diligere uxorem pravam & adulteram* Horum unumquodque fieri iussit universorum moderator , eos qui sermoni non parebant , & prophetiae aures praebere abnuebant , spectaculi admirabilitate colligens , & ad audiendas vaticinationes inducens . Quis enim non obstupuit , cum divinum hominem nudum ambulantes videret ? Quis eius rei causam cognoscere non desideravit ? Quis porro sciscitatus
non

non est, cur tandem cum fornicaria habitare propheta non gravetur? Ut igitur horum unumquodque universorum rex fieri iussit, ut ignavorum, ac desidum utilitati consulere, sic & novum istud, admirandumque spectaculum instituit, ut omnes rei novitate ad spectandum perduceret, probabilemque adventantibus traditam sibi admonitionem efficeret. Novitas enim spectaculi idoneum est pignus doctrinae, & qui ad spectandum venit divinis imbutus recedit. Age igitur, & tu ad hunc ordinem divinorum consiliorum duce Theodoreto, refer quicquid audis a S. Martyre huic mutilo iam prodigiose sanato in visu dictum, iussumque, ut non clam, sed palam a civibus & roget, & sciat quaenam sit domus Mariae fornicariae.

(12) ΕΙΘΥΜΩ ΕΡΤΕΥΩΝ ΝΕΝ
 ΜΑC ΤΑΤΗΝΑC ΕΠΕCΒΕΚΕ. Volo

cum ea (fornicaria Maria) transigere notem. Verba sunt, quae a sanato dicta, si secundum praepropera, & fallacia iudicia hominum expendantur, aliquam, licet incer-

incerti mali suspicionem ingerere poterant; sed secundum arcana iudicia Dei per S. Martyrem revelata, eo ordinata erant, ut cives inducerent ad sancta hominis gesta in domo Mariae studiose observanda, & ut significarent salutaria colloquia, quae ille ad mulieris conversionem sequenti nocte cum ea habiturus erat. Sic ducti speciali quodam supremi Numinis consilio viri duo cap. II. lib. Iosue ad terram Canaan explorandam in Iericho missi, *ingressi*, dicuntur, *domum mulieris meretricis Rahab* quiescentes *apud eam* innoxie, & caste. Tam *publica* deinde, tamque inusitata, & *aperta* declaratio hominis, cuius continentiam cuncti fortasse Antinoitani cives compertam habebant, apta per se erat ex animis audientium quamcumque mali suspicionem avertere, interea dum eorum attentionem ad insoliti facti genus expectandum provocabat. Quod porro additur de *mercede sua* danda mulieri, *figurata locutio* est, quam si quis aut mendacii, aut simulationis

tionis arguere vellet, is certe, auctore magno Augustino in lib. cont. mendac., in ep. ad Consentium, in lib. II. quaest. evang. q. 52., & alibi, ineptiret. Mercedis nomine singularis gratiae donum ex explicatissima eiusdem S. Martyris revelatione significatur. Nam & *gratia* Dei, ut ait idem ipse Hipponens. magister enar. in psal. xxxi. *merces nostra* vocatur. At praeter ea, quae tum in hac, tum in proxima observatione ad rem istam expediendam proferimus, vide exempla antiquissima sanctorum PP., unde iudicii formam de hoc nostro sumere possis. *Magistrianus* adolescens, ut ex S. Martyre Hippolyto narrat Pallad. H. L. c. 149. inspirante Deo, τῷ σχήματι τῆς ἀκολασίας praetextu intemperantiae accedit ad prostibulum, profundo vespere ingreditur ad eum, qui (puellas) alebat: dat ei V. solidos, & dicit ei: concede mihi μέναι ταύτην τὴν νύκτα manere hac nocte cum hac puella. In locum ergo occultum cum ea ingressus, dicit ei: surge, serva teipsam, & cum eam suis vestibus induisset... dicit ei: egredere.

M

Cete-

Cetera, quae sequuntur, vide in adnotat. nostra 18. ad mirac.I. In actis MM. *Alexandri & Antoninae* ad diem III. maii apud Bollandianos: *Angelus Domini apparuit uni militum aetate iuveni, nomine Alexandro, & dixit ei: Alexander, loquere Praefidi, & ingredi ad Antoninam, eamque chlamyde tua indue, ut (e lupanari) egressa fugiat impium...* Accessit, & dixit Praefidi: *iube ut ingrediar ad Antoninam si forte ei persuadere possim; tandemque sic fecit ut Angelus iusserat, & sanctam virginem illibatam servavit.* Idem, auctore Christo Iesu, praestitit *Didymus* cum virgine & martyre *Theodora*, in meritorium tradita, quo ille omnium prior, utpote sceleratus, & habitu peregrino indutus ad eam liberandam ingressus dicitur in actis eorundem SS. MM. apud Ruinartium. Simile quiddam S. Ephraem Syrus de Abrahamo eremita & presbytero scripsit in vita S. *Mariae poenitentis*. Ut enim senex SS. neptem suam e sordidissimae vitae coeno erueret, indutus militaribus vestibus, & ad lupanar, ubi miscellam versa-

ri intellexerat, profectus, postquam dapes a *prostibuli* administro parari iusserat, quasi cum scorto coenaturus solus ad eam accedere voluit. Iohannes cognomento Κόλοβος *Curtus* missus a toto Scetenfium monasterio ad *Paesiam* meretricio quaestu in fornice victitantem, ut illius saluti confu-
leret, accessit, & vetulae ianitrices negan-
ti se eum introducturum, *significa*, inquit,
dominae tuae: *magnum enim ipsi apporto*
emolumentum. Id & anus, & famuli,
& puella ipsa iam ornata, & ad procum
excipiendum parata pro *mercede iniquitatis*
acceperunt; sed vir sanctus unum caele-
stis gratiae emolumentum per oblatis lucri
nomen significare voluit. Haec ex Cotel.
tom.I. Mon. E. G. pag.485. Cetera prae-
tereo, ne nimius fiam.

(13) ΟΥΠΟΘ ΠΡΕΟΤ ΠΑΥΑΠΕ
ΗΤΕCΓΙΛΕ ΕΤΑΛΑΤ ΕΒΟΛΕΙ
ΤΟΟΤΚ. Ecce *magnae gratiae* donum,
quod audito miraculo, per *ministerium* mu-
tilati in pristinam sanitatem feliciter resti-

tuti, erat Deus, vade & sponse S. Colutho, fornicariae Mariae certissime collaturus. Inde famosa peccatrix insignis poenitentiae exemplum ad christianae fidei incrementa in tota Antinoes urbe futura erat. Neque enim dubitare licet, quin gloriosi martyris oraculum fuerit integre perfecteque completum. Ac si in fastis ecclesiae inter poenitentes sanctissimas geminae celebrantur *Mariae*, altera, quae neptis erat S. Abrahami, altera, quae vulgo *Aegyptiaca* nuncupatur: si & Moschus in Pr. Spir. c. 31. tertiam commemorat *Mariam* e dissolutae vitae erroribus revocata, quartam modo similis & nominis, & exempli in urbe Thebaidis Antinoe haberemus. Sed, quod iterum vehementer doleo, ea potior historiae pars, quae nobis triumphatricis gratiae prodigia in huius nostrae Mariae conversione a Christo peracta singillatim proculdubio narrasset, inter Thebana rudera omnino disperiit.

FINIS.

INDEX

INDEX RERUM

QUAE IN HOC OPUSCULO CONTINENTUR

*Littera P. indicat Praefationem : littera A.
indicat Adnotationes .*

A

- A** Colythus idem ac Coluthus . *pag.* 64. A.
A Acta Coptica S. Coluthi M. ubi detecta . 3. P.
 — eorum descriptio . 5. P.
 — ea pertinent saltem ad saeculum v. *ibid.*, *tum*
p. 58. A. 60. A. 109. A. 126. A.
 — scripta sunt dialecto Tebanensi, sive Sahidica .
 6. P.
 Acta Coptica S. Macarii . 52. A. 106. A. 126. A.
 145. A. 148. A. 169. A. 170. A. 172. A.
 Admonitionum ad monachos fragmenta Coptica .
 56. A. 125. A.
 Aegyptiorum christianorum formula peculiaris . 76. A.
 Aera martyrum quae . 19. & *seqq.* P.
 Agapae veterum christianorum . 133. A. & *seqq.*
 — dein sublatae . 135. A. & *seqq.*
 Aismavur, seu menologium Armenorum . 9. P.
 Anargyri qui dicti . 25. P.
 Angelus Antonius Bergomas Min. reform. 4. P.
 Antinoe quae urbs Aegypti . 26. P. *in not.*, 27. P.
 65. A. 161. A. 163. A.
 Antinous Hadriani amasius divinis honoribus cultus .
 26. P. 129. A.
 Apparitiones martyrum . *Vid.* Visiones.
 Arcani disciplina . 85. A.

Arianus praefes Thebaidis. 10. P. 27. P. 68. A. & seqq.
 Assemanius Ios. Simonius laudatus . 9. P. *in not.*
 Athanasii S. historiae fragmenta Coptica . 52. A.
 81. A. 84. A.

B

B Enhesa, seu Oxyrinchus urbs Aegypti . pag. 27. P.
 72. A.
 Bessarion Cardinalis inventor poematis Graeci auctore
 Colutho Thebano . 17. P.
 Borgiana fragmenta Coptica . *Vid.* Acta S. Coluthi .
 Acta S. Macarii . S. Athanasii historias . Sermones
 asceticos .
 Borgianum fragmentum Graeco-Coptic. *Vid.* Evan-
 gelii S. Iohan. fragmentum .
 Bossuetius Iacobus Benignus laudatus . 109. A.

C

C Hristianorum cura in colligendis martyrum me-
 moriis . pag. 18. P. *in not.*
 Christianorum oblatio quae . 85. A. & seqq.
 Christianorum agapae . 133. A. & seqq.
 Christianorum Aegyptiorum formula peculiaris. 76. A.
 Colluthiani haeretici . 17. P. 61. A.
 Colluthionis rura quae . 65. A. & seqq.
 Coluthi varii . 17. P. 25. P. 60. A. & seq. 62. A.
 Coluthi S. Mart. acta Coptica ubi detecta . 3. P.
 — eorum descriptio . 5. P.
 — ea pertinent saltem ad saeculum v. 5. P. 58. A.
 60. A. 109. A. 126. A.
 — scripta sunt dialecto Tebanensi , seu Sahidica .
 6. P.

Colu

Coluthi S. Mart. apparitiones , & visiones eadem
tum in actis Copticis , tum in historia Lausiaca
Palladii . 156. A. & seqq.

Coluthus S. Mart. celebratur in menologio Graeco-
rum Basilii . 6. P.

— celebratur in variis synaxariis . 8. P.

— celebratur in menologio Armenorum . 9. & seq. P.

— celebratur in synaxario Alexandrino . 12.
& seq. P.

— celebratur in calendario Syrorum . 27. P.

— quo tempore passus fuerit . 19. P. 23. & seqq. P.
74. A.

— an fuerit medicus . 25. P. 170. A. & seq.

— fuit patria Antinoensis . 26. P.

— caecum sanat . 32. & seqq.

— mutilum sanat . 45. & seqq.

— quomodo eius nomen scribendum . 58. A.

— an genere nobilis . 127. A.

Constantinus Clorus Caesar satis bene in christianos
animatus . 21. P.

Copti a Graecis verba mutuati sunt . 103. A. 143. A.
147. A.

— ab Hebraeis etiam verba mutuati sunt . 103. A.
148. & seq. A.

— agapas celebrant in martyriis . 133. A. 140. A.
& seqq.

— eorum antiquissima confessio dogmatis catholi-
ci de eucharistia . 90. A. & seqq.

Copticae linguae dialecti . Vid. Dialecti .

Crucis figura picta ad locum invocationis S. Coluthi
in eius actis quid portendat . 96. A. & seq.

Crucis signo se munibant veteres christiani . 108. A.
& seqq.

D

Dialecti linguae Copticae duo, Tebenensis,
& Memphitica. *pag.* 6. P.

— utriusque dialecti exempla varia. 51. & *seqq.* A.
56. & *seqq.* A. 80. A. 83. A. 94. A. 97. A.
102. A. 123. & *seq.* A. 142. A. 144. A. 145. A.
146. A. 150. A. 171. A.

Diapolis, sive Diospolis quae urbs dicta. 3. P.

Diocletiani Imp. persecutio in christianos. 19. P.
23. P. *in not.*

— dicta aera martyrum. 19. & *seqq.* P.

Domestici iidem ac servi. 115. & *seq.* A.

Domini appellatio quibus tributa. 168. & *seqq.* A.

E

EBionaei haeretici unde dicti. *pag.* 148. & *seq.* A.

Elmacinus castigatus. 121. & *seq.* A.

Episcopi honorarii in veteri etiam ecclesia. 166.
& *seq.* A.

Epulae veterum christianorum. *Vid.* Agapae.

Evangelii S. Iohannis fragmentum Graeco-Coptic.
breve edendum. 4. P.

Eucharistia oblationis christianorum nomine designa-
ta. 85. & *seqq.* A.

— praemittebatur agapis. 135. A. 140. A.

F

Fidei necessitas pro obtinendis curationum miracu-
lis. *pag.* 78. A. 82. A.

Fidei regula in invocatione Sanctorum. 96. A.
107. & *seqq.* A. 117. & *seqq.* A.

Geor-

G Eorgius Augustinus Antonius laudatus . pag. 4. P.
5. P.

Graeca verba ad Copticam linguam traducta . 103. A.
143. A. 147. A.

Gratiae divinae donum mercedis nomine indicatum .
177. A.

Gulutha dictus S. Coluthus ab Armenis . 9. P. *in not.*

H Ebraica verba ad Copticam linguam traducta .
pag. 103. A. 148. & seq. A.

Hecatompilos quae urbs dicta . 3. P.

Hominis nomine quid aliquando intelligatur . 125. A.

Horomata , seu visiones martyrum . 150. & seqq. A.

Hwidius Andreas Christianus Danus laudatus . 4. P.
in notis

I Nvocatio Sanctorum ex regula fidei peracta .
pag. 96. A. 107. & seqq. A. 117. & seqq. A.

Invocatio SS. Trinitatis apud veteres christianos usi-
tata . 107. A.

Iurisiurandi formula singularis . 85. A.

Iuramentum a Novatiano expostulatum . 93. A.

L AC a Manichaeis averfatum . pag. 95. A.

Lactis virtus . 101. A.

Leonius Paullus Episcopus Armenus laudatus . 10. P.

Lycopolis olim metropolis Thebaidis . 27. P.

Maca-

M

- M** Acarii S. actorum Copticorum fragmenta .
pag. 52. A. 106. A. 126. A. 145. A. 148. A.
169. A. 170. A. 172. A.
 Manichaeorum secta in Aegypto . 95. A.
 — lacti infensa . *ibid.*
 Maria fornicaria S. Coluthi intercessione a vitio re-
 tracta . 173. A. 175. A.
 Mariae aliae poenitentes . 180. A.
 Martyrium locus , ubi corpus , vel reliquiae martyrum
 custodiuntur . 119. & *seqq.* A.
 — impie traductum a Mahummedanis ad signifi-
 candum Califarum suorum sepulcrum . 122. A.
 — ita dicebantur etiam ecclesiae ipsae ante saecu-
 lum XI. *ibid.*
 Martyrum memorias quam diligenter collegerint ve-
 teres christiani . 18. P. *in not.*
 — eorum visiones . 150. & *seqq.* A.
 Maximi S. Episcopi Taurinensis opus olim S. Hiero-
 nymo perperam tributum . 155. A.
 Mendacium a Divo Augustino universim improba-
 tum . 177. A.
 Menologium Armenorum . 9. & *seqq.* P.
 Menologium Graecum Basilii . 6. & *seq.* P. 16. P.
 Mercedis nominis gratiae divinae donum indica-
 tum . 177. A.
 Millius inobservatam reliquit variantem lectionem
 ad Marc. VIII. vers. 25. 99. A.
 Miracula curationum per signum crucis peracta .
 105. & *seqq.* A.
 — sensim peracta . 111. & *seqq.* A.
 Miraculorum a Deo patratorum characteres . 51. A.
 100. & *seqq.* A. 111. A. 173. & *seqq.* A.
 Muratorius Ludov. Ant. castigatus . 134. A.

N

N Agada oppidum Aegypti superioris . *pag. 4. P.*
 Novatianus formulam iuramenti ab accedenti-
 bus ad eucharistiam postulat . *93. A.*

O

O Blatio christianorum quae . *pag. 85. & seqq. A.*
 Oracula ab ethnicis supposita de fine christianae
 religionis . *22. P.*

Oratio Dominica a S. Macario thebaicè recitata
 in eius actis Copticis . *172. A.*

Oxyrinchus urbs Aegypti . *27. P. in not. 72. A.*
161. A. 162. A.

P

P Arentes dicti etiam consanguinei . *pag. 124. A.*

Paterno Castellius P. Ioh. Andreas laudatus . *21. P.*

Προσφορὰς nomine quid Graeci christiani scriptores
 intelligerent . *87. & seqq. A.*

R

R Egula fidei in invocatione Sanctorum . *pag. 96. A.*
107. & seqq. A. 117. & seqq. A.

Religionis christianae finis falsis oraculis ab ethnicis
 annunciatus . *22. P.*

S

S Anctorum invocatio ex regula fidei peracta .
pag. 96. A. 107. & seqq. A. 117. & seqq. A.

Sermonum asceticorum fragmenta Coptica . *126. A.*

Synaxarium ecclesiae Alexandrinae . *11. & seqq. P.*

— a quo collectum . *16. P.*

— multa habet absurda . *25. P. 27. P. in not.*

64. & seqq. A. 121. A.

Thebe

T

T Hebe urbs Aegypti superioris . pag. 3. P.

— eius nomina varia . *ibid.*

— altera urbs homonyma in Boeotia . *ibid.*

— aliae etiam alibi . 4. P.

Theodoreti historiae ecclesiasticae loci nonnulli exacti
ad fidem cod. ms. bibliothecae Angelicae . 162. A.
163. A.

Trinitatis divinae invocatio vetustissima . 107. A.

Tukius Raphaël Aegyptius Episcopus Arsenoven-
sis laudatus . 5. P. 12. P. 59. A. 146. A.

V

V Erfus Graeci ab ethnicis confecti religionis chri-
stianae finem annunciantes . pag. 22. P.

Visiones in passione martyrum . 150. & seqq. A.

Voltairius vapulatus . 149. A. 174. A.

R

R Egula fidei in invocatione sanctorum . pag. 96. A.
107. & seqq. A. 117. & seqq. A.
Religionis christianae finis salis oraculis ab ethnicis
annunciantes . 22. P.

2

2 Anchorum invocatio ex regula fidei peragenda .
pag. 96. A. 107. & seqq. A. 117. & seqq. A.
Symonius alexandrinus fragmenta Copica . 126. A.
— a quo collectum . 16. P.
— multa habet abunde . 27. P. in not.
44. & seqq. A. 121. A.

Thebe

Borgia, Stefano, 1731-1804

Fragmentum copticum ex actis S. Coluthi martyris

Roma 1781

A.or. 2612

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10250302-9